

DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANI

2025-2029

(TASLAK)

KKTC BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA ÖRGÜTÜ

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. KÜRESEL GELİŞMELER VE EĞİLİMLER	4
2.1. DÜNYA EKONOMİSİNDE MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE BEKLENTİLER	4
2.2. PLAN ÖNCESİ DÖNEMDE KKTC'DEKİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER	8
3. DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANI'NIN VİZYONU, TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ İLE POLİTİKA VE HEDEFLERİ	14
3.1. VİZYON	14
3.2. AMAÇ	14
3.3. İLKELER	15
4. PLANIN POLİTİKA ve HEDEFLERİ	16
4.1. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ BÜYÜME	16
4.1.1. Makroekonomik Politika Çerçevesi	17
4.1.2. Maliye Politikası	20
4.1.3. Yurtiçi Tasarruflar	23
4.1.4. Ödemeler Dengesi	24
4.1.5. Enflasyon Politikası	27
4.1.6. Mali Piyasalar ve Finans Sektörü	28
4.1.7. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Finansmanı	32
4.1.8. Kamu İşletmeciliği (KİT ve Kamu İştirakleri) ve Özelleştirme	33
4.1.9. İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi	34
4.2. REKABETÇİ VE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI	38
4.2.1. Hizmetler Sektörü	38
4.2.1.1. Öncelikli Hizmet Sektörleri/Alanları	38

4.2.1.1.1. Turizm Sektörü	38
4.2.1.1.2. Yükseköğretim.....	43
4.2.2. Sanayi.....	49
4.2.2.1. İmalat Sanayi.....	49
4.2.2.2. Öncelikli Sanayi Sektörleri	53
4.2.2.2.1. Gıda Ürünleri	53
4.2.2.2.2. Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı.....	55
4.2.2.2.3. Mobilya İmalatı	56
4.2.2.3. Diğer Sanayi Sektörleri	56
4.2.2.3.1. Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı (Boya, Vernik vb.)	56
4.2.2.3.2. PVC-Alüminyum-Cam.....	57
4.2.2.3.3. Metalden Prefabrik Yapı İmalatı.....	58
4.2.2.3.4. Sabun, Deterjan ve Temizlik Malzemeleri İmalatı	58
4.2.2.3.5. Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı.....	59
4.2.3. Öncelikli Gelişme Alanları	60
4.2.3.1. İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü.....	60
4.2.3.2. Enerji	63
4.2.3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri	66
4.2.3.4. Bilim, Teknoloji ve Yenilik (Ar-Ge)	68
4.2.3.4.1. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknoparklar)	69
4.2.4. Tarım Sektörü.....	71
4.2.4.1. Tarım ve Tarımsal Uygulamalar	71
4.2.4.2. Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı.....	74
4.2.4.3. Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı.....	76
4.2.4.4. Balıkçılık	79
4.2.4.5. Orman ve Ormancılık.....	81
4.2.4.6. Su Kaynakları Yönetimi	82

4.2.4.7. Yem İmalatı	83
4.2.5. Sektörel Politikalar.....	84
4.2.5.1. Ulaştırma ve Lojistik.....	84
4.2.5.2. İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi	88
4.2.5.2.1. Teşvik Sistemi Etkinleştirilmesi	89
4.2.5.2.2. Ticaretin Kolaylaştırılması	90
4.2.5.3. Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi	92
4.2.5.4. Girişimcilik ve İşletmeler.....	94
4.2.5.4.1. Pazarlama.....	95
4.2.5.4.2. E-Ticaret	96
4.2.5.5. Kooperatifçilik Sektörü	97
4.3. YAŞANABİLİR MEKANLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	100
4.3.1. Şehirleşme.....	100
4.3.2. Yerel Yönetimler	101
4.3.3. Konut ve Sosyal Konut	103
4.3.4. Kentsel Yenileme	105
4.3.5. Kentsel Altyapı.....	106
4.3.6. Kırsal Kalkınma	107
4.3.7. Çevrenin Korunması	108
4.3.8. Afet Yönetimi.....	111
4.4. NİTELİKLİ VE SAĞLIKLI İNSAN, GÜÇLÜ TOPLUM.....	113
4.4.1. Eğitim.....	113
4.4.2. Sağlık	117
4.4.3. Spor.....	125
4.4.4. Kadın ve Çocuk.....	126
4.4.5. Yaşlı Nüfus	128
4.4.6. Gençlik.....	130

4.4.7. Sosyal Hizmetler	132
4.4.8. Kùltür	133
4.4.9. İstihdam ve Çalışma Hayatı	136
4.5. KALKINMA İÇİN ULUSAL VE ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ.....	139
4.5.1. Türkiye Cumhuriyeti ile İş Birliği	139
4.5.2. Uluslararası Örgütler ile Ekonomik İlişkiler.....	139
4.5.3. Yurtdışı KıbrıŐlı Türkler ve Yabancılar için Yatırım Ortamının İyileştirilmesi.	141

TASLAK

TABLULAR

Tablo 1: Dünya Ekonomisine İlişkin Temel Makroekonomik Göstergeler	7
Tablo 2: Büyüme Hedefleri.....	19
Tablo 3: GSYİH Büyüme Hedefi.....	19
Tablo 4: Ekonominin Genel Dengesi Hedefleri (GSYİH Payı %)	20
Tablo 5: Kamu Maliyesine İlişkin Hedefler.....	23
Tablo 6: Yurtiçi Tasarruf Hedefleri	24
Tablo 7: Ödemeler Dengesine İlişkin Hedefler	27
Tablo 8: Enflasyon Hedefleri	28
Tablo 9: Mali Piyasa ve Finans Hedefleri.....	31
Tablo 10: Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Hedefler	33
Tablo 11: Kamu İşletmeciliği Hedefleri.....	34
Tablo 12: İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi Hedefleri	37
Tablo 13: Turizm Sektörü Hedefleri	43
Tablo 14: Yükseköğrenim Hedefleri.....	48
Tablo 15: Sanayi Hedefleri	53
Tablo 16: Gıda Ürünleri Hedefleri.....	54
Tablo 17: Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı Hedefleri.....	55
Tablo 18: Mobilya İmalatı Hedefleri	56
Tablo 19: Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı Hedefleri	57
Tablo 20: PVC- Alüminyum-Cam Sanayi Hedefleri	58
Tablo 21: Prefabrik Yapı İmalatı Hedefleri.....	58
Tablo 22: Sabun, Deterjan ve Temizlik Malzemeleri İmalatı Hedefleri	59
Tablo 23: Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı Hedefleri.....	60
Tablo 24: İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Hedefleri	62
Tablo 25: Enerji Sektörü Hedefleri	65
Tablo 26: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hedefleri.....	68
Tablo 27: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Hedefleri	70
Tablo 28: Tarım ve Tarımsal Uygulama Hedefleri.....	74
Tablo 29: Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Hedefleri	76
Tablo 30: Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı Hedefleri	79
Tablo 31: Balıkçılık Hedefleri	80
Tablo 32: Orman ve Ormancılık Hedefleri	82

Tablo 33: Su Kaynakları Yönetimi Hedefleri	83
Tablo 34: Yem İmalatı Hedefleri.....	84
Tablo 35: Ulaştırma Hedefleri	88
Tablo 36: İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Hedefleri.....	92
Tablo 37: Kurumsal Kapasite Hedefleri	94
Tablo 38: Girişimcilik ve İşletmeler Hedefleri	96
Tablo 39: Kooperatifçilik Hedefleri.....	99
Tablo 40: Şehirleşme Hedefleri	101
Tablo 41: Yerel Yönetim Hedefleri	102
Tablo 42: Konut ve Sosyal Konut Hedefleri.....	104
Tablo 43: Kentsel Altyapı Hedefleri	107
Tablo 44: Kırsal Kalkınma Hedefleri.....	108
Tablo 45: Çevrenin Korunması Hedefleri.....	111
Tablo 46: Afet Yönetim Hedefleri	112
Tablo 47: Eğitim Hedefleri	116
Tablo 48: Sağlık Hedefleri	125
Tablo 49: Spor Hedefleri.....	126
Tablo 50: Kadın ve Çocuk Hedefleri	128
Tablo 51: Yaşlı Nüfus Hedefleri.....	130
Tablo 52: Gençlik Hedefleri.....	131
Tablo 53: Sosyal Hizmetler Hedefleri.....	133
Tablo 54: Kültür Hedefleri.....	136
Tablo 55: İstihdam ve Çalışma Hayatı Hedefleri.....	138
Tablo 56: Uluslararası İş Birliği Hedefleri.....	141

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AMATEM	Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
BM	Birleşmiş Milletler
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirme
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
DÜÇ	Devlet Üretme Çiftlikleri
EBYS	Elektronik Belge Yönetim Sistemi
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
GWH	Gigawatt Saat
HACCP	Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları
HAP	Hastane Acil Afet Planları
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMEC	Avrupa Ekonomik Koridoru
IMF	Uluslararası Para Fonu
KDV	Katma Değer Vergisi
KIB-TEK	Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOBİGEM	Küçük Ortaboy İşletmeleri Geliştirme Merkezi
KUBİTAK	Kuzey Kıbrıs Bilimsel Araştırma ve Teşvik Kurumu
MAKS	Mekânsal Adres Kayıt Sistemi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MW/H	Megawatt-saat
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
PDO	Güvenli Yem ve Süt Sertifikası

RFİD	Radyo Frekansı ile Tanımlama Sistemi
SAİS	Sürekli Atıksu İzleme Sistemi
STÖ	Sivil Toplum Örgütü
SÜTEK	Süt Endüstrisi Kurumu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TGA	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UMKE	Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri
YAGA	Yatırım Araştırma Geliştirme Ajansı
YOBİS	Yüksek Öğrenim Burs ve Bilgi Sistemi
YÖDAK	Yüksek Öğretim Denetleme ve Akreditasyon Kurulu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YÖKAL	Yüksek Öğretim Dış Değerlendirme, Kalite ve Akreditasyon Kurulu
YÖKAS	Yükseköğretim Kayıt Sistemi

BİRİNCİ BÖLÜM

PLAN ÖNCESİ DÖNEMDE DÜNYA'DA VE KKTC'DE GELİŞMELER

1. GİRİŞ

1. 2025-2029 dönemini kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, kişiler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bir dönemde hazırlanan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan, ülkemizin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak kalkınma hedeflerimize ulaşılmasını sağlayacak kapsamlı bir yol haritası olacak temel politika dokümanıdır.
2. Dördüncü Kalkınma Planı, "İstikrarlı ve güçlü büyüyen, rekabetçi ve yüksek katma değerli üretim kapasitesinin artırıldığı, yaşanabilir mekanlar ve sürdürülebilir bir çevre ile nitelikli ve sağlıklı insan, güçlü toplum yaratmaya odaklanan ve uluslararası iş birliğini artırmayı hedefleyen bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" vizyonu ile hazırlanmıştır.
3. Kalkınma Planı, kamu kesimi için emredici, özel sektör ve toplumun geneli için de yol gösterici olarak uzun vadeli bir perspektif ve hedef birliği sağlamaya hizmet edecektir. Bu çerçevede, kamu, özel sektör ve toplum arasında iletişime ve ortak hedeflere dönük iş birliğine katkıda bulunacaktır. Böylece, tüm paydaşların sahiplenmesiyle, toplumsal potansiyelimizin tamamının harekete geçirildiği bir ortamda, ekonomik ve sosyal gelişme hızlandırılacak, kapsayıcı bir kalkınma süreci çerçevesinde halkımızın yaşam kalitesi artırılabilecektir.
4. Dördüncü Kalkınma Planı, ülkemizin sürdürülebilir kalkınma sürecinin stratejik bir yaklaşımla yönetilmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Mevcut kaynakların

verimli kullanılmasını, bu kaynakların orta ve uzun vadede geliştirilmesini ve ekonomik ve sosyal açıdan en yüksek katma değeri üreten alanlara yönlendirilmesini destekleyici bir rol üstlenecektir.

5. Dördüncü Kalkınma Planı; “İstikrarlı ve Güçlü Büyüme”, “Rekabetçi ve Yüksek Katma Değerli Üretim Kapasitesinin Artırılması”, “Yaşanabilir Mekanlar, Sürdürülebilir Çevre”, “Güçlü Toplum İçin Nitelikli ve Sağlıklı İnsan,” ve “Kalkınma için Uluslararası İş Birliği” olmak üzere beş ana eksen oluşturulmuştur. Sektörel ve tematik politikalar ve hedefler oluşturulan eksenlerin altında ele alınmış ve aynı stratejik amaca hizmet edecek şekilde ilişkilendirilmiştir.
6. “İstikrarlı ve Güçlü Büyüme” ekseninde para, maliye, enflasyon, ödemeler dengesi, finans, sosyal güvenlik, kamu işletmeciliği ve istatistik altyapısının geliştirilmesi politikaları ile bu politikaları güçlendirecek makroekonomik hedeflere ilişkin temel çerçeve, politika ve hedeflere yer verilmektedir.
7. “Rekabetçi ve Yüksek Katma Değerli Üretim Kapasitesinin Artırılması” ekseninde başta öncelikli sektörler ile öncelikli gelişme alanları olmak üzere turizm, yükseköğrenim, sanayi, ticaret, tarım, sektörel politikalar ve üretimde yeşil ve dijital dönüşümün gerçekleştirilmesiyle ekonomide rekabetçi bir anlayışla verimlilik artışı sağlanarak toplumsal refah artışına katkı sağlayacak politikalar yer almaktadır.
8. “Yaşanabilir Mekanlar, Sürdürülebilir Çevre” ekseninde yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması önceliğinde, çevrenin korunması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik politikalar yer verilmektedir.
9. “Güçlü Toplum İçin Nitelikli ve Sağlıklı İnsan” ekseninde kapsayıcı büyüme yaklaşımı çerçevesinde eğitim, sağlık, spor, kadın ve çocuk, yaşlı nüfus, gençlik, sosyal hizmetler, kültür ve sanatın geliştirilmesi, istihdam ve çalışma hayatının güçlendirilmesi ve sosyal refahı toplumun tüm kesimlerine yaymayı amaçlayan politikalar yer almaktadır.
10. “Kalkınma İçin Uluslararası İş Birliği” ekseninde ise Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devletleri Teşkilatıyla ekonomik ilişkiler, uluslararası örgütler ile ilişkiler ve yurtdışında bulunan Kıbrıslı Türklerle ilişkilerin artırılmasına yönelik politikalar ele alınmaktadır.

- 11.** Yürütmenin etkin ve hızlı karar alma mekanizmaları aracılığıyla Dördüncü Kalkınma Planının etkili bir şekilde hayata geçirilmesi sağlanacaktır. Kamu kurumları, Planın vizyon, hedef, ilke ve politikaları çerçevesinde kendi görev alanlarına ilişkin politika ve hedeflerin uygulanmasından sorumlu olacaktır.
- 12.** Dördüncü Kalkınma Planı, kamu kurum ve kuruluşlarının önceliklerini belirlemede yön verecek bir politika seti sunmaktadır. Planda öngörülen politika ve hedeflerin etkin bir şekilde uygulanması amacıyla orta vadeli programlar, yıllık programlar, sektörel politikalar ile kurumsal politikalar Kalkınma Planı esas alınarak hazırlanacaktır. Kalkınma Planı bütçe sürecinde kaynak tahsisi açısından orta vadeli programlar için temel çerçeveyi oluşturacak; kamu kurum ve kuruluşların yatırım ve cari harcamalarını, kurumsal ve hukuki düzenlemelerini Planda öngörülen politika ve hedefleri dikkate alarak gerçekleştirecektir.
- 13.** Kalkınma Planının izlenmesi ve değerlendirilmesi Devlet Planlama Örgütü koordinasyonunda ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği içerisinde yıllık programlar aracılığıyla gerçekleştirilecek ve Plan hedeflerine ilişkin gelişmeler yıllık olarak Başbakan'a raporlanacaktır.
- 14.** Dördüncü Kalkınma Planı, KKTC Başbakanlığı Devlet Planlama Örgütü koordinasyonunda katılımcı bir yaklaşımla kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütü temsilcileri ile akademik çevrelerin katkılarıyla hazırlanmıştır.
- 15.** Plan hazırlık çalışmaları çerçevesinde 22 Eylül 2023 tarihli ve 06/2023 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile 14 Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuştur. Bu kapsamda gerçekleştirilen toplantılara yaklaşık 350 kişi katılım sağlamıştır. Ayrıca Plan metninin oluşturulmasında, Bakanlıklar başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri (STÖ), akademisyenler, özel sektör temsilcileri ile yapılan istişare toplantılarının sonuçlarından yararlanılmıştır.

2. KÜRESEL GELİŞMELER VE EĞİLİMLER

2.1. DÜNYA EKONOMİSİNDE MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE BEKLENTİLER

- 16.** Tüm dünyayı ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz etkileyen Covid-19 küresel salgınının etkileri tamamen kaybolmadan, 2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla enerji ve gıda fiyatlarında rekor seviyelerde artış olmasının etkisiyle artan enflasyonist eğilimler, birçok merkez bankalarının politika faizlerini artırmalarına neden olmuştur. İktisadi faaliyetlerdeki toparlanmanın düşüş göstererek devam etmesi merkez bankalarının sıkılaştırma yönündeki adımlarını sürdürmesini kolaylaştırmıştır.
- 17.** 2022 yılında, iktisadi faaliyetlerdeki toparlanma devam etmesine rağmen enflasyon tüm dünyada en öncelikli sorun haline gelmiştir. 2023 yılında ise arz zincirlerindeki zorlukların azalması, düşen enerji fiyatları ve uygulanan sıkı para politikaları sayesinde küresel enflasyon düşüşe geçmiştir. Ancak çekirdek enflasyonun göreceli yüksek seyretmesi bir sorun olarak devam etmektedir.
- 18.** IMF küresel ekonomik büyümenin önceki yıllara göre yavaşlayarak sabit şekilde büyümeye devam edeceğini öngörmektedir. IMF 2023 yılında %3,3 düzeyinde gerçekleşen küresel ekonomik büyümenin 2024 ve 2025 yıllarında %3,2 düzeyinde gerçekleşmesinin beklendiğini açıklamıştır. Açıklanan son üç yıldaki gerçekleşen büyüme oranlarının, son 20 yıllık ortalamasının ve pandemi öncesi dönemin altında kaldığı görülmektedir.
- 19.** Ayrıca IMF tahminlerine göre, 2023 yılında %0,8 düzeyinde gerçekleşen küresel mal ve hizmet ticaret hacmi artışının, 2024 yılında hız kazanarak %3,1 seviyesine çıkması ve 2025 yılında %3,4 seviyesine ulaşması beklenmektedir. İsrail-İran arasındaki gerginlikler, Suriye'deki rejim değişikliği ve Orta Doğu'daki diğer bölgesel sorunlar ticaret akışları üzerinde belirgin riskler oluşturmaya devam etmekte ve küresel ticareti olumsuz etkilemektedir.
- 20.** Küresel şokların süregelen etkileri yanında yeni risklerin ekonomilerin büyümesinin şekillenmesinde belirleyici olmaya devam ettiği görülmektedir. Küresel enflasyonun dirençli bir soruna dönüşmesinde en büyük etkenin arz kesintileri ve yüksek emtia fiyatları olduğu açıkça görülmektedir. Jeopolitik riskler, finansal koşullar ve arz yönlü faktörler emtia fiyatları üzerinde belirleyici olmaktadır. Enerji hariç emtia fiyatlarının

geneline yayılan bir düşüş görülmekle birlikte emtia fiyatları son on yıl ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmektedir. Jeopolitik riskler petrol fiyatları üzerinde etkili olmaya devam etmekte, fiyatlardaki hareketliliğin artmasına neden olmaktadır.

- 21.** IMF, 2023 yılında %6,7 oranında gerçekleşen küresel enflasyonun 2024 yılında %5,8, 2025 yılında ise %4,3 seviyesine ineceğini öngörmektedir. Bu oranın gelişmiş ülkelerde daha düşük seviyelerde olması beklenirken, gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Gelişmiş ekonomilerde 2023 yılında %4,6 olarak gerçekleşen enflasyonun 2024 yılında %2,6 ve 2025 yılında %2,0 seviyesine gelerek yavaşlayacağı tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerde ise 2023 yılında %8,1 olan enflasyonun 2024 yılında %7,9 ve 2025 yılında %5,9 seviyesinde devam etmesi beklenmektedir.
- 22.** Gelişmiş ekonomilerde parasal sıkılaştırma hız kesmiş ancak küresel büyümeyi sınırlamaya devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerde devam eden parasal sıkılaştırma ve bankacılık sektörü sorunları bu ülkelerin kredi koşullarını kötüleştirmeye devam ettiğinden küresel büyümenin önümüzdeki dönemde de yavaşlaması beklenmektedir.
- 23.** İşgücü piyasalarındaki güçlü seyir ve enflasyonun hedeflerin üzerinde seyretmesi nedeniyle merkez bankaları sıkı duruşlarını sürdürmekte, önümüzdeki dönemde ise gelişmiş ülke merkez bankalarının genel olarak daha geç ve yavaş gevşemeye gideceği beklenmektedir. Gelişmiş ülke merkez bankalarının para politikalarının daha uzun süre sıkı kalacağı beklentisi ile küresel risk alma eğiliminde azalma gözlenmiştir.
- 24.** Kullanımı yaygınlaşmaya başlayan yapay zekâ ve artan dijitalleşme özellikle işgücü piyasalarında önemli değişimler ortaya çıkarmıştır. Bu değişimlerin toplam faktör verimliliğini pozitif yönde etkilemesi beklenirken, kısa vadede işgücü piyasalarında yönetilmesi gereken şoklara da neden olabileceği düşünülmektedir.
- 25.** Dünya ekonomisinde imalat sanayisinde Endüstri 4.0 dönüşümü yaşanmaktadır. Yeni endüstri çağının hızla benimsenmesinde pandeminin etkisiyle artan dijitalleşme önemli rol oynamıştır. Endüstri 4.0'ın gelişim hızı, kapsamı ve etkisi işletmelere ve nüfusa çeşitli etki, fırsat ve riskler getirmiş, dünya ekonomisi dijital üretim pazarına yönelirken akıllı fabrika ve üretim teknolojilerine yatırımlar artmıştır.
- 26.** Küresel ekonomik büyümenin, 2022-2025 döneminde %3,3 oranında gerçekleşmesi öngörülmürken küresel enflasyon baskısındaki azalmaya ve gelişmiş ekonomilerdeki

gelişmelere bağılı olarak, 2026-2029 döneminde %3,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

- 27.** 2026-2029 döneminde gelişmiş ekonomilerde iktisadi faaliyetteki düşüşün yavaşlaması ve büyümenin %1,7 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu dönemde, küresel enflasyon baskısındaki azalmayla birlikte yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerin de göreceli olarak toparlanma kaydederek yıllık ortalama %4,0 oranında büyümesi öngörülmektedir.
- 28.** Yaşanan küresel salgın, savaşlar, jeopolitik riskler ve ABD ve Çin arasındaki ticaret alanındaki gerilimler dünya ticaret hacminin artış hızını oldukça fazla sınırlamıştı. 2022-2025 döneminde, yıllık ortalama %3,2 olan dünya ticaret hacmi artışının, devam eden bölgesel gerilimlere rağmen 2026-2029 döneminde yıllık ortalama %3,3 oranında gerçekleşeceği öngörülmektedir.
- 29.** Gelişmiş ekonomilerde 2022-2025 döneminde %4,1 olarak öngörülen yıllık ortalama enflasyonun, 2026-2029 döneminde %2,0 oranına düşmesi beklenmektedir. Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler grubunda ise 2022-2025 döneminde %7,9 oranında gerçekleşmesi beklenen enflasyonun 2026-2029 döneminde %4,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.
- 30.** Yaşanan küresel salgının uzun dönemli etkilerinin, yüksek enflasyonun, Rusya-Ukrayna ve Ortadoğu'daki savaş başta olmak üzere bölgesel ve küresel gerginliklerin, finansal sektör kırınlıklarının ve korumacılık eğilimlerinin önümüzdeki dönemde de küresel ekonomiyi şekillendirmeye devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 1: Dünya Ekonomisine İlişkin Temel Makroekonomik Göstergeler

	2022-2025*	2026-2029*
Dünya GSYİH Değişimi	3,3	3,2
Gelişmiş Ekonomiler	2,1	1,7
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	4,2	4,0
Dünya Ticaret Hacmi	3,2	3,3
Dünya Enflasyon Oranı		
Gelişmiş Ekonomiler	4,1	2,0
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	7,9	4,2
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH		
Gelişmiş Ekonomiler	0,1	0,5
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	0,7	0,0

Kaynak: Uluslararası Para Fonu, Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Ekim 2024. *: Dönem ortalaması

2.2. PLAN ÖNCESİ DÖNEMDE KKTC'DEKİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER

- 31.** 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını tedarik zincirleri, üretim, istihdam ve ticaret konularında yaşanan aksaklıklar sebebiyle birçok sektörü olumsuz etkilemiş, ekonomi genelinde arz ve talep problemleri yaşanmıştır. Salgını önlemek amacıyla yaşanan kısıtlamalar ve alınan tedbirler nedeniyle ekonomik faaliyetlerin birçok sektörde durdurulması veya yavaşlaması ekonomiyi kötü etkilemiştir.
- 32.** Salgının ardından 2022 yılı şubat ayında Rusya ve Ukrayna arasında başlayan savaşın bölgesel değer zincirlerinde aksamaya yol açması gıda ve enerji başta olmak üzere emtia fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. Gıda ve enerji fiyatlarında yaşanan yükseliş de özellikle enerji alanında dışa bağımlı olan KKTC ekonomisini kötü etkilemiştir.
- 33.** KKTC ve TC arasında imzalanan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmaları ile bütçe açığı ve kamu borç stoku azaltılarak, borç sürdürülebilirliğini sağlayacak düzenlemeler ile mali disiplini güçlendirme yönünde adımlar atılması kararlaştırılmıştır. 2024 yılında imzalanan anlaşma ile TC devleti KKTC'ye 13 milyar 500 milyon TL'ye kadar olmak üzere hibe ve 2 milyar 400 milyon TL'ye kadar olmak üzere kredi olarak yardımda bulunmayı taahhüt etmiştir.
- 34.** 2020 yılında Covid-19 salgını nedeni ile %16,2 oranında reel küçülme kaydedilen GSYİH, 2021 yılında salgının hala devam eden etkisi ile beklentilerin altında kalarak %3,92 oranında reel büyüme göstermiştir. Ancak 2022 yılında %13,3 oranında güçlü bir büyüme kaydedilmiştir. 2023 yılında büyüme yavaşlayarak %7,3 oranında devam etmiştir. 2020-2024 yıllarını kapsayan dönemde GSYİH ortalama büyüme hızının %3,9 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.
- 35.** KKTC'nin ekonomik büyümesi pandemi sonrası dönemde hızlanmış, kişi başına düşen milli gelir 2021 yılında 9.671 ABD Dolarına, 2022 yılında ise 12.245 ABD Dolarına ulaşarak toparlanma sağlamıştır. Bu toparlanma 2023 yılında Kişi başına düşen milli gelirin 14.599 ABD Dolarına yükselmesiyle devam etmiştir.
- 36.** Dış ticaret verileri incelendiğinde, pandemi sonrası ülkenin dış ticaret açısından da önemli gelişmeler kaydettiği görülmektedir. İstatistik Kurumunun yayınladığı

Ödemeler Dengesine göre 2022 yılında ihracat 144,71 milyon ABD Doları iken, 2023 yılında 176,24 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır. Ancak, ihracat değeri her yıl artmasına rağmen ithalat değerinin artma hızı daha fazla olduğu için dış ticaret açığı da genişlemektedir. Bu çerçevede, 2022 yılında %6,34 gerçekleşen ihracatın ithalatı karşılama oranının 2023 yılında %6,18 olmuştur.

- 37.** Ülkenin dış ticaretinin ekonomiye katkısı oldukça önemlidir. Dış Ticaret Hacmi/GSYİH oranı, 2021 yılında %50,2 iken, 2022 yılında %54,2'ye yükselmiş, 2023 yılında ise bu %53,87 seviyesinde gerçekleşmiştir.
- 38.** Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat rakamları da yıllar itibarı ile artış göstermiş olup, 2022 yılında 14.765.427 ABD Doları olan ihracat rakamı 2023 yılında 16.744.498 ABD Dolarına yükselmiştir. Yeşil Hat ticaretindeki artış hem yapısal ilerlemeleri hem de kısa vadeli fırsatları yansıtmaktadır.
- 39.** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi ithalat ve döviz ağırlıklı bir yapı ve piyasaya sahip olduğundan, döviz kurları ile dünya petrol fiyatlarında oluşabilecek dalgalanmalar tüketici enflasyon rakamları üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, 2021 yılı sonunda %46,1 olarak kaydedilen enflasyon oranı, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında sırasıyla yüzde %94,51, %83,6 ve %53,29 olarak gerçekleşmiştir.
- 40.** Çalışma hayatı ile ilgili verilere bakıldığında, KKTC'nin pandemi dönemi yaşanan işsizlik sorununun büyük ölçüde azaldığı, istihdam piyasasının canlanmakta olduğu görülmektedir. 2022 yılında işsizlik oranı %6,3 iken 2023 yılında %5,1 olarak gerçekleşmiş, 2023 yılında kadınların işgücüne katılım oranı %38,3'e, istihdam oranı ise %36,1'e ulaşmıştır. 2023 yılında yaratılan toplam istihdamın %44'ünün kadınlar olmak üzere, 9.600'ün üzerinde yeni istihdam yaratıldığı ve yeni yaratılan istihdama en fazla katkıda bulunan sektörlerin hizmet ve inşaat sektörleri olduğu görülmektedir.
- 41.** Kamu yatırımlarının bütçe giderleri içerisindeki payı 2022 yılında %5,73 seviyesinde gerçekleşmiş, 2023 yılında ise artarak %8,04 seviyesine ulaşmıştır. Kamu yatırımlarının yıllar itibarıyla GSYH içindeki payına bakıldığında ise, 2022 yılında %2,5 düzeyinde gerçekleştiği, 2023 yılında ise %1,5 seviyesine gerilediği görülmektedir.
- 42.** Ülkemizin lokomotif sektörlerinden olan turizm sektörü pandemiden olumsuz etkilenmesine rağmen sonraki süreçte hızlı bir toparlanma yaşamış, cari işlemler dengesine olumlu katkı sağlamayı sürdürmüştür. 2021 yılında 340,3 milyon ABD

Doları olan net turizm geliri, 2022 yılında 1.162,31 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 2023 yılında ise bu gelir 1.707,18 milyon ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

- 43.** Ülkemizin bir diğer lokomotif sektörü olan yükseköğrenim sektörü de Covid-19 salgınından en fazla etkilenen sektörlerden olmuştur. Yükseköğrenimde uluslararası vizyona sahip, güvenilir, kalite odaklı, sürdürülebilir bir yapı oluşturulması öncelikli politikalar içerisinde yer almakta olup, 2022 yılında 21 olan yükseköğrenim kurumu sayısı 2023 yılında 23'e ulaşmıştır. Ayrıca, yükseköğrenimde uluslararası iş birliği ve kalitenin artırılması için TC üniversiteleri ile protokoller yapılmıştır. 2022 yılında 3 olan protokol sayısı 2023 yılında 5'e yükselmiştir.
- 44.** Tarım sektörü 2021 yılında %1,5 küçülme göstermiştir. 2022 yılında da %5,3 daralma gösteren tarım sektörü, 2023 yılında da %2,7 oranında daralmıştır. Bu sektörün daralmasında yüksek girdi maliyetleri, iklim değişikliği, pazar sorunları gibi birçok etken rol oynamıştır. Ülkemiz için önemli ihracat potansiyeli olan narenciye sektöründe 2023-2024 yıllarında yaşanan sıkıntıların çözülmesi, sürdürülebilir bir yapıda devam edebilmesi ve pazarda rekabet edebilirliği artırmak için Türkiye ile KKTC arasında narenciye alanında mutabakat zaptı imzalanarak, sektörde ileri meyve işleme ve donmuş-soğuk depolama kapasitesinin geliştirilmesi projesi hayata geçirilmiştir.
- 45.** KKTC'nin toplam ihracatının önemli mallar itibarıyla dağılımına bakıldığında, en önemli ihraç edilen mal grubu olarak süt ürünleri öne çıkmaktadır. Güvenli Yem ve Süt Sertifikası (PDO) bulunan süt üretim çiftlikleri çoğaltılarak hellim ihracatının artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ülkemizde PDO sertifikalı üretim yapabileceğini belgeleyen 4 üretici 2024 yılı itibarı ile sertifika almış, 15 süt üretim çiftliği de üretim için uygun ve hastalıklardan arı olduğunu belgeleyen sertifikalarını almıştır.
- 46.** İnşaat sektörü 2021 yılında %23 büyüyerek, pandemi sonrası ekonomik toparlanmanın öncü sektörlerinden biri olmuştur. Bu sektörün büyümesinde, konut ve altyapı projelerinin yeniden başlaması veya hızlanması rol oynamıştır. 2022 yılında, %0,6 büyüme ile neredeyse durağan bir seviyeye gelen inşaat sektörü, 2023 yılında %9,5 oranında reel küçülme göstermiştir.
- 47.** Ulaştırma-haberleşme sektörü Covid-19 salgınının olumsuz etkilerini yaşayan sektörlerden biri olarak 2020 yılında bir önceki yıla göre, %16,6 daralmış, ancak 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla %32,8 ve %25,9 büyüyerek, ekonomik toparlanmaya katkı sağlamıştır. 2023 yılında da bu büyüme yavaşlayarak %8,8 oranında devam etmiştir.

2022 yılında 426.000 olan geniş bant abone sayısı 2023 yılında 479.300'e yükselmiştir. Eylül 2023'ten itibaren 4.5G teknolojisi ülkemizde uygulanmaya başlamasıyla 3G aboneliğinden 4.5G aboneliğine geçiş süreci yaşanmış, 2024 yılı ikinci çeyreği itibariyle 4.5G abone sayısı 439.681'e ulaşmıştır. Bu sayı tüm aktif abonelerin %82'sine denk gelmektedir.

- 48.** Ülkemizde kişilerin beden ve ruhen sağlıklı olması, ekonomik ve sosyal hayata aktif biçimde katılımlarının sağlanması, bulaşıcı/bulaşıcı olmayan hastalıklar ve bağımlılıkla mücadele, sağlıklı yaşam tarzının geliştirilmesi, hizmet sunum kalitesinin artırılması ve fiziki altyapı ve insan kaynağı kapsamında önemli ilerleme kaydedilmesi için sağlık hizmetleri alanında çalışmalar yapılmaktadır.
- 49.** 2023 yılında tüm hastanelerin deprem dayanıklılık testleri yapılmış olup, gerekli tüm önlemlerin alınmasına ve güçlendirme projelerinin yapılmasına başlanmıştır. Buldukları bölgelerdeki hizmet kalitesi yetersiz olan sağlık merkezleri ve sağlık ocaklarında plan dahilinde iyileştirme veya güçlendirme çalışmaları devam etmektedir. Devlet hastanelerinde hizmet kalitesinin artırılması bağlamında, 2022 yılında 368 olan doktor sayısı 2023 yılında 385'e yükselmiştir.
- 50.** Kıbrıs'ın anıtsal değerlerdeki en önemli tarihi eserlerinden biri olan Selimiye Camii'nde 2019 yılında başlatılan geniş kapsamlı restorasyon çalışmaları TC Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kıbrıs Vakıflar İdaresi iş birliğinde sürmektedir. En önemli tarihi ve turistik noktalardan biri olan Girne Antik Limanı, özenli ve titiz çalışmalar doğrultusunda restore edilerek hizmete açılmıştır. Kültür varlıklarını koruma ve yaşatma çalışmaları doğrultusunda 2023 yılı itibarı ile 250 adet taşınır kültür varlığı ve 6 adet taşınmaz kültür varlığının restorasyonu/konservasyonu tamamlanmıştır.
- 51.** Sürdürülebilir kalkınma ve çevreyi koruma hedefleri ve politikaları doğrultusunda Avrupa Birliği finansmanı ile kurulan iki adet hava ve yakıt kirliliği laboratuvarı aktif olarak kullanılmakta olup yeni bir laboratuvar kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Çevre Koruma Dairesinin başlattığı ve ülkedeki arıtma tesislerinden denize deşarj olan çıkış sularının 7/24 esasıyla uzaktan izlenmesini sağlayan Sürekli Atık Su İzleme Sistemi devreye alınarak deniz suyunun temizliğinin denetlenmesi devam etmektedir.
- 52.** Ülkemizde kooperatif kuruluşları, üretim, tüketim, kredi ve konut gibi ihtiyaç duyulan başlıca alanlarda faaliyet göstermektedirler. Faaliyet göstermeyen kooperatif

kuruluşlarından, ekonomik etkinliği ortadan kalkan kooperatiflerin tasfiye işlemleri yapılarak tescilleri iptal edilmektedir. Ülkemizde 2023 yılı itibariyle 219 adet kooperatif kuruluşu faaliyet göstermekte olup, bu kuruluşlar Kooperatif Şirketler Mukayyitliği tarafından düzenlenip denetlenmektedir.

- 53.** Gençlerin çalışma hayatında etkin bir şekilde yer alması çalışmalarına paralel olarak genç işsizlik (15-24 yaş) oranının 2022 yılında %19,2 iken 2023 yılında düşüş kaydederek %14,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal aktivitelere katılmasının artırılması faaliyetleri çerçevesinde ülkemizde 2023 yılında İzcilik Federasyonu kurulmuş olup, Kıbrıs Türk gençliğinin kendi kültür yapısını koruyacak kültür ve sanat alanında yurt içinde ve yurt dışında temaslarının ve iletişimlerinin artırılması yönünde olanaklar sağlanmıştır.
- 54.** Ülkemiz, dünya ülkeleri tarafından her ne kadar ambargolara maruz kalsa da ülkemizdeki spor faaliyetlerinin geliştirilmesi, başarılı ve yetenekli gençlerin spora teşvik edilmesi, Türkiye ve 3. Ülkelerdeki spor organizasyonlarına katılımların sağlanması için çalışmalar yapılmaktadır. 2023 yılı verilerine göre ülkemizde 33 spor federasyonu faaliyet göstermektedir. Bu federasyonlara bağlı kulüplerde 2022 yılında 29.140, 2023 yılında ise 30.758 lisanslı sporcu yer almaktadır.
- 55.** Kendi işini kuran, 18-40 yaş arası genç girişimcilerin ve yaşa bakılmaksızın kadın girişimcilerin sosyal güvenlik primleri, işveren girişimci teşviği, basın-yayın teşviği, turizm ve seyahat acenteleri teşviği, engelli istihdamı teşviği, sosyal hizmetler teşviği, küçük esnaf prim desteği İstihdam Destek Merkezi kaynaklarından karşılanmıştır. Bu çerçevede 2023 yılında 3.926 girişimciye toplam 188.614.581,83TL destek ödemesi yapılmıştır. Aynı zamanda 2022-2023 yıllarında işverenlere Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası ve Sosyal Güvenlik Yasası kapsamında olan sigortalı çalışanları için ödeyecekleri prim miktarı belirli süre ve belirli oranlarda 352.406.325,88TL olarak geri ödenmiştir.
- 56.** KKTC ile TC arasında imzalanmış olan protokol kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, KKTC yer bilimlari ve madencilik alanında çalışmalarına başlamıştır. KKTC Jeoloji ve Maden Dairesi ile birlikte yürütölen bu çalışmalar kapsamında KKTC Diri Fay Haritası revize edilmiştir. İmzalanan protokole istinaden, “KKTC Jeokimya Atlası ve Agregalı Kaynak Planlama Projesi” ve “KKTC Aktif Tektonik ve Depremsellik Araştırmaları Projesi” kapsamında arazi çalışmalarına

başlanmıştır. Söz konusu projelerin saha çalışmaları tamamlanmış olup projeler kapsamında alınan örneklerin analiz çalışmalarına devam edilmektedir.

57. KKTC'nin uluslararası örgütlerle ilişkilerini artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması için çalışmalar devam etmektedir. Bu bağlamda, KKTC, Türk Devletleri Teşkilatı'nda (TDT) gözlemci üye sıfatıyla yerini almış ayrıca Azerbaycan ile KKTC arasında Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kurulmuştur.

TASLAK

İKİNCİ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANININ VİZYONU, TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ İLE POLİTİKA VE HEDEFLERİ

3. DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANI'NIN VİZYONU, TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ İLE POLİTİKA VE HEDEFLERİ

3.1. VİZYON

58. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın vizyonu, "İstikrarlı ve güçlü büyüyen, rekabetçi ve yüksek katma değerli üretim kapasitesinin artırıldığı, yaşanabilir mekanlar ve sürdürülebilir bir çevre ile nitelikli ve sağlıklı insan, güçlü toplum yaratılması ve uluslararası iş birliği artırılmış bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" olarak belirlenmiştir.

3.2. AMAÇ

59. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, vatandaşların temel değerlerini, ihtiyaç ve beklentilerini esas alarak ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı sağlamak suretiyle ülkenin refahının ve uluslararası iş birliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

3.3. İLKELER

60. Bu vizyona ulaşılırken;

60.1 Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım,

60.2 Makroekonomide istikrar, güçlü büyüme ve sürdürülebilirlik,

60.3 Rekabetçi ve yüksek katma değerli retim,

60.4 Kamuda mali disiplin,

60.5 Verimlilik temelli, ihracata dayalı nitelikli büyüme,

60.6 İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı,

60.7 Kamusal hizmet sunumunda; Şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti,

60.8 Devletin, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi,

60.9 Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak nceliklendirme yapılması,

60.10 Toplumsal yapımızın ve btnlgmzn ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi,

60.11 Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması, ilkeleri temel alınacaktır.

4. PLANIN POLİTİKA ve HEDEFLERİ

4.1. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ BÜYÜME

a.Amaç

61. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin mevcut kaynaklarının en etkin şekilde kullanılarak büyüme potansiyelinin artırılması, yatırım ortamını iyileştirecek makroekonomik politikalar desteklenerek, ekonominin öncü sektörleri olan turizm ile yükseköğretim ve bu sektörlerle girdi sağlayacak olan tarım, tarımsal sanayi, imalat sanayi ve bilişim sektörlerinin desteklenmesi, iç ve dış talep dengesi gözetilerek yüksek katma değerli ihracat odaklı büyüme politikası izlenmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

62. Piyasa aksaklıklarının giderilmesine öncelik verecek şekilde serbest piyasa ekonomisinin işleyişi desteklenecek, iş ve yatırım ortamı iyileştirilecektir.

62.1 Şirket kurma ve yatırım yapmanın önündeki bürokratik süreçlerin azaltılması için çalışmalar yapılacaktır.

62.2 Başta doğrudan yatırımlar olmak üzere uluslararası sermaye aracılığıyla ülkemizde yatırımların artırılması için çalışmalar hızlandırılacaktır.

62.3 Yatırım Ortamı Geliştirme ve İyileştirme Kurulu ile bu kurula teknik destek sağlayacak organların oluşturulması sağlanacaktır.

63. Uluslararası alanda rekabetçi ve güçlü istihdam potansiyeli olan öncelikli sektörlerin desteklenmesiyle sürdürülebilir ihracat artışı sağlanacaktır.

63.1 Yatırım ortamının iyileştirilmesi için sektör hedefleme çalışmasının yapılması sağlanacaktır.

63.2 KKTC'deki öncelikli sektörlerle yönelik teşviklerin düzenlenerek etkinliklerinin artırılması sağlanacaktır.

64. Devlet harcamalarında mali disiplin ve kaynakların ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunacak şekilde kullanılması sağlanacaktır.

65. Tarım sektöründe sanayiyle etkileşimi daha yüksek bir yapı içinde gıda arz güvenliğinin sağlandığı, verimliliğin artırıldığı, risklere karşı dayanıklı bir üretim yapısı tesis edilecektir.

66. Girişimcilik teşvik edilecek ve başta proje hazırlama olmak üzere eğitim ve danışmanlık programları uygulanacaktır.
67. Sanayide öncelikli sektörler başta olmak üzere ithalata bağımlılığı azaltacak, verimliliği artıracak ve daha rekabetçi üretim kapasitesine ulaştıracak teknoloji, yeşil ve dijital dönüşüm odaklı yenilikçi yatırımlar desteklenecektir.
68. Turizm hizmetlerinin çeşitliliğini ve niteliğini artıracak, KKTC turizmini markalaştırıp tanıtacak projeler üretilerek uygulamaya konulacaktır.
69. Tarımsal ürün çeşitliliği özendirilecek, ihracatta yeni pazarlar açılması için girişimler artırılacaktır.
70. Kamu işletmeleri (KİT'ler ve kamu iştirakleri) kurumsal yönetim anlayışıyla faaliyetlerine etkin ve verimli bir şekilde devam edecektir.
71. Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretlendirme ile etkin bir şekilde mücadele edilecek, kayıtlı çalışan sayısı artırılacak ve prim tabanı genişletilecektir.
72. İş gücü piyasası ve nüfus yapısıyla uyumlu politikalar aracılığıyla sosyal güvenlik kapsamı yeniden düzenlenecektir.

4.1.1. Makroekonomik Politika Çerçevesi

73. Sürdürülebilir büyüme anlayışı ile yatırım, üretim ve ticaret altyapılarının yeşil ve dijital dönüşüm odağında geliştirilmesi, şeffaflığın artırılması, teşviklerin girişimcilerin karar almasında daha etkili hale getirilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

74. Plan Döneminde, yapısal dönüşümü tetikleyecek reformlar, istihdam, teknoloji ve verimliliği odak alarak sürdürülebilir bir büyüme anlayışıyla hazırlanacaktır.
 - 74.1 Kamu hizmetlerinde hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik ve kalite odaklılık esas olacaktır.
 - 74.2 Tüm kamu kurumlarının dijital ortamda verdiği hizmetlerin sayısının artırılmasına ve otomasyon sistemlerini geliştirmeye yönelik çalışmalara hız verilecektir.
 - 74.3 Elektronik devlet uygulamaları ve dijitalleşmenin yaygınlaştırılması için ihtiyaç duyulan mevzuat düzenlemeleri hayata geçirilecektir.

75. Mali yönetimde Şeffaflık artırılabak ve kamu harcamalarının daha etkili bir Şekilde izlenmesi sağlanacaktır.
76. Devlet teşvikleri belirli bir süreyle veya ölçekle sınırlı olup, girişimcilerin yatırım ve üretim kararları almasında etkili olacak Şekilde sürdürülecektir.
77. Yatırım, retim ve ticaret altyapılarının yeşil dönüşüm odağında rekabetçiliğe katkı sunacak Şekilde geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.
78. Yurt içi üretim kapasitesi artırılarak ithalat-yurtiçi üretim dengesi gözetilecektir.
79. Serbest piyasa koşullarını sağlamak için devletin ve belediyelerin denetim ve düzenleyici rolü etkinleştirilecektir.
- 79.1 Tekel ve oligopol fiyatlarıyla satılan ürünlerin fiyatlarını düŐürmek amacıyla, fiyat kontrol ve denetleme mekanizmaları etkin bir Şekilde kullanılacaktır.
80. Kaynaklar açısından sıkıntı olmayan ürünlerde yerli üretimi artıracak yatırımlara öncelik verilerek dışa bağımlılık azaltılacak, gelir ve istihdam artışı sağlanacaktır.
81. Yabancı işgücüne bağımlılığın azaltılması ve ihtiyaçlara göre ara eleman yetiştirilmesi ve yönlendirilmesi amacıyla meslek okullarının cazip hale gelmesi için çalışmalar yapılacaktır.
82. Hizmetlerin niteliği ve çeşitliliği artırılarak turizm sektöründeki kazanımlar daha ileri bir seviyeye çıkarılacaktır.
83. Yükseköğretimde kurumların standartlarının yükseltilmesi için çalışmalar yapılması yanında sürdürülebilir bir yapı oluşturularak, kurumsal kalite geliştirilecektir.
84. Tarımda kaynakların bilinçli kullanımı ve sürdürülebilir yönetimi için stratejiler geliştirilecek ve yeni teknolojilerden faydalanılmasına yönelik politikalar uygulamaya konulacaktır.
85. KKTC'nin, uluslararası alanda daha fazla iş birliği yapabilmesi için çaba sarf edilerek dış yatırımlar ve ticaret artırılabak, yeni iş fırsatları yaratılacaktır.

Tablo 2: Büyüme Hedefleri

	2023	2024	2029
Temel Göstergeler			
GSYİH (Cari, Milyon TL)	132.350,5	222.714,2	598.537,3
GSYİH (Cari, Milyon Dolar)	5.556,3	6.733,9	8.693,2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (GSYİH, Dolar)	14.599	17.051	19.115
Katma Değerin Sektörel Dağılımı (Cari GSYH'ya Oran, Yüzde)			
Hizmetler	74,1	68,2	70,1
Sanayi	5,6	7,6	7,8
Tarım	5,3	6,8	7,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

Tablo 3: GSYİH Büyüme Hedefi

	2020-2024*	2025-2029*
GSYİH Büyüme Oranı	3,9	5,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2020-2024 dönem verileri gerçekleşme tahmini, 2025-2029 yılı dönem verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. *Dönem Ortalaması

Tablo 4: Ekonominin Genel Dengesi Hedefleri (GSYİH Payı %)

	2023	2024	2029
Toplam Kaynaklar	92,8	93,7	96,9
GSMH	100,3	100,3	100,3
Cari İşlemler Dengesi*	-7,5	-6,6	-3,4
Toplam Yatırımlar	18,1	19,6	22,1
Sabit Sermaye	17,6	18,7	21,1
Kamu	1,6	2,5	2,5
Özel	16,0	16,2	18,6
Stok Değişimleri	0,5	0,9	1,0
Kamu	0,0	0,2	0,3
Özel	0,4	0,7	0,7
Toplam Tüketim	74,8	74,1	74,8
Kamu Harcanabilir Geliri	22,4	23,8	23,8
Kamu Tüketimi	32,0	29,3	27,7
Kamu Tasarrufu	-9,6	-5,5	-3,9
Kamu Yatırımı	1,6	2,7	2,8
Kamu Tasarruf-Yatırım Farkı	-11,2	-8,2	-6,7
Özel Harcanabilir Gelir	77,9	76,5	76,5
Özel Tüketim	42,8	44,8	47,1
Özel Tasarruf	35,1	31,7	29,4
Özel Yatırım	16,5	16,9	19,3
Özel Tasarruf-Yatırım Farkı	18,6	14,8	10,1
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	25,5	26,2	25,5

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. * Cari İşlemler Dengesi formülasyon gereği - işaretiyle gösterilmektedir, cari işlemler hesabı fazla vermiştir.

4.1.2. Maliye Politikası

a.Amaç

86. Fiyat istikrarının sağlanması, kamu tüketimi ve cari transferlerin azaltılmasına yönelik tedbirler alınması yoluyla kamu yatırımlarına daha fazla kaynak ayrılmasının sağlanması, borç stokunun küçültülmesi ve mali disiplinin sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

87. Maliye politikası, mali disiplini esas alan ve israfi engelleyen bir yaklaşımla yürütülecektir.

88. Yatırımları teşvik ederek büyümeyi özendirmek, ekonominin rekabet gücünü ve verimlilik düzeyini yükseltmek temel öncelikler olacaktır.

89. Kamu harcamalarında tasarruf, rasyonellik ve sürdürülebilirlik ön plana çıkarılacaktır.

90. Gelir artırıcı düzenlemelerle yeni gelir kaynakları yaratılarak devlet gelirlerinin artırılması sağlanacaktır.

90.1 Gelir Vergisi Yasası vergilendirmede adalet, eşitlik, belirlilik ve ödeme gücü ilkeleri çerçevesinde gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

90.2 Şans oyunlarına ilişkin yasal düzenlemelerle vergi gelirleri artırılabilecektir.

90.3 Elektronik Şans Oyunları ile ilgili mevzuat çalışması yapılacaktır.

90.4 Gayrimenkul alım-satım işlemlerinde satış bedelinin rayiç bedele uygunluğunun tespiti sağlanacaktır.

90.5 İnternet ortamında yapılan kiralama işlemlerinin kayıt altına alınması için denetimler artırılabilecektir.

90.6 Kısa vadeli turizm amaçlı kira gelirleri kayıt altına alınarak vergi gelirlerinde artış sağlanacaktır.

90.7 Döviz bürolarının lisans bedellerinin güncellenmesi için mevzuat çalışmaları tamamlanarak yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

90.8 Bakanlıkların, Bakanlıklara bağlı Dairelerin ve Kurumlarının Teşkilat Yasaları 41/2019 sayılı Kamu Mali Kontrol Yasası'na göre gözden geçirilerek kamuda sunulan hizmetlerin veriminin artırılması sağlanacaktır.

91. Verginin tabana yayılması için yöntemler geliştirilecektir.

91.1 Etkin bir vergi denetim sistemi oluşturulacaktır.

91.2 Gelir ve Vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından kurulan Denetim Koordinasyon Birimi yönetiminde, sektörel, mevsimsel ve bölgesel denetim programları hazırlanarak düzenli denetimler yapılacak ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması sağlanacaktır.

91.3 Risk bazlı vergi denetimine yönelik elektronik sistemin kurulması sağlanacaktır.

91.4 Vergilendirmede etkinlik artırılabilecek, vergileme hizmetleri etkin bir şekilde çalıştırılacaktır.

91.5 Tüm vergi yasaları gözden geçirilerek vergide adaleti sağlayacak, haksız rekabeti önleyecek düzenlemeler yapılacaktır.

91.6 E-vergi altyapısı kullanılarak vergi ödeme seçenekleri artırılacak ve mükellefleri vergi borcu konusunda bilgilendirecek uygulamalar hayata geçirilecektir.

91.7 İtirazlı vergilerin daha hızlı çözüme kavuşturulması için Üst İtiraz Komisyonu etkinleştirilecektir.

91.8 Mükelleflerin vergiye uyumunu özendirecek şekilde ödemelerini zamanında yapanlara uygulanacak indirimlere ilişkin düzenlemeler hayata geçirilecektir.

92. Cari transferlerin bütçe içerisindeki payı zaman içerisinde azaltılarak mahalli projelerin bütçe içerisindeki payının artırılması ve ülkenin altyapısının güçlendirilmesi sağlanacaktır.

93. Daha adil bir gelir dağılımı için sosyal adalet ve kamudaki iş verimliliğinin artırılması esas olacaktır.

93.1 Kamu sektörünün etkin, verimli ve sürdürülebilir politikalar ile yönetilmesi sağlanacaktır.

93.2 Çalışma disiplininin sağlanması amacıyla ek mesai sistemi yeniden düzenlenerek vardiyalı çalışma sistemine geçilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

93.3 Kamu teşkilat yasaları gözden geçirilerek, kamuda sunulan hizmetlerin veriminin artırılması sağlanacaktır.

94. Kamu harcamaları, kamu altyapı yatırımları, eğitim ve sağlık alanları ile bölgesel kalkınmada kullanılacak biçimde önceliklendirilecektir.

95. Sürdürülebilir kamu finansman dengesinin oluşturulması amacıyla gelir artırıcı tedbirler uygulanması ve harcama disiplininin sağlanması yanında kaynaklarının verimli kullanılması için uygulanan maliye politikaları ile bütçe disiplini sağlanacaktır.

95.1 KDV oranlarının ürün ve hizmetler bazında doğru bir şekilde gruplandırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

95.2 Kamu araçlarının kullanımı ihtiyaç analizleri çerçevesinde sistematik olarak gözden geçirilecek, araç ihtiyaçları öncelikle geçici tahsisle veya ihtiyaç fazlası araçların devri suretiyle karşılanacak, yeni araç edinimlerinde ise maliyet etkinliği gözetilerek çevreci araçlara öncelik verilecektir.

96. Teşvik ve destek uygulamaları gözden geçirilecek ve yeniden yapılandırılacaktır.

96.1 Yatırım teşvik sistemi gözden geçirilecek, etkin bir denetim ve uygulamaya olanak sağlayacak şekilde tek elden gözetim sağlanması ve merkezi bir kurumdan izlenmesine yönelik elektronik bir izleme sistemi kurulacaktır.

96.2 Teşvikler ekonomiye katma değer yaratacak olan alanlara yönlendirilerek mükerrer olan teşvik ve destekler kaldırılacaktır.

96.3 Yükseköğretim Kurumları Mali Düzenleme Yasası ve ilgili diğer yasalarda değişiklik yapılarak yükseköğretim kurumlarına sağlanan teşvik, muafiyet, istisna ve indirimler gözden geçirilecektir.

96.4 Turizm sektörüne sağlanan vergi istisnaları ve muafiyetleri belirli süreler için ve belirli hedefler doğrultusunda uygulanacaktır.

97. Kayıt dışılığın önlenmesi için çok önemli olan e-maliye uygulamaları (e-vergi, e-gümrük) hayata geçirilerek tüm kamu kurumlarında otomasyona yönelik çalışmalara hız verilecektir.

98. Kurum ve kuruluşlara ait bilgilere erişimi sağlayacak ağın oluşturulması için dijital dönüşüme öncelik verilecektir.

Tablo 5: Kamu Maliyesine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
Bütçe Gelirleri (GSYİH İçindeki Payı, %)	28,21	29,78	39,73
Bütçe Giderleri (GSYİH İçindeki Payı, %)	29,16	35,34	41,23
Bütçe Dengesi (GSYİH İçindeki Payı, %)	-0,95	-5,56	-1,50

Kaynak: Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.3. Yurtiçi Tasarruflar

a.Amaç

99. Yurtiçi tasarrufların artırılması ve artan tasarrufların öncelikli sektörler ve üretken alanlardaki yatırımların finansmanına yönlendirilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Hedefler

100. Tasarruf etme davranışı desteklenerek büyüme hedefli yatırımlar özendirilecektir.

101. Finansal okuryazarlığın artırılması amacıyla tasarruf bilinci oluşturulacak ve dijital platformların etkin kullanılmasıyla finansal tasarruf araçları, aile bütçesi ve risk yönetimi hakkındaki farkındalık artırılacaktır.

101.1 Finansal okuryazarlık konusunda ilk ve orta öğretimden başlanarak çocuklarla gençlerin tasarruf ve yatırım konularında bilinç düzeylerinin artırılması amacıyla farkındalık yaratılacaktır.

101.2 Kamu spotları hazırlanarak farkındalığın geniş kitlelere yöneltilmesi sağlanacaktır.

102. Sorumlu üretim ve tüketim davranışlarının toplumda yaygınlaştırılması özendirilecektir.

102.1 Sorumlu tüketimin unsurları olan enerji ve su tasarrufu, atığı azaltma, dayanıklı ve sürdürülebilir ürün kullanımı, geri dönüşüm, ikinci el ürün satın alma, tamir etme, yürüyüş, bisiklet ve toplu taşıma kullanımına yönelik tasarruf sağlayan tüketim davranışlarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

102.2 Sürdürülebilir üretim ve tüketim davranışlarının kazandırılmasına yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenecektir.

Tablo 6: Yurtiçi Tasarruf Hedefleri

	2023	2024	2029
Yurtiçi Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	25,5	26,2	25,5
Kamu Kesimi Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	-9,6	-5,5	-3,9
Özel Kesim Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	35,1	31,7	29,4

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.4. Ödemeler Dengesi

a.Amaç

103. Öncelikli sektörler olan turizm ile yükseköğrenimden sağlanan gelirlerin artırılmasının yanı sıra uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek ihraç ürünlerinin geliştirilmesi ve katma değeri yüksek ihracat potansiyelinin artırılması yoluyla cari işlemler dengesinin sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

- 104.** Turizm gelirlerini artırmak amacıyla, başta sağlık ve deniz-kum-güneş turizmi olmak üzere, turizmde ürün çeşitliliği sağlanacak ve sunulan hizmet kalitesi iyileştirilecektir.
- 105.** Ana ve hedef pazar ülkelerde tanıtım faaliyetleri artırılarak pazar çeşitliliği oluşturulacak ve harcama eğilimi yüksek turistin ülkemize çekilmesi sağlanacaktır.
- 106.** Yükseköğretim kurumlarının standartlarının yükselmesini sağlamak için çalışmalar yapılacaktır.
- 106.1** Yükseköğretimde sürdürülebilir bir yapı oluşturmak amacıyla kurumsal kalite geliştirilecek, süreçlerde standardizasyon sağlanacak ve akreditasyon süreçleri yeniden düzenlenecektir.
- 107.** Yükseköğretim kurumlarının, uluslararası tanınırlığını destekleyici olarak uluslararası ortak programlar açması teşvik edilecektir.
- 108.** Ödemeler dengesinde yer alan turizm ve yükseköğretim sektörlerinin istatistiklerinin kalitesinin ve kapsamının iyileştirilmesi sağlanacaktır.
- 109.** Mal ve hizmet ihracatında pazar çeşitliliğini sağlamaya yönelik politikalar uygulanmaya devam edilecektir.
- 110.** Firmaların pazarlara erişim imkânları iyileştirilecek ve adil rekabet ortamında çalışmaları sağlanacaktır.
- 111.** İthalatın azaltılması bağlamında yerli üretim korunarak desteklenecek ve ürün çeşitliliği artırılabilecektir.
- 111.1** Stratejik sektörler ve girdiler belirlenerek desteklenecektir.
- 111.2** İmalat sanayisinde yüksek katma değerli üretime destek verilecektir.
- 112.** Mal ihracatını yükselten politikalar benimsenecek, uluslararası piyasalarda rekabet edebilen ve tercih edilen ürünlerin geliştirilmesi teşvik edilecektir.
- 113.** AB Yeşil Mutabakatına uyum kapsamında üretim ve ticarete yönelik sektörel dönüşüm adımlarının hayata geçirilmesi için çalışmalar başlatılacaktır.
- 114.** Mal ve hizmet ihracatını etkileyen yönleriyle dijitalleşme alanında rekabetçiliğin artırılması için gerekli mevzuat düzenlemeleri ve destek politikaları uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

- 115.** Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla mal ve hizmetlerin Ar-Ge'ye ve yenilikçiliğe dayalı, yeşil ve döngüsel ekonomiye uyumlu, üretim, markalaşma, tanıtım ve pazarlama süreçleri desteklenecek, bu süreçlerin finansmanına yönelik mekanizmaların işletilmesi sağlanacaktır.
- 116.** Organize sanayi bölgelerinin (OSB) tedarik zincirine uygun, çevreye duyarlı, sürdürülebilir ve kümelenme anlayışıyla gelişimini sağlayacak şekilde alt ve üst yapıları güçlendirilecektir.
- 117.** Serbest bölgelerde sunulan hizmetler ve bilişim altyapısı geliştirilerek bu bölgelerin yüksek teknolojiye dayalı doğrudan yabancı yatırımların çekilmesine, sanayinin rekabetçiliğine ve verimliliğine daha etkin katkı verilmesi sağlanacaktır.
- 118.** Ülke ekonomisi için katma değer yaratan yerli üretim alanlarında üreticilerin girdi maliyetleri ucuzlatılacak, pazarlama ve dış satım süreçlerine destek sağlanacaktır.
- 119.** Mukayeseli üstünlüğü bulunan öncelikli ürünlerde ihracatın artırılması için çalışmalar yürütülecektir.
- 119.1** Hedef pazarlara ve ürünlere göre strateji ve eylemler belirlenmesi için paydaşlarla iş birliği içerisinde çalışmalar yapılacaktır.
- 119.2** Üretim deseni ihracat potansiyeline sahip yüksek katma değerli alanlara yönlendirilecektir.
- 119.3** İhraç ürünlerinin ve pazarların çeşitlendirilmesi için paydaşlarla koordineli bir şekilde çalışmalar yapılacaktır.
- 120.** Türk İhraç Ürünleri Portalı'na KKTC ihraç ürünlerinin entegre edilmesi sağlanacaktır.
- 120.1** Türk İhraç Ürünleri Portalı olan askturkiye.com platformuna Kıbrıs Türk Ticaret Odası iş birliği ile KKTC ihraç ürünleri entegre edilecektir.
- 121.** İhracatta rekabet gücünün artırılabilmesi açısından firmaların yenilik kabiliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacak ve bu kapsamda araştırma-geliştirme ve yeniliğin finansmanına yönelik mekanizmaların işletilmesi sağlanacaktır.
- 122.** Üretim ve ihracat açısından stratejik öneme sahip girdilerin arz güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli önlemler alınacaktır.
- 123.** Ürün güvenliğinin sağlanması amacı ile tüketicilerin korunması ve piyasa denetimi konusunda idari kapasitenin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

124. Bölgesel ticareti artırmak için çalışmalar başlatılacak ve bu kapsamda ulaşım maliyetlerinin daha düşük olduğu yakın ülkelerle ticaretin geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Tablo 7: Ödemeler Dengesine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
İhracat (Milyon ABD Doları)	176,2	185,1	350,0
İthalat (Milyon ABD Doları)	2.849,7	3.030,3	3.550,0
Mal Dengesi (Milyon Dolar)	-2.673,5	-2.845,2	-3.200,0
Hizmetler Dengesi (Milyon Dolar)	2.437	2.608	2.944
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	6,2	6,1	9,9
İhracat Yapılan Ülke Sayısı	39	44	47

Kaynak: İstatistik Kurumu ve Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.5. Enflasyon Politikası

a.Amaç

125. Maliye politikası araçlarının bütüncül bir anlayış içerisinde etkin şekilde kullanımıyla enflasyonla mücadeleye kararlılıkla devam edilmesi, bütçe uygulamalarında mali disiplin içerisinde hareket edilmesi, uluslararası rekabetin hukuk kuralları çerçevesinde piyasa ve fiyat istikrarının sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

126. Mali disiplin gözetilerek yönetilen veya yönlendirilen fiyatlar enflasyon beklentilerine göre belirlenecektir.

127. Fiyat istikrarına yönelik yatırım-istihdam-üretim-ihracata dayalı büyüme politikaları doğrultusunda reel sektöre uygun maliyetlerle ürün odaklı ve performansa bağlı uygun finansman imkânı sağlanacaktır.

128. Enflasyonun ekonomik ve sosyal yaşama dair olumsuz etkileri konusunda farkındalık artırılacak, enflasyonla mücadeleye yönelik toplumsal mutabakat güçlendirilecektir.

129. Hanehalkı bütçe anketleri düzenli şekilde yapılarak enflasyon hesabının güncel ekonomik koşulları daha iyi yansıtmasını sağlayacak adımlar atılacaktır.

130. Enflasyon dinamiklerinin daha detaylı analiz edilebilmesi için istatistik altyapısı güçlendirilecektir.

130.1 Kayıt dışılığa bağlı olarak enflasyon hesaplamalarına dâhil edilemeyen hizmetlere yönelik kayıtlılık artırılarak veri altyapısı iyileştirilecektir.

131. Enflasyonda kur-enflasyon geçişkenliğini azaltacak politikalara öncelik verilecektir.

132. Piyasalarda rekabeti bozucu yapı ve davranışlar daha yakından takip edilerek tam rekabetin gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

132.1 Temel gıda ve temel tüketim mallarının fiyatlarına, gerektiği zaman uygulanmak üzere, tavan fiyat uygulamasına geçilmesi için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

132.2 Gıda dağıtım zincirindeki araçlar ve lojistik maliyetlerin azaltılması sağlanacaktır.

Tablo 8: Enflasyon Hedefleri

	2023	2024	2029
TÜFE (Yıl Sonu, %)	83,68	53,29	5,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.6. Mali Piyasalar ve Finans Sektörü

a.Amaç

133. Uluslararası piyasalarla uyumlu, kalkınma sürecine uygun maliyet ve koşullarda katkı verebilen mali piyasaların oluşturulması, rekabetçiliği ve verimliliği yüksek, kurumsal altyapısı güçlü ve kayıt dışılıkla etkin mücadele eden, sürdürülebilir bir finans sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

134. Finans sektöründe mevzuat ve yasal altyapı geliştirilerek piyasalarda güven ve istikrar ortamı güçlendirilecektir.

134.1 Bankacılık sektörünün gelişimi desteklenecek ve güçlü rekabetçi bir sektör için uluslararası gelişmeler takip edilerek ihtiyaç olması halinde Bankacılık Yasası güncellenecektir.

134.2 Sigortacılık sektörünün gelişimi desteklenecek ve güçlü, rekabetçi bir sektör oluşumu için gerekli mevzuat güncellemesi yapılacaktır.

134.3 Kuyumcularla ilgili usul ve esasları düzenleyen mevzuat güncellenecektir.

134.4 Kripto varlıklara ilişkin uluslararası düzenlemelere paralel olarak yasal altyapı oluşturulacaktır.

134.5 Ödeme sistemleri vatandaşlarımızın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yasal altyapıya kavuşturulacaktır.

135. Finans sektörünün kurumsal yapısı güçlendirilecektir.

135.1 Kalkınma Bankası, KOBİ'lere ve hizmet sektörüne daha fazla destek verecek, kendi kaynaklarıyla hizmetlerini sürdürecektir, yönetimde profesyonelleşmeyi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

135.2 Kalkınma Bankasının, Bankacılık Yasası'na tabi tutulması sağlanacaktır.

136. Finansal sektörde etkinlik ve ürün çeşitliliği artırılabilecektir.

137. Finansal istikrarın güçlendirilmesi amacıyla kurumsal altyapı iyileştirilecek ve serbest piyasanın işleyişi etkinleştirilecektir.

138. Mali suçlarla mücadele etkinleştirilerek güçlendirilecektir.

138.1 Suç Gelirlerinin Aklanmasının, Terörizmin Finansmanının ve Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasının Finansmanının Önlenmesi Yasası'nın öncelik sırasına göre tüzükleri hazırlanarak yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

138.2 Suç Gelirlerinin Aklanmasının, Terörizmin Finansmanının ve Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasının Finansmanının Önlenmesi Yasası'nda yer alan kurumların idari yapılanmasının tamamlanması için idari ve teknik kapasite artırılabilecektir.

138.3 Suç Gelirlerinin Aklanmasının, Terörizmin Finansmanının ve Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasının Finansmanının Önlenmesi Yasası'nda yer alan yükümlü grupları ile mücadele kapsamındaki paydaşlara yönelik eğitim ve farkındalık seminerleri düzenlenmesi sağlanacaktır.

139. Finansal olarak tüketicilerin korunmasına ilişkin uygulamalar güçlendirilecektir.

140. Mali kurumlara ilişkin siber güvenlik konusunda standartlar oluşturulacaktır.

140.1 Mali kurumlara yönelik siber güvenlik tehditlerine karşı siber dayanıklılık ve güvenlik olgunluk seviyesi artırılabilecektir.

140.2 Dijital hizmetlerin sunumunda kişisel bilgilerin mahremiyetinin sağlanmasına yönelik mekanizmalar güçlendirilecektir.

141. Kayıt dışılık ile mücadele Devlet politikası olarak benimsenecektir.

141.1 Kayıt dışılıkla ilgili stratejik bir eylem planı hazırlanacak ve kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm sağlanacaktır.

141.2 Etkin bir bilgi toplama, izleme ve değerlendirme sistemi oluşturulacaktır.

141.3 Ekonomideki asgari ücretin üzerindeki tüm para akışının sanal pos ve banka aracılığı ile yapılması sağlanacaktır.

141.4 Kullanılmakta olan yazar kasa ve pos cihazlarının bütünleşik yazar kasa-pos sistemine döndürülmesi için çalışmalar tamamlanacaktır.

141.5 Başta özel sektör ücret ödemeleri ve kira ödemeleri olmak üzere işletmelerin her türlü ödemelerini finans kuruluşları aracılığı ile yapmaları sağlanacaktır.

142. Kayıt dışılığın önlenmesi için Devletin düzenleyici ve denetleyici rolü kuvvetlendirilerek denetim kapasitesi güçlendirilecektir.

142.1 Düzenleyici ve denetleyici kurumlar öngörülebilirlik, hesap verebilirlik ve şeffaflık çerçevesinde çalışacaktır.

142.2 Kayıt dışılıkla mücadelede özel politika gerektiren gruplara yönelik sektör bazlı analizler yapılarak denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.

142.3 Konu ile ilgili tüm mevzuatın iyileştirilmesinin yanı sıra vergi denetim kapasitesinin güçlendirilmesi ve mükelleflerin vergiye gönüllü uyumu artırılacaktır.

142.4 Vergi denetimi etkinleştirilecek ve mükelleflerin vergi bilinci geliştirilerek etkin otomasyon sistemi ile vergide adalet sağlanacaktır.

143. Kayıt dışılıkla mücadelede toplumun ilgili kesimlerinin katılımı sağlanarak, farkındalık ve bilinç artırma çalışmaları yapılacaktır.

144. Düzenleme ve denetim eksikliği bulunan sektörlerin, disiplin altına almak ve gelir getirici faaliyetleri artırmak amacı ile, mevzuatları güncellenecek ve/veya yeni mevzuat oluşturulacaktır.

144.1 Motorlu araç satıcıları ve oto galerilerin kayıt altına alınması amacı ile hazırlanacak yeni mevzuat ile kuruluş, çalışma ve denetim kuralları belirlenecektir.

144.2 Ekonomik anlamı olmayan gümrük öncesi satışlarla ilgili paydaş kurumlar tarafından ortak bir çalışmayla hazırlanacak mevzuat ile gümrük öncesi satışlara kriter ve sınırlama getirilecektir.

144.3 Emlakçılarının ve emlak şirketlerinin kayıt altına alınması için Emlakçılarının Kayıt ve İşlemleri Yasası'nda yer alan komisyon oluşturularak, etkin olarak çalışması sağlanacaktır.

144.4 Emlakçılarının Kayıt ve İşlemleri Yasası'nda yer alan düzenleme ve denetim ile ilgili kuralların etkin bir şekilde yerine getirilmesi için İçişleri Bakanlığı bünyesinde bir birim oluşturulacaktır.

144.5 Emlakçılar ve emlak şirketlerinin denetimini yapacak personelin denetim yapma kapasitelerinin artırılması için hazırlanan eğitim programı çerçevesinde eğitimler verilecektir.

145. İcra-iflas işlemlerini hızlandıracak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.

145.1 İcra-iflas işlemlerine ilişkin usuller basitleştirilecek ve genel kural olan ulaşılamayan kişilere basın-ilan yoluyla tebligat uygulaması devam edecek ve bunun yanında tebligatların özel firmalar aracılığıyla da yapılması için düzenleme hazırlanacaktır.

145.2 İpotekli malların satışına ilişkin işlemler hızlandırılacaktır.

146. Tüm kesinleşmiş trafik suçları ile mazbataların otomasyon sistemi üzerinden banka aracılığıyla ödenmesinin gerçekleşmesi sağlanacaktır.

Tablo 9: Mali Piyasa ve Finans Hedefleri

	2023	2024	2029
KKTC'de Faaliyet Gösteren Döviz Bürolarının Denetim Oranı (%)	3,0	9,2	100,0

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.7. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Finansmanı

a.Amaç

147. Sosyal güvenlik sisteminin kapsamının artırılması, daha adil, etkin ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulması ile uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Hedefler

148. Sosyal güvenlik sisteminin etkin bir yapıya sahip olması sağlanacak, sosyal güvenlik kapsamı genişletilerek prim tabanı güçlendirilecektir.

148.1 Sisteme girişlerin kolaylaştırılması için farklı meslek ve gelir gruplarına yönelik yeni uygulamalar geliştirilecektir.

148.2 Primlerin esas kazanç üzerinden yatırılmasını sağlamak için, meslek kodu uygulamasına ilişkin yasal çalışmalar tamamlanacaktır.

149. Dijitalleşmeyle birlikte geleneksel iş yeri kavramının dışında ortaya çıkan yeni çalışma modellerinin sosyal güvenlik sistemiyle uyumlaştırılması için teknik ve hukuki altyapının güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılacaktır.

149.1 Sosyal güvenlik mevzuatı ve uygulamaları, değişen işgücü piyasası koşullarına ve yeni nesil esnek çalışma modellerine uyumlu hale getirilecektir.

149.2 Sosyal güvenlik uygulamalarının başta kısmi süreli çalışma olmak üzere esnek çalışma modelleriyle uyumu artırılacaktır.

150. Esnek istihdam seçeneklerinin artırılmasıyla birlikte, ödemelerin yaygınlaşması sağlanacaktır.

151. Sosyal güvenlik sisteminin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğine ilişkin göstergelerin düzenli olarak izlenmesi ve buna yönelik raporların oluşturulması sağlanacaktır.

151.1 Prim borçlarının takip ve tahsilat süreçleri etkinleştirilecektir.

151.2 Denetimler yoluyla sosyal güvenlik sisteminin etkinliği artırılacaktır.

151.3 Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretlendirme ile mücadelede, veri analizine dayalı, risk odaklı denetim faaliyetleri artırılarak prim tabanı genişletilecektir.

152. Kişilerin etkin bir sosyal güvenlik hizmeti alabilmeleri için Sosyal Sigortalar Dairesinin bilişim teknolojileri kapasitesi geliştirilecektir.
153. Bürokrasinin azaltılması ve sigortalılara daha etkin hizmet verilebilmesi amacıyla Sosyal Sigortalar Dairesinin diğer paydaş kurum ve kuruluşlarla yaptığı veri paylaşım işlemlerinin sayısı artırılabilecektir.
154. Sağlık hizmetlerinde öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik dikkate alınarak ilaç ve tedavi harcamaları daha etkin hale getirilecektir.
155. Etkin denetimler yoluyla prim borçları ve tahsilatları takip edilecek ve prim gelirlerinin artırılması sağlanacaktır.

Tablo 10: Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
Aktif/Pasif Oranı	3,18	3,38	4,0

Kaynak: Sosyal Sigortalar Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.8. Kamu İşletmeciliği (KİT ve Kamu İştirakleri) ve Özelleştirme

a.Amaç

156. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) ve kamu iştiraklerinin faaliyetlerinin, verimlilik ve karlılık kriterleri çerçevesinde sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve düzenli bir şekilde denetlenmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Hedefler

157. KİT'ler piyasa düzenleyici rollerini yerine getirebilecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

157.1 KİT'ler ve kamu iştiraklerinde, görev zararının fayda maliyet analizi gibi rasyonel bir çerçeveye dayandırılarak uygulanabilmesine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

157.2 KİT'lere ve kamu iştiraklerinde verimlilik ve karlılık kriterleri konulacak ve KİT'lerin bütçeleri yakından denetlenecektir.

158. KİT yatırımlarının kendi kaynaklarından finanse edilmesi sağlanacaktır.

159. KİT'lerin kurumsal ve mali yapıları güçlendirilecek, birbirleriyle olan koordinasyonu artırılabilecektir.

160. Ekonomide etkin bir piyasa mekanizması oluşturma hedefi doğrultusunda özelleştirme uygulamalarına devam edilecektir.

160.1 Kamu kaynağı kullanılmadan, özel sektörün dinamizminden faydalanılarak KKTC’de yapılması planlanan liman, telekomünikasyon ve enerji yatırımlarının Kamu-Özel İş birliği modeliyle gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Tablo 11: Kamu İşletmeciliği Hedefleri

	2023	2024	2029
Özelleştirme Yasası Kapsamında Bakanlar Kurulu Tarafından Özelleştirme Programına Alınan Kamu Kurumu veya Hizmetler	1	0	2

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.9. İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi

a.Amaç

161. Kamu kurum ve kuruluşlarının sağlıklı veri üreterek bütüncül bir yaklaşımla ulusal istatistik altyapısına katkı sağlaması, çağın gerektirdiği teknolojik ürünleri kullanarak verileri zamanında, güvenilir ve sağlıklı bir şekilde üretebilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Hedefler

162. Politika oluşturma ve karar alma süreçlerini güçlendirmek amacıyla daha sistematik ve güvenilir veri, istatistik ve bilgi üretimi sağlanacaktır.

162.1 İstatistik Kurumu başta olmak üzere, istatistiki bilgi üretiminde rol alan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının istatistiki bilgi altyapısının iyileştirilmesi ve istatistik süreçlerinin planlanması, yürütülmesi ve izlenmesi sağlanacaktır.

162.2 Paylaşımca, iş birliğine dayalı ve planlı bir istatistik üretim süreci için İstatistik Kurumu koordinatörlüğünde istatistik kalitesi ve sayısı artırılabacaktır. İdari kayıtların sağlıklı ve güncel bir şekilde tutulması sağlanacaktır.

162.3 İstatistiklerin düzenli yayınlanmasını sağlayacak olan “Resmi İstatistik Programı”, İstatistik Kurumu tarafından hazırlanacak “Yıllık İzleme Raporları” ile birlikte izlenip değerlendirilecektir.

162.4 İstatistik bilgi altyapısının geliştirilmesine yönelik “Resmi İstatistik Programı” kapsamında rol alan kurum ve kuruluşlara İstatistik Kurumu tarafından, sınıflamalar, kalite ve meta-veri konularına ilişkin eğitimler verilecektir.

162.5 Ülkede yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik yapısına ilişkin konularda bütünleşik bilgi sağlayacak bir sistemin kurulması ve düzenli olarak güncellenmesi sağlanacaktır.

162.6 Kamu kurum ve kuruluşlarında istatistiki verilerin zamanında üretilmesi ve erişilebilir olması için teşkilat yasalarında gerekli değişiklikler yapılacak ve kurumların görev tanımlarına istatistiksel veri tutulması ile ilgili görevler eklenecektir.

163. İstatistiki veri üreten kurumların, e-devlet kapsamında hayata geçirilen projelerinden sağlıklı ve zamanında istatistiki bilgi elde edilmesi ve veri entegrasyonuna yönelik çalışmalar yapılacaktır.

163.1 İçişleri Bakanlığı MAKS ile Nüfus Kayıt Sistemi (Nüfus kayıt dairesi veri tabanı ile eşleştirme) çalışmaları hızla tamamlanarak ülkenin nüfus, demografik yapı vb. verilerinin elde edilmesi ve düzenli olarak güncellenmesi sağlanacaktır.

163.2 MAKS projesinin tamamlanmasının ardından nüfusun başlıca demografik, sosyal ve ekonomik niteliklerinin tam ve doğru olarak tespit edilmesi, ülkedeki konutlara dair bilgilerin toplanması, hane halklarının bölgesel ve genel özelliklerinin belirlenmesi, eğitim, çalışma hayatı ve ekonomik pek çok verinin derlenmesi amacı ile paydaşlarla çalışmalar yapılacaktır.

163.3 Çalışma Bakanlığındaki çalışma hayatı istatistikleri verilerinin geliştirilmesi için çalışma yapılacaktır. Ülkenin işgücü, istihdam ve işsizlik ile ilgili bilgilerini derlemek amacıyla yıllık olarak yapılan Hane halkı İşgücü Anketi, 2024 yılı itibarıyla üçer aylık dönemler (çeyreklik) olarak açıklanacaktır.

163.4 Sağlık Bakanlığındaki hasta sayısı, yatak sayısı, hastane sayısı, hasta başına düşen doktor ve hemşire, hasta başına yatak sayısı vb. verilerin geliştirilmesi ve zamanında elde edilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

163.5 Ticaret Dairesi ve Gümrük Dairesinden ithalat ve ihracat verilerinin zamanında ve doğru olarak otomasyon sisteminden alınabilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

163.6 Yurt dışında okuyan KKTC vatandaşı öğrenci sayısının tespiti için gerekli çalışmalar yapıp, istatistiklerin KKTC Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim ve Dış İlişkiler Dairesi altında kurulan Yüksek Öğrenim Burs ve Bilgi Sistemi (YOBİS) kapsamında tutulması sağlanacaktır.

163.7 Ülkemizde eğitim gören yükseköğretimdeki öğrencilerin sayılarının güncel ve sağlıklı tutulması için YOBİS güçlendirilerek öğrenci sayısı, üniversite sayısı, ilköğretim ve liselerde öğrenci sayıları, yabancı öğrenci sayısı, öğrenci başına düşen öğretmen sayısı, branş derslerin ortalama sayısı vb. verilerin geliştirilerek amacına uygun kayıtların tutulabilmesi ve zamanında alınabilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

163.8 Turizm Bakanlığı tarafından ülkemize gelen turist sayısı, turist başına yapılan harcama miktarı, turistik tesisler vb. verilerin geliştirilmesi ve zamanında elde edilmesi ile ilgili çalışmalar yapılacaktır. 2025 yılında Turizm Anketi (Çıkış yapan yolcu anketi ve Giriş Yapan vatandaş anketi) uygulanmasına başlanması konusunda İstatistik Kurumu, Turizm Bakanlığı ve KKTC Merkez Bankası ortak çalışmalar yapacaktır.

163.9 Ödemeler dengesinde yer alan turizm ve yükseköğretim sektörlerinin istatistiklerinin kalitesinin ve kapsamının iyileştirilmesi sağlanacaktır. Ödemeler dengesi hesaplarındaki yükseköğretim hizmet sektörü kaleminin geliştirilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan eğitim harcamaları ile ilgili anket çalışması uygulanacaktır.

164. İstatistiki veri üretimi önceliklendirilecektir.

164.1 Kullanım alanı olmayan ve talep edilmeyen istatistikler yerine, ulusal ve bölgesel düzeyde ekonomik gelişmişliğin incelenmesi için büyük öneme sahip istatistiklerin üretilmesi sağlanacaktır.

164.2 Hanelerin sosyo-ekonomik yapıları, yaşam düzeyleri ve tüketim kalıpları hakkında bilgi edinilmesi, TÜFE endeks sepetinin oluşturulması, uygulanan sosyo-ekonomik politikaların geçerliliğinin test edilmesi amacıyla kullanılan en önemli kaynaklardan biri olan Hanehalkı Bütçe Anketi, ülkemizin sürekli gelişen ve değişen bir yapı içinde bulunması nedeniyle belirli periyodlarla yineleneyecektir.

165. Kurumlararası iş birliğinin güçlendirilmesi sağlanacaktır.

165.1 Kamu kurum ve kuruluşlarında istatistikî veri toplama, üretme, kullanma ve paylaşma bilincinin artırılması sağlanacaktır.

165.2 Kamu kurumlarının veri tabanları geliştirilerek İstatistik Kurumuna açılması sağlanacaktır.

166. Uluslararası standartlarda istatistik üretiminin sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

166.1 Uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliğinin artırılması ve etkinleştirilmesi sağlanacaktır.

166.2 İstatistiklerin güvenilir, karşılaştırılabilir, uyumlu, tutarlı ve veri entegrasyonuna uygun olması sağlanacaktır.

166.3 İstatistiklerin metodoloji ve içeriğinin geliştirilerek veri çeşitliliğinin artırılması sağlanacaktır.

Tablo 12: İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi Hedefleri

	2023	2024	2029
İdari Kayıtların Kullanımı (Kurumların verisine online erişim)	2	2	6
Yıl İçerisindeki İstihdam ve İşgücüne ait İstatistiklerin Açıklanma Sayısı	1	1	4
İstatistik Kurumu Çalışmalarında Standart Hale Getirilen Ortak Kategorik Değişkinlerin ve Kod Listelerinin Sayısı (Sınıflama)	5	6	11
İstatistik Kurumu Tarafından Yayımlanan Bülten Sayısı	10	11	20
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Turizm Anketi Sayısı *	0	0	1
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Eğitim Anketi Sayısı*	0	0	1
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Hane Halkı Bütçe Anketi Sayısı*	0	0	1

Kaynak: İstatistik Kurumu, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. * Dördüncü Kalkınma Planı dönemi içerisindeki hedeflerdir.

4.2. REKABETÇİ VE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI

4.2.1. Hizmetler Sektörü

4.2.1.1. Öncelikli Hizmet Sektörleri/Alanları

4.2.1.1.1. Turizm Sektörü

a.Amaç

167. Turizmin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkısını artırmak için ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilerek iyileştirilmesi, nitelikli işgücü ve tesis kapasitesiyle hizmet kalitesinin yükseltilmesi, ana ve hedef pazar ülkelerde tanıtım faaliyetlerinin artırılması, harcama eğilimi yüksek turistin ülkemize çekilmesi, hedef ülkelere ulaşım bağlantılarının güçlendirilerek seyahatlerin kolaylaştırılması, turizmde dijital dönüşüme yönelik çalışmaların artırılması, turizm istatistiklerinin iyileştirilmesi, iklim değişikliği riskleri göz önünde bulundurularak doğal ve kültürel varlıkların koruma-kullanma ilkeleri çerçevesinde sektörün sürdürülebilir gelişiminin sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

168. Sektörün ihtiyaçları doğrultusunda turizm üst politika dokümanlarında ve mevzuatta güncellemeler yapılacaktır.

168.1 Güncellenme çalışmaları devam eden Turizm Gelişim Yasa Tasarısı'nın yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

168.2 Turizm Master Planı hazırlanacak, yeni turizm bölgesi veya bölgeleri belirlenecektir.

168.3 Turizm Stratejisi ve Eylem Planı güncellenecektir.

168.4 Öne çıkan turizm çeşitlerine ve işletme büyüklüklerine göre turizm teşvik sistemi yeniden düzenlenecek, izleme ve değerlendirme sistemi kurulacaktır.

168.5 Turizm amaçlı kısa süreli konut kiralama sonucunda oluşan haksız rekabetin giderilmesine yönelik mevzuat eksikliği giderilecektir.

169. Turizmin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkısını artıracak şekilde, ziyaretçi başına turizm gelirini artırmak üzere daha fazla gelir getiren turizm çeşitleri geliştirilecektir.

169.1 Turizm çeşitlerinin planlı gelişimini sağlamak üzere ana plan ve strateji çalışmaları yürütülecek ve turistik ürün envanteri çıkarılacaktır.

169.2 Deniz-kum-güneş turizminin koruma-kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir bir yapıda geliştirilmesi sağlanacaktır.

169.3 Sağlık turizminin öncelikli olarak geliştirilmesi yönünde çalışmalar gerçekleştirilecektir.

169.4 KKTC'nin sahip olduğu doğal, tarihi, kültürel değerler ortaya çıkarılacak ve turizm ürününe dönüştürülecektir.

169.5 Küçük ölçekli 2, 3 ve 4 yıldızlı konaklama tesislerinin yatak kapasitesinin artırılmasına ve yeni turizm ürünlerinin geliştirilmesine yönelik teşviklerin doğru yönlendirilmesi sağlanacaktır.

169.6 Dört ana tema olan gastronomi, anı, inanç ve yürüyüş yolları turizmi başta olmak üzere, dalış, kültür, kongre, düğün, sağlık, spor, şarap, kamp-karavan turizminin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

- i. Futbol sahaları, tematik parklar gibi yatırımlarla spor ve eğlence turizmi öne çıkarılacaktır.
- ii. Gastronomi ürünlerine ilişkin envanter çıkarılacak ve gastronomi turizmini geliştirmek üzere lezzet rotaları oluşturulacaktır.
- iii. Glamping ve tiny house turizmini geliştirmek üzere mevzuat altyapısı oluşturulacaktır.

169.7 Göletlerin çevresinde halkın ve turistlerin faydalanabileceği ortam oluşturulacak, göletlerin doğa turizmine kazandırılması sağlanacaktır.

169.8 Turizm potansiyeli yüksek olan köyler turistik ürüne dönüştürülerek geliştirilecektir.

169.9 İç turizm faaliyetleri geliştirilecektir.

170. Turizm altyapısı iyileştirilecek ve ulaşım bağlantı sorunları hafifletilecektir.

170.1 Ülkenin bölgesel olarak turist taşıma kapasitesi, geleceğe dönük yatak kapasiteleri ve bölgesel altyapı ihtiyaçları belirlenmiş olup yasal süreç için çalışmalar yapılacaktır.

170.2 Mevcut limanlar geliştirilerek veya yeni limanlar yapılarak yat bağlama kapasitesinin artırılması sağlanacaktır.

170.3 Kruvaziyer gemileri için gerekli dönüşüm ve bakımlar yapılarak altyapı oluşturulacaktır.

170.4 Ziyaretçilerin seyahat konforunu artırmak üzere kara ulaşım ağı ve toplu taşıma sistemi geliştirilecektir.

170.5 Ulaşım sorunlarını hafifletmek üzere Ercan Havalimanı odaklı çözümler üretilecektir.

170.6 Kanalizasyon ve atık su arıtma tesisi bulunmayan veya yetersiz kalan turistik bölgelerde altyapı eksiklikleri giderilecektir.

171. Turizm gelirin artırılması, mevcut pazarların güçlendirilmesi, yeni pazarların oluşturulması ve nitelikli ziyaretçilere ulaşılması amacıyla tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.

171.1 “Kuzey Kıbrıs (North Cyprus)” ifadesinin bir marka haline getirilebilmesi amacıyla hedef pazarlarda reklam ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.

171.2 Türkiye, İngiltere, Rusya ve Almanya ana pazar ülkelerde tanıtım çalışmalarına devam edilecektir.

171.3 Yeni pazarlar oluşturulması amacıyla başta Kuzey Avrupa ülkeleri ve Hollanda olmak üzere turist potansiyeli yüksek ülkelerde tanıtım çalışmaları yürütülecektir.

171.4 Turizm tanıtım fuarlarına katılım artırılacak ve öne çıkan turizm ürünlerinin tanıtımı sağlanacaktır.

171.5 Dijital platformlarda tanıtım faaliyetleri geliştirilecektir.

171.6 Kuzey Kıbrıs Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı kurulacaktır.

171.7 Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ile iş birliği içinde tanıtım çalışmalarına devam edilecektir.

171.8 Kuzey Kıbrıs Destinasyon Pazarlama Programı çalışması başlatılacaktır.

171.9 Destinasyon markalaşması çerçevesinde marka isimler oluşturulacaktır.

171.10 Sosyal medyada etkileyen kişiler (influencer) olarak anılanlara ve kültür turu yapan işletmelere yönelik turizm tanıtım faaliyetleri yapılacaktır.

171.11 KKTC'nin kimliğini yansıtan turistik ürünler oluşturulacaktır.

171.12 Visitncy.com turizm portalı geliştirilecek TGA ile entegrasyonu sağlanacaktır.

172. Turizm sektörünün daha etkin analiz edilebilmesi için gerekli veri altyapısı oluşturulacak ve mevcut turizm istatistikleri geliştirilecektir.

172.1 Turizm sektörüne ilişkin verilerin toplanması, analizi ve raporlanması için dijital araçlardan yararlanılarak turizm istatistik sistemi güncellenecektir.

172.2 Turizm istatistik anket soruları yeniden düzenlenecektir.

172.3 Performans anket formu geliştirilerek yatırımcılar ile turistlere yönelik yılda ikişer defa memnuniyet anketleri yapılacaktır.

173. Rekabetçi ve hızla değişen talebi karşılayabilen bir turizm sektörü için nitelikli işgücü ve tesis kapasitesi artırılarak hizmet kalitesi iyileştirilecektir.

173.1 Turizm sektöründe çalışma koşulları iyileştirilecek ve ülke vatandaşlarının istihdamını artıracak tedbirler alınacaktır.

173.2 DPÖ ve KKTC İstatistik Kurumunun iş birliğinde, gelecek dönemde oluşturulacak yatak kapasitesi de dikkate alınarak, işgücü ihtiyacı belirlenecektir.

173.3 Mesleki eğitim müfredatı sektörün ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenecektir.

173.4 Turizm meslek okulları konaklama tesisleri ile eşleştirilecek, öğrencilere işletmelerce burs verilmesi ve staj yaptırılması sağlanacaktır.

173.5 Turizm sektörü çalışanları için Turizm Bakanlığı tarafından eğitim programları düzenlenerek personelin mevcut becerilerini geliştirilmesi ve yeni beceriler edinmesi sağlanacaktır.

173.6 Üniversitelerle düzenlenecek protokoller çerçevesinde başta gastronomi ve kültür olmak üzere ilgili alanlarda öğrenim gören öğrencilerin turizm işletmelerinde staj yapmaları ve üniversitelerle işletmeler arası iş birliğinin artırılması sağlanacaktır.

173.7 Turizm tesislerinde fiziki şartların iyileştirilmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacak ve denetim faaliyetleri artırılabilecektir.

173.8 Engelli dostu turistik tesislerin sayısı artırılabilecektir.

173.9 İşletmelerde hizmet içi eğitim gerçekleştirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

173.10 Rehberlere branşlaşma ve uzmanlaşma (Arkeoloji, MICE, Eko-Agro, kuş gözlem, gastronomi, inanç vb.) eğitimleri verilecektir.

173.11 Yabancı dillerde rehberlik yapan rehberlere dil öğrenme ve/veya dil gelişimi için, ihtiyaç duyulan ve eksik olan dillerde yeni rehberlik eğitim kursları açılacak ve yurt dışı dil eğitim desteği verilecektir.

174. Turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde doğal, tarihi ve sosyal çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olması sağlanacak ve sektörde yeşil dönüşüm hızlandırılacaktır.

174.1 Turizm faaliyetlerinin çevre üzerinde olabilecek olumsuz etkileri su ve atık yönetimi ile enerji verimliliği dikkate alınarak en aza indirilecektir.

174.2 Çevreye duyarlı konaklama tesislerine yönelik belgelendirme çalışmaları yürütülecektir.

174.3 Turizm sektörünün iklim değişikliğine uyum kapasitesi artırılacaktır.

174.4 Mevcut turizm tesislerinin iklim tehlikelerine uyumlu hale getirilmesi için dönüşüm amaçlı uygulama rehberleri hazırlanacaktır.

174.5 Turizmin çevreye, sosyal ve kültürel dokuya karşı oluşturabileceği olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla sorumlu turizm anlayışına sahip olunması için bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir.

174.6 Turizm sektöründe kullanılan ürünlerin yerli üretimle karşılanması sağlanacaktır.

174.7 Serbest piyasa kuralları içerisinde turizm sektörüne daha fazla yerli girdi imkânı sağlama olanakları araştırılacaktır.

174.8 Turizm ürünlerinin yerli ürünlerden oluşacak şekilde, bölgesel üretimin ilgili turizm örgütleri, bölgesel üretici birlikleri aracılığı ile turizm sektöründe kullanımları çoğaltılacaktır.

Tablo 13: Turizm Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Turizm Geliri (Milyon \$)	1.707,2	1.945,8	2.868,8
Turizm Gelirinin GSYİH İçerisindeki Payı (%)	30,7	28,9	33,0
Ortalama Konaklama Süresi (Gün)	3,3	3,2	4,0
Turizm Yatak Kapasitesi	27.138	27.800	42.000

Kaynak: Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.1.1.2. Yükseköğretim

a. Amaç

175. Uluslararası vizyona sahip, paydaşları ile sürekli etkileşim içinde, güvenilir, kalite odaklı, kurumsal özerklik, akademik özgürlük ve akademik etik değerleri merkeze alan, şeffaf, hesap verebilir, toplumsal sorumluluk içinde sürdürülebilir bir yükseköğretim alanının oluşturulması temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

176. Yükseköğretimde kurumlar arası yönetişimi daha etkin kılmak üzere ilgili mevzuat yeniden düzenlenecektir.

176.1 Yükseköğretimin yeniden örgütlenmesi, mevzuatın güncellenmesi, diğer kamu kurumları ile etkileşim ve koordinasyonun sağlanması ile yükseköğretimin hem ekonomik hem de idari açıdan etkili yönetimi sağlanacaktır.

176.2 Üniversitelerin tanıtımı ve gelişimlerini destekleyecek “Yükseköğretim Ajansı” kurulacaktır. Üniversitelerin tanıtım birimleri ajansla ortak çalışacaklardır.

176.3 Yükseköğretim Yasası’nın işlevselliğini artırmak amacıyla tüzükler Yükseköğretim Kurulu (YÖK) mevzuatına uygun hale getirilerek güncellenecektir.

176.4 Yapılacak mevzuat çalışmalarıyla ilgili olarak MEB ile KKTC Üniversiteler Arası Koordinasyon Kurulu iş birliğinde ortak bir çalışma takvimi oluşturulacak, değişiklik çalışmalarının paydaşların katılımı ile yürütülmesi sağlanacaktır.

177. Yükseköğretimde sürdürülebilir bir yapı oluşturmak amacıyla kurumsal kalite geliştirilecek, süreçlerde standardizasyon sağlanacak ve akreditasyon süreçleri yeniden düzenlenecektir.

177.1 Yükseköğretimde oluşturulacak Kalite Güvence Sistemini yönlendirmek ve yükseköğretim kalite denetimi yapmak üzere bağımsız bir Yüksek Öğretim Dış Değerlendirme, Kalite ve Akreditasyon Kurulu (YÖKAL) kurulacaktır.

177.2 Yükseköğretim kurumlarının devletin kalkınma planları ile uyum içinde faaliyetlerini planlayıp yürütmelerini sağlamak üzere aynı dönemleri kapsayan Stratejik Plan hazırlamalarını gerekli kılacak mevzuat oluşturulacaktır.

177.3 KKTC yükseköğretim kurumlarının uluslararası tanınırlık ve uluslararası akreditasyonlarını teşvik etmek amacıyla, uluslararası akreditasyonların tüm üniversitelerde teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

177.4 Yüksek Öğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu (YÖDAK) tarafından hazırlanmış ve AB tarafından onaylanmış olan KKTC Yükseköğretim Yeterlilik Çerçevesi tanımlarının üniversitelerde kullanılması sağlanacaktır.

177.5 Yükseköğretim kurumlarının, uluslararası tanınırlığını destekleyici olarak uluslararası ortak programlar açması teşvik edilecektir.

177.6 Kalite güvence sistemlerini sürdürmek amacıyla üniversiteler bünyesinde Kalite Kurulu ve Akreditasyon Danışma Kurulunun oluşturulması için gerekli yasal mevzuat oluşturulacaktır.

177.7 Üniversiteler tarafından yürütülen her türlü faaliyetin (örneğin yeni akademik birim veya program açma, doktora tez savunması, akademik yükseltme jürisi oluşturma vb.) merkezi olarak desteklenmesi, hızlandırılması ve kolaylaştırılması amacıyla işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi için MEB ve YÖDAK tarafından kullanılabilir bir otomasyon sistemi kurulacaktır.

178. Yükseköğretim kurumlarına giriş koşulları belirli standartlara bağlanacaktır.

178.1 KKTC Yükseköğretim programlarına (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) öğrencilerin giriş standartlarının belirlenmesi ve standardizasyonu ile ilgili olarak paydaşlarla etkileşim içerisinde gerekli mevzuat çalışması yapılacaktır.

179. Yükseköğretimde yer alan akademik personel insan kaynağı geliştirilecektir.

179.1 Yükseköğretimde insan kaynağının sürdürülebilir olmasını temin etmek üzere yükseköğretim kurumlarının öğretim üyesi yetiştirme programları hazırlaması teşvik edilecektir.

179.2 Yükseköğretim kurumlarında atama ve akademik yükselme kriterleri objektif ve şeffaf bir şekilde belirlenecektir. Bu bağlamda "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurumları Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Tüzüğü" güncellenerek, akademik unvanlarla ilgili sürecin yürütülmesi amacıyla Üniversiteler Arası Koordinasyon Kurulu bünyesinde bir kurul oluşturulacaktır.

179.3 Yükseköğretim kurumlarındaki akademik personelin özlük haklarının korunması, kurumlar arası eş güdümün sağlanması ve mevzuata göre denetlenmesi amacıyla yasal düzenleme yapılacaktır.

180. Yükseköğretim öğrencilerinin her türlü sağlık, sosyal yaşam, güvenlik ve burs imkanları geliştirilecektir.

180.1 Ülkedeki Yükseköğretim alanıyla ilgili olarak öğrenci memnuniyetini ölçmek ve artırmak için sürekli iyileştirme faaliyetlerinde bulunulacaktır.

180.2 Ülkenin altyapı koşulları öğrenci dostu üniversite adası vizyonuna uygun olarak geliştirilecektir.

180.3 Farklı ülke ve kültürlerden gelen öğrencilerin KKTC’de buldukları sürede güvenli bir şekilde eğitim almalarına imkân verecek şekilde güvenlik sisteminin kurulması için çalışma yapılacaktır. Bu kapsamda Başbakanlık bünyesinde Yükseköğretim Güvenlik Kurulu oluşturulacaktır.

180.4 Kayıt dışılığı önlemek ve ülkedeki işgücünü doğru yönlendirebilmek amacıyla, öğrencilerin kampüs içinde ve kampüs dışında kısmi zamanlı olarak çalışmalarını kontrol altına alacak yasal mevzuat hazırlanacak ve Çalışma Bakanlığınca sürecin denetlenmesi sağlanacaktır.

180.5 Üniversitelerin güvenlik birimleriyle belirli aralıklarla güvenlik koordinasyon toplantıları yapılarak güvenlik konularında görüş alışverişi yapılacak ve eylem planları oluşturulacaktır.

180.6 Ulaşım sorununun giderilmesinde, belediyelerin daha fazla sorumluluk üstlenmesi sağlanacak ve üniversitelerle iş birliğini teşvik edecek yasal düzenlemeler yapılacaktır. Üniversitelerin ülke içi ortak ulaşım ağı oluşturulup, öğrencilerim ortak ulaşım kartı ile tüm ulaşım araçlarını kullanabilmeleri sağlanacaktır.

180.7 Adaya yeni gelen öğrencilerin topluma entegrasyonu ve toplum-öğrenci kucaklaşması konusunda sosyal sorumluluk projeleri geliştirilecek, kültür festivalleri

düzenlenecek, gönüllülük esasına dayalı sosyal sorumluluk projelerine katılımları teşvik edilecektir.

180.8 Uluslararası öğrencilere Kıbrıs kültürünü, tarihini ve coğrafyasını aktaracak ve Türkçe dilinin öğretilmesini sağlayacak faaliyetler artırılacaktır.

180.9 Uluslararası öğrencilerin mezun olduktan sonra kendi ülkelerine döndüklerinde KKTC'nin tanıtım elçisi olarak çalışmalarını teşvik etmek üzere mezuniyet sonrası iletişimi devam ettirecek sistemler kurulacaktır.

180.10 Öğrencilerin eğitimlerinin bir gereği olarak yürüttükleri uygulama ve staj derslerinin KKTC işletmeleri ve kamu kurumlarının imkanları ile desteklenmesi konusunda gerekli mevzuat hazırlanacaktır.

181. Akademik bölgeler oluşturularak üniversitelerin şehirlerle entegrasyonu sağlanacak, ortak kaynak kullanımı teşvik edilecektir.

181.1 KKTC çapında bölgesel olarak öğrenci nüfusu kaldırma kapasitesi, yatırım potansiyeli ve ihtiyacı, bölgedeki alt ve üst yapı olanaklarının belirlenmesine yönelik ayrıntılı çalışmalar yapılacaktır.

181.2 Tüm yükseköğretim kurumlarının faydalanabileceği merkezi bir kütüphane oluşturulması vb. altyapı kaynaklarının yanı sıra akademik personeli kapsayan insan kaynaklarının ortak kullanımına yönelik projeler geliştirilecektir.

182. Yükseköğretimde uzaktan eğitim teknolojilerinin daha etkin kullanımı için düzenlemeler yapılacaktır.

182.1 Covid-19 pandemisi sırasında yaratılan uzaktan eğitim imkanları dünya genelinde bu yönde bir arz ve talep oluşturmuştur. Eğitimde esneklik sağlayan uzaktan eğitim konusunda doktora ve yüksek lisans düzeylerinde, tez aşamasında olmak koşuluyla uzaktan eğitim yapılmasına izin verecek bir mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

183. Yabancı öğrencilerin eğitim süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla muhaceret sistemi daha etkin hale getirilecektir.

183.1 Yükseköğretimde sürdürülebilir bir yapı oluşturmak amacıyla kurumsal kalite geliştirilecek, süreçlerde standardizasyon sağlanacaktır. Mevcut Yükseköğretim Kayıt Sistemi (YÖKAS) istatistiksel raporlama dahil, tüm ihtiyaçlara hizmet edebilecek şekilde geliştirilecek ve tüm paydaşların etkin kullanımına sunulacaktır.

YÖKAS ile üniversitelerin iş birliği ve eş güdümü sağlanacak, muhaceret işlemleri, öğrenci çalışma izinleri, öğrenci sağlık verileri, üniversitelerin akademik denetimi ve dijital başvuru programı geliştirilerek veri tabanı kayıt altına alınacaktır.

183.2 Özellikle uluslararası öğrencilerin adaya ulaşmasında gerek vize gerekse giriş kapılarında muhaceret işlemlerinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak, öğrenciler tarafından muhaceret başvuru sürecinin nasıl yürütülmesi gerektiği, süreci adım adım görsel olarak anlatan çok dilli başvuru sürecinin simülasyonun yer aldığı bir web sitesi, mobil uygulama veya portal oluşturulacaktır.

183.3 Öğrencilere kişiselleştirilmiş rehberlik ve destek sağlayabilecek İçişleri Bakanlığı bünyesinde Muhaceret Danışma Hattı tesis edilecektir.

183.4 Öğrencilerin programlara kabulü ile ilgili olarak akademik kabul kriterleri dışında, yaş, kabul alabilmek için yapılması gerekli asgari ödeme miktarı ve benzeri hususları içeren standartları belirten bir yasal mevzuat oluşturulacaktır.

183.5 Giriş kapılarında öğrencilerin adaya girişlerinde yürütülen muhaceret işlemlerinde görev alan personele yönelik eğitim programları düzenlenecektir.

183.6 Öğrencilerin sağlık hizmetlerinden daha etkin faydalanmaları sağlanacaktır.

183.7 Öğrencilerin adada buldukları süre içerisinde muhaceret işlemlerini onun adına takip edip yürütebilecek kamu ya da özel hizmet birimlerinin kurulabilmesine yönelik yasal mevzuat oluşturulacaktır.

184. Yükseköğretim kurumlarının uluslararası entegrasyon düzeyini artırmak maksadıyla YÖK ve diğer uluslararası kurumlarla iş birlikleri geliştirilecektir.

184.1 Türkiye Cumhuriyeti YÖK'ün KKTC yükseköğretim alanına yönelik aldığı kararlar ve uygulamalardan KKTC yükseköğretim alanının olumsuz etkilenmemesi için YÖK ile ilişkilerin çok daha güçlü olmasına yönelik tedbirler alacaktır.

184.2 Üniversitelerin uluslararası akademisyen ve öğrenci değişim programlarına katılmaları desteklenecektir.

184.3 KKTC'deki tüm yükseköğretim kurumlarının ortak platformda uluslararası entegrasyonunu desteklemek maksadıyla ulusal bir web portalı oluşturulacaktır.

184.4 Özellikle Türk Devletleri Teşkilatında bulunan dost ve kardeş ülkelerle yükseköğretim alanında her türlü ilişki geliştirilecektir.

185. Yükseköğretim kurumlarının tanınırlığını artırmak maksadıyla eş güdümlü uluslararası tanıtım faaliyetleri icra edilecektir.

185.1 Belirlenecek uluslararası hedef pazarlara yönelik Dışişleri Bakanlığı ile koordinasyon içinde, her hedef ülke için özel tanıtım planları hazırlanacaktır.

185.2 KKTC yükseköğretim kurumlarının tercih edilmesinin artırılması için MEB tarafından üniversitelerle eş güdüm içinde plan hazırlanacaktır.

186. Yükseköğretim kurumlarının AR-GE çalışmaları ile topluma ve bilime daha fazla katkı sağlamaları teşvik edilecektir.

186.1 KKTC yükseköğretim alanındaki bilimsel araştırmalar ve Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi, teşvik edilmesi ve koordinasyonu amacıyla KKTC Yüksek Öğrenim Strateji Belgesi Eylem Planı'nda belirtildiği gibi, Kuzey Kıbrıs Bilimsel Araştırma ve Teşvik Kurumu (KUBİTAK) oluşturulacaktır.

186.2 KUBİTAK, bilimsel araştırmaların ve Ar-Ge faaliyetlerinin TÜBİTAK ile yapılan iş birliği protokolü kapsamında yönetilmesi, teşviki ve desteklenmesi yönünde çalışmalar yapacaktır.

186.3 Uluslararası ve ulusal bilimsel yayınlara erişilebilecek ulusal bir veri tabanı ile KKTC Ulusal Tez Merkezi kurularak KKTC'deki yüksek öğretim kurumlarında hazırlanan bütün lisansüstü tezlerin elektronik olarak erişime açılması sağlanacaktır.

186.4 KUBİTAK vasıtasıyla üniversite ve sanayi iş birliğinin geliştirilmesine yönelik sürdürülebilir iletişim ağları kurulacak, akademisyenlerin sektörlere danışmanlık, proje ve araştırma hizmetleri sunmaları teşvik edilecektir.

Tablo 14: Yükseköğrenim Hedefleri

	2023	2024	2029
Üniversiteye Kayıtlı Öğrenci Sayısı	108.185	102.455	110.000
Doktora Programı Mezunu Sayısı	1.114	1.351	2.000
Doktora Programı Sayısı	220	268	300
KKTC Üniversiteleri Mezunlar Ağında Kayıtlı Öğrenci Sayısı	13.693	13.062	Tüm Mezunlar
TC Üniversiteleriyle Yapılan Protokol Sayısı	5	8	15

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2. Sanayi

4.2.2.1. İmalat Sanayi

a.Amaç

187. Yüksek katma değerli ve ihracata yönelik bir sanayi yapısına ulaşılması amacıyla mukayeseli üstünlüğü olan yerli ürünlerin uluslararası düzeyde markalaştığı, turizm ve yüksek öğrenim sektörleri başta olmak üzere yurt içi talebin en yüksek düzeyde yerli üretimle karşılanması, yenilikçiliğin geliştirilmesi, ileri teknolojinin etkin kullanımının sağlanması, üretimde kalite ve verimlilik kültürünün benimsenerek standardizasyonun güçlendirilmesi, nitelikli insan gücüne ve planlı sanayi alanlarına sahip olunması ve yeşil ve dijital dönüşüme en iyi şekilde uyum sağlanması temel amaçtır.

b. Politika ve Hedefler

188. Ülkemizde planlı sanayileşmenin sağlanması, sanayi politikalarının ve hedeflerinin doğru ve gerçekçi olarak oluşturulabilmesi için sistem oluşturulacaktır.

188.1 İstatistik ve raporların güncel olarak görülebilmesine olanak sağlayacak olan sicil bilgi sistemi yazılımı tamamlanarak uygulamaya girmesi sağlanacaktır.

188.2 Sanayi Strateji Belgesi'nin günün koşullarına göre güncellenerek hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

188.3 Sektörel planlamayı içerecek ve bölgesel özellikleri dikkate alacak stratejik planlar hayata geçirilecektir.

188.4 Kamu kurumları arasında entegre yeni bir istatistik otomasyon sisteminin oluşturulması sağlanacak, aylık rapor alınabilecek düzeye gelmesi sonrası rapora ihtiyaç duyan gerçek veya tüzel kişilerin sistem üzerinde tasarlanmış raporlara erişim sağlanması gerçekleştirilecektir.

188.5 Sektör ile ilgili kamu kurumlarının otomasyon çalışmaları tamamlanacaktır.

189. Sanayi sektörünün rekabet gücünün artırılması için sanayi işletmelerinin yatırım ve iş yapma kapasitelerinin artırılması, kalite standartlarının yükseltilmesi, dışa açılmaları ve uluslararası rekabet gücünü elde edebilmeleri için gerekli teşvikler sağlanacaktır.

189.1 Sanayi işletmelerine yönelik verilen teşvikler, öncelikli sektörler ve üretim alanları doğrultusunda yapılandırılacaktır.

190. Düşük maliyetli üretimin sağlanması için enerji başta olmak üzere girdi maliyetlerinin düşürülmesi sağlanacaktır.

191. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerli malının belirlenmesi ve belgelendirilmesine ilişkin uygulanacak usul ve esasları düzenleyen Yerli Malı Yasa Tasarısı'nın yasallaşması sağlanacaktır.

192. İhracatı artırmak amacıyla sanayi sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların ve ihracatçı firmaların uluslararası standartlara uygun kaliteli mal üretimi ve ihracata yönelik faaliyetleri üretim veya pazarlama aşamalarında desteklenecektir.

192.1 İhracatçılara pazarlama alanında danışmanlık yapmak için geliştirilecek ve etkinleştirilecek sistem için paydaşlarla iş birliği yapılacaktır.

192.2 Üreticilerin uluslararası pazarlarda karşılaştıkları sorunların giderilmesine yardımcı olmak ve rekabet gücü kazanmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan devlet destekleri geliştirilecektir.

193. Uluslararası standartlara uygun ve rekabete açık ürünlerle birlikte, ihracat potansiyeli yüksek, ülkemize özgü, dış pazarlara göre mukayeseli avantajı bulunan niş ürünlerin markalaştırılarak pazarlanmasına yönelik tedbirler artırılabacaktır.

193.1 Yeni niş sektörlerin bulunması için çalışmalar yapılacaktır.

193.2 Ülkemiz açısından marka değeri olan niş ürünleri belirlenerek patent haklarının ve coğrafi tescillerinin alınması sağlanacaktır.

193.3 Niş ve organik ürünlere yönelik destek programları geliştirilecek ve uygulanacaktır.

193.4 Niş ürünlerin pazarlanmasına yönelik hedef pazarların tanımlanması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

193.5 Ham maddede kalite ve arz yeterliliğinin sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

194. İmalat sanayisinde yeşil dönüşüm desteklenecek, dögüsel ve sürdürülebilir üretim uygulamalarının artırılması sağlanacaktır.

194.1 Sürdürülebilir üretim ve yeşil dönüşüm teknolojilerinin benimsenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için Ar-Ge faaliyetleri ve teknoloji transferi desteklenecektir.

194.2 Yeşil ve dijital dönüşüm için sektörel ihtiyaçlar belirlenerek gerekli yatırımlar teşvik edilecektir.

194.3 Sektörün yeşil ve dijital dönüşümü özendirilecektir.

194.4 Atık yönetim süreci, kaynağında ayrıştırma aşamasından başlanmak üzere kirliliği önleyecek şekilde iyileştirilecektir.

194.5 Atıkların endüstriyel kullanımı ve döngüsel ekonomi uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

195. Kümelene anlaşı çerçevesinde yeni sanayi bölgelerinin atıl kapasite yaratmadan oluşturulması, geliştirilmesi ve mevcut sanayi bölgelerinin altyapısının iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

195.1 Yüksek teknoloji gerektiren, katma değer yaratan sanayi yatırımları için gerekli altyapının kurulması sağlanacaktır.

195.2 Yeni kurulacak Organize Sanayi Bölgeleri için alınacak Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu kapsamında sektörlere göre gruplaşmayı sağlayacak yerleşim planları oluşturulacaktır.

195.3 Özel ve özellikle sanayi bölgeleri ile ilgili mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

195.4 Yeni Büyük Organize Sanayi Bölgesinin oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

196. Mal ve hizmet ihracatının artırılmasına yönelik tüm kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacak uluslararası tanıtım faaliyetleri ve yurt dışı fuar katılımları desteklenerek artırılacaktır.

197. Reel sektörün iş yapabilirliğini artırmak ve yatırım ortamını geliştirmek amacıyla uygulanan faiz destek ve kısmi hibe programları geliştirilecek ve genç girişimcilere yönelik programların artırılması sağlanacaktır.

197.1 Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) ile ülkenin kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması ve bu yönde yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarına önem verilecektir.

198. Serbest Liman Bölgesi yeniden düzenlenerek uluslararası standartlara uygun şekilde alt ve üst yapı çalışmaları yapılacaktır.

198.1 Serbest Liman Bölgesi'nde eksiklikler tespit edilip bu eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

199. Sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu kaliteli işgücünün sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

199.1 Meslek okullarının sanayi ihtiyaçlarına yönelik ara eleman yetiştirmesi ve meslek liselerinin cazip hale gelmesi için çalışmalar yapılacaktır.

199.2 Üniversiteler meslek okulları ve sanayi sektörünün iş birliği geliştirilecektir.

200. Sektörle ilişkili kamu kurumlarının mevzuatları güncellenerek, idari ve teknik kapasitenin, denetim altyapısının geliştirilmesi ve kamu sektörünün denetim yapabilecek kapasiteye ulaştırılması sağlanacaktır.

200.1 Sektör ile ilişkili kamu kurumlarının teşkilat yasaları güncellenecektir.

200.2 Sektör ile ilişkili kamu kurumlarının idari ve teknik alt yapıları geliştirilecektir.

200.3 Kamu denetim standartlarının belirlenmesi ve denetçilerin eğitimi sağlanarak etkili denetimler yapılacaktır.

201. Ülkemizin sanayi ve ticari faaliyetleri açısından, önemli bir yer tutan fuar alanının mevcut alt ve üst yapı eksikliklerinden kaynaklanan sorunların çözülmesi için tedbirler alınacaktır.

201.1 Fuar alanının eksikliklerinin tespiti amacıyla tüm paydaşlarla iş birliği yapılacak ve sürdürülebilir yüksek standartlara sahip bir fuar alanı oluşturulması için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

202. KKTC standart altyapısının oluşturulması ve organizasyonunun kurulması için çalışmalar yapılacaktır.

202.1 Ürün kalite standartlarının tanımlanması ve yayınlanması sağlanacaktır.

202.2 Ürün standartlarının kontrolüne yönelik laboratuvar ve test merkezlerinin kurulması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

202.3 Üreticilerin ve ihracatçıların ürün standartları hakkında bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

Tablo 15: Sanayi Hedefleri

	2023	2024	2029
Sanayi/GSYİH (%)	5,6	7,6	7,8
OSB Sayısı	13	13	14
OSB İmalat Sanayi İşletme Sayısı	1.282	1.308	1.441
OSB İşletme Sayısı	1.789	1.826	2.011
47/2000 Sayılı Yasa Kapsamında Teşvik Belgesi Almış Sanayi Yatırımları İçerisindeki İmalat Sanayi Projelerinin Payı (%)	60,0	62,0	70,0

Kaynak: Sanayi Dairesi ve Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2. Öncelikli Sanayi Sektörleri

4.2.2.2.1. Gıda Ürünleri

a.Amaç

203. Gıda sanayisinde, katma değeri yüksek ve uluslararası standartlara uygun üretim yapılması, ihracatın artırılması ve turizm sektörünün gıda ürünleri talebinin yerli üretimle karşılanmasına öncelik verilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

204. Üretimde katma değer ve verimlilik artışı sağlanacak, ürünler uluslararası standartlarda ticaret imkânlarına kavuşturulacaktır.

204.1 İmalat sanayisinde ihtiyaç duyulan yatırım yol haritaları belirlenecektir.

204.2 Ürünlerin ihraç edilmesi için gerekli olan Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP) gıda standartlarına ulaşılması için bilgilendirmeler yapılacaktır.

204.3 Sektörün ihtiyaçları doğrultusunda üreticilere yönelik faiz destekli, uzun vadeli krediler sağlanacaktır.

204.4 Güvenli Yem ve Süt Sertifikası (PDO) tescilli hellimin Avrupa Birliği standartlarına uygunluğunun sağlanması için gerekli çalışmalar kapsamlı ve hızlı bir şekilde yapılarak, Yeşil Hat üzerinden Avrupa Birliğine ticaretin başlatılması sağlanacaktır.

204.5 Dondurulmuş veya kurutulmuş meyve ve sebzelerin imalatı için girişimler artırılabacaktır.

204.6 Gıda maddelerinin işlenmesi ve fırın ve unlu mamuller sektöründe niş ürünlerin ihracatı desteklenecektir.

204.7 Katma değerli ürünlerin üretilmesi için üreticiler desteklenecektir.

204.8 Bireysel olarak uluslararası yeni pazarlara erişmek zor olduğundan kümelenme özendirilecek, üretim ve pazarlama kooperatifleri desteklenecektir.

204.9 Kümelenme modeline uygun, liman ve hava yolu bağlantısı güçlü olan büyük ölçekli sanayi tesisi kurulması desteklenecektir.

205. Turizm sektöründe yerli üretimin daha fazla kullanılması ve yerli üretimin desteklenmesi amacı ile ilgili paydaşlarla etkin politikalar geliştirilecektir.

206. Ülkemizin ihracat potansiyelinin artırılması için yerli üretim ve istihdam desteklenecektir.

206.1 İthal ikamesi olacak yerli ürünlerin tespiti, kalite ve kapasitesinin artırılması sağlanacaktır.

206.2 Tespit edilen ürünlerin yerel tüketime yönelik kapasite ihtiyacı belirlenecektir.

206.3 İthalatın yerli üretimle ikame edilmesi için yerli üretime destekler artırılabilecektir.

206.4 Yerli ürünlerin reklamı, tanıtımı ve bilgilendirme faaliyetleri artırılabilecektir.

206.5 Yerli ürün tanımı yapılarak buna ilişkin yasal mevzuatın yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

206.6 Ar-Ge faaliyetleri için sanayicilere yönelik destekler devam edecektir.

Tablo 16: Gıda Ürünleri Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	72,3	73,5	80,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	5,6	6,3	10,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2.2. Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı

a.Amaç

207. İnşaat ve yapı malzemeleri üretiminde uluslararası standartlarda, çevre dostu uygulamalarla yurt içi talebin yerli üretimle karşılanması ve ihracatın artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

208. İnşaat ve yapı malzemeleri üretiminde AB standartlarına uyum sağlanacak ve çevre dostu uygulamalar geliştirilecektir.

208.1 Uluslararası standartlara uygun ve dayanıklı inşaat malzemelerinin üretilmesi sağlanacaktır.

208.2 Üretimde uluslararası standartların yakalanması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

208.3 Uluslararası geçerliliği olan sertifikaların alınmasına yönelik teşvikler sağlanacaktır.

209. İnşaat malzemesi üreten tesislerin kapasite darlığının, kalite kontrol ve standart sorunlarının giderilmesi ile yurt içi üretim artırılarak ihracatın teşvik edilmesi sağlanacaktır.

210. Ülkemizin doğal kaynaklarının kısıtlı olması nedeni ile çevreye duyarlı şekilde inşaat malzemesi üretimi teşvik edilecektir.

Tablo 17: Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	0,48	0,73	2,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	15,07	15,62	20,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2.3. Mobilya İmalatı

a.Amaç

211. Mobilya sanayisinde yenilikçi tasarımlar, çevre dostu üretim, vasıflı işgücü ve markalaşma ile ihracatın artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

212. Mobilya sanayisinde çevre dostu mobilyaların üretiminin ve kullanımının artırılması sağlanacaktır.

213. Yenilikçi tasarımlar, üretim yöntemleri ve markalaşma ile katma değer ve ihracatın artırılması sağlanacaktır.

214. Meslek okullarında ara eleman yetiştirilmesi ve sektörde kalifiye eleman, vasıflı işgücü ihtiyacının giderilmesi sağlanacaktır.

Tablo 18: Mobilya İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat içindeki Payı (%) *	0,05	0,20	1,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	10,85	11,56	15,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3. Diğer Sanayi Sektörleri

4.2.2.3.1. Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı (Boya, Vernik vb.)

a.Amaç

215. Katma değeri yüksek, rekabetçi ve sürdürülebilir ürünlerin üretilmesi, yeşil ve dijital dönüşüme uyumlu entegre yatırımların yapılması ile ülkemizin ithalat bağımlılığının azaltılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

216. Sektöre yönelik hazırlanacak strateji çerçevesinde kümelenmenin ve büyük ölçekli yatırım imkânlarının geliştirilmesi sağlanacaktır.

216.1 Kimya sanayisinde ihtiyaç duyulan yatırım yol haritaları belirlenecektir.

217. Sektörün yeşil ve dijital dönüşümü desteklenecektir.

217.1 Yeşil ve dijital dönüşüm için sektörel ihtiyaçlar belirlenerek gerekli yatırımlar teşvik edilecektir.

218. Uluslararası standartlarda üretim yapılmasına yönelik olarak üreticiler bilgilendirilecektir.

218.1 Üretimde uluslararası standartların yakalanması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

219. Uluslararası geçerliliği olan sertifikaların alınmasına yönelik teşvikler sağlanacaktır.

Tablo 19: Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	0,67	1,23	4,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	0,47	0,71	1,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.2. PVC-Alüminyum-Cam

a.Amaç

220. PVC-alüminyum-cam sektöründe uluslararası standartlarda ihracat potansiyeli yüksek ürünler üretilerek ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

221. Uluslararası standartlarda üretim yapılmasına yönelik olarak üreticiler bilgilendirilecektir.

222. Üretimde uluslararası standartların yakalanması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

223. AB standartlarına uyum sağlanacak ve çevre dostu uygulamalar geliştirilecektir.

224. Uluslararası geçerliliği olan sertifikaların alınmasına yönelik teşvikler sağlanacaktır.

Tablo 20: PVC- Alüminyum-Cam Sanayi Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	1,1	1,58	4,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	1,4	2,12	5,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.3. Metalden Prefabrik Yapı İmalatı

a.Amaç

225. Prefabrik yapı üretiminde çağdaş, çevreci ve fonksiyonel özelliklere sahip markalaşmış ürünler ile ihracat potansiyelinin artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

226. Uluslararası standartlarda üretim yapılmasına yönelik olarak üreticiler bilgilendirilecektir.

227. Üretimde uluslararası standartların yakalanması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

228. Uluslararası geçerliliği olan sertifikaların alınmasına yönelik teşvikler sağlanacaktır.

Tablo 21: Prefabrik Yapı İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	6,18	6,94	10,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.4. Sabun, Deterjan ve Temizlik Malzemeleri İmalatı

a.Amaç

229. Sabun, deterjan ve temizlik malzemeleri üretiminde uluslararası standartlara uygun, yeşil ve dijital üretimle uyumlu ve çevreyi koruyan uygulamalarla ihracat potansiyelinin artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

230. Uluslararası standartlarda üretim yapılmasına yönelik olarak üreticiler bilgilendirilecektir.

230.1 Üretimde uluslararası standartların yakalanması için eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

231. Yerli üreticiyi koruma amaçlı uygulamalar artırılacak ve üreticiler desteklenecektir.

232. Sektörde denetimler yaygınlaştırılarak çevreyi koruyan uygulamalara öncelik verilecektir.

Tablo 22: Sabun, Deterjan ve Temizlik Malzemeleri İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	0,008	0,34	2,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.5. Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı

a.Amaç

233. Gemi ve tekne yapımı, bakımı ve onarımı alanında kurumsal kapasitenin artırılarak verimlilik artışı ile birlikte ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması ve sürdürülebilir bir yapı oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

234. Gemi ve tekne yapımı, bakımı ve onarımı alanında mevzuat eksikliği giderilerek nitelikli işgücü yetiştirme amacıyla kurumsal kapasitenin geliştirilmesi sağlanacaktır.

234.1 Gemi ve tekne yapımı, bakımı ve onarımı alanında gerekli mevzuat, çevreye duyarlılık ve sürdürülebilirlik ilkeleri göz önünde bulundurularak hazırlanacaktır.

234.2 Gemi bakım onarım hizmetleri alanında teknik personel ihtiyacının giderilmesi sağlanacaktır.

234.3 Gemi bakım hizmetleri alanında eğitim programı oluşturulacak ve eğitim müfredatına dahil edilmesi sağlanacaktır.

234.4 Meslek Liselerinde gemi bakım onarım alanları açılarak sektör ile öğrencilerin bir araya getirilmesi sağlanacaktır.

234.5 Eğitim alan gençlere iş/staj imkânı sunularak sektörü tercih etmeleri özendirilecektir.

Tablo 23: Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhraç Edilen Römork Sayısı	0	0	1

Kaynak: Gümrük Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3. Öncelikli Gelişme Alanları

4.2.3.1. İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü

a.Amaç

235. Ülke ekonomisine önemli bir istihdam yaratarak, doğrudan veya dolaylı olarak diğer sektörlerle de pozitif ivme kazandıran, fiziki sermayesi ve insan kaynakları gelişmiş, çevreye duyarlı, teknolojiyi yakından takip eden, yüksek hizmet kalitesiyle, rekabet gücü yüksek bir inşaat sektörü oluşturmak esas amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

236. İnşaat ve gayrimenkul sektörü ile ilgili kamu kurumlarının kurumsal yapılanması geliştirilerek personel ve donanım olarak güçlendirilmesi sağlanacaktır.

236.1 Tapu ve Kadastro Dairesi Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yasası düzenlenerek kurumsal kapasitesi artırılabacaktır.

236.2 Tapu Dairesinde kullanılmakta olan otomasyon sisteminde coğrafi bilgi sistemlerine dayalı güncel haritalamanın tamamlanması sağlanacaktır.

236.3 Gayrimenkul değerlemesinde yöntem, kriter ve standartların belirlenmesi sağlanacak ve ülkedeki koşullara göre sürekli olarak güncellenecektir.

237. Gayrimenkul ekspertiz hizmetlerinin kurumsallaştırılması ve denetlenmesi sağlanacak, Tapu Dairesinin değerlendirme konusunda kapasitesi artırılabacaktır.

- 238.** Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi ile Taşınmaz Değer Bilgi Sistemi güncellenerek tapu ve kadastro hizmetleri bütünsel olarak yönetilecek, işlemler bürokrasiden arındırılacaktır.
- 239.** Tapu devri, inşaat izni ve/veya onay alma mekanizmaları gözden geçirilecek, ilgili kurumlarda işlemlerin daha hızlı yapılabilmesini sağlamak için sistem, teknoloji kullanımı ve insan kaynakları güçlendirilecektir.
- 240.** İnşaat ve gayrimenkul sektöründe kalite standartlarına uyum kapsamında etkin denetim mekanizmaları oluşturulacaktır.
- 240.1** Enerji verimliliği, yapı tasarımı ve yapı malzemeleri konusundaki AB standartlarına uyum sağlanacak ve çevre dostu uygulamalar geliştirilecektir.
- 240.2** İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının geliştirilmesi sağlanacak ve denetimler artırılabilecektir.
- 240.3** Bina ve konut inşaatlarında, inşaat ruhsatı izinlerine uygunluk ve yapı kalitesi yönünden denetimler etkinleştirilerek artırılabilecektir.
- 241.** İnşaat ve gayrimenkul sektöründe yatırım ortamı iyileştirilecektir.
- 241.1** Konut almak isteyen kişilere dönemsel teşvik programları (İlk Evim Kredisi vb.) ile düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkanlarının yaratılması için çalışmalara devam edilecektir.
- 242.** Gayrimenkul/Emlak alanında kayıt dışılığın ortadan kaldırılması sağlanacaktır.
- 242.1** Emlakçıların Kayıt ve İşlemleri Yasası'ndaki kurallara işlevsellik getirilerek kayıt dışı emlakçılığın önlenmesine yönelik önlemler artırılabilecektir.
- 243.** Yapı güvenliğinin sağlanması açısından uluslararası standartlara uygun ve dayanıklı inşaat malzemelerinin kullanılması sağlanacaktır.
- 243.1** İnşaat malzemelerinin uluslararası standartlara uygunluğunun denetiminin yapılması için laboratuvar yatırımı yapılması teşvik edilecek, konu ile ilgili yasal düzenlemeler oluşturulacaktır.
- 244.** İnşaat sektörünün yeşil dönüşümün sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.
- 244.1** İnşaat sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla ihtiyaç analizi yapılarak gerekli mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

244.2 Yapı sahiplerinin enerji verimliliğini içerecek şekilde bina performansını takip edebilmelerine olanak sağlayan akıllı bina tasarımları yaygınlaştırılacaktır.

244.3 Binalarda yenilenebilir enerji kullanım oranları artırılarak enerji verimliliği yaygınlaştırılacaktır.

245. Yapı denetim sistemi güçlendirilecektir.

245.1 Yapı denetim mevzuatı sektördeki tüm paydaşların görüşü alınarak güncellenecektir.

245.2 Yapı denetimi sürecinde gerekli teknik bilgi ve donanımına sahip mühendislik hizmeti verilebilmesi için saha tecrübesini ve sürekli meslek içi eğitimi dikkate alan yetkin/uzman bir mühendislik sisteminin oluşturulması sağlanacaktır.

245.3 Binaların performans seviyelerine göre periyodik olarak muayene ve denetiminin yapılmasına ilişkin mevzuatın geliştirilmesi ve belirlenen alanlardaki binaların yapısal muayene sonucunda performans seviyesinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

246. İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin kalitesi teknolojik gelişmeler ve güncel eğilimlerle uyumlu olacak şekilde artırılacaktır.

246.1 İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim müfredatı sektör, faaliyetler ve iş kazaları göz önüne alınarak iyileştirilecektir.

246.2 İnşaatların yapım aşamalarında işçi sağlığı ve iş güvenliği sağlanması yönünde gerekli idari düzenlemeler yapılacaktır.

246.3 İnşaat sektörüne vasıflı eleman yetiştirmek için, inşaat alanındaki mesleki- teknik eğitime önem verilecek ve sektörde hizmet verenlerin sınıflandırılıp karnelendirilmesi ve hizmet içi eğitime tabi tutulması sağlanacaktır.

Tablo 24: İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Planlama ve İnşaat Dairesi Tarafından Yapı Denetimi Yapılan Kamu Binası Sayısı	33	41	52
Dönemsel Konut Teşvik Programlarından Yararlanan Kişi Sayısı	250	257	350

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, Merkez Bankası, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.2. Enerji

a.Amaç

247. Enerjinin sürekli, kaliteli, sürdürülebilir, güvenli ve karşılanabilir maliyetlerle arzını, enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini, temiz ve çevre dostu üretimi esas alarak yenilenebilir enerji kaynaklarını değerlendirerek, enerjide kendine yeterliliği en üst seviyeye yükselten bir sistem oluşturması ve enerji verimliliğinin artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

248. Enerjide artan talebin karşılanmasında yatırımlar geliştirilecektir.

248.1 Santral ve altyapı yatırımlarına kılavuzluk edecek orta ve uzun vadeli enerji arz-talep planlamaları yapılacaktır.

248.2 Elektrik enerjisi arz güvenliğinin sağlanması ve elektrik üretim, iletim ve dağıtım yatırımlarının arz-talep projeksiyonları çerçevesinde gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

248.3 Bakanlar Kurulu'nun, tesislerin elektrik projelerinin hazırlanması ve uygulanması sürecinde "Güç Faktörünün İyileştirilmesi Esasları" kararı etkin bir şekilde uygulanacak ve sistem arz güvenliği sağlanacaktır.

248.4 Türkiye'den kablo ile elektrik getirmeyi hedefleyen enterkonnekte sistem oluşturulması çalışmaları sürdürülecektir.

248.5 Beş yıllık tüketim göz önünde bulundurularak gerekli üretim yatırımları yapılacaktır.

249. Ülkenin yenilenebilir enerji kapasitesi belirlenerek, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artırılacak ve sistemin arz güvenliğinin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

249.1 Elektrik enerjisi üretiminde ülke koşulları, ilgili mevzuat ve AB kuralları dikkate alınarak ve bu konuda gerekli fizibilite çalışması yapılarak yenilenebilir enerji kaynaklarının payının artırılması için gerekli tedbirler alınacak ve elektrik üretiminde yenilenebilir enerji payının artırılmasına çalışılacaktır.

249.2 Yenilenebilir enerji kapasitesinin belirlenmesi amacıyla Güneş Enerjisi Potansiyel Atlası, Rüzgâr Enerjisi Potansiyel Atlası gibi dokümanların hazırlanması için çalışmalar yapılacaktır.

249.3 Elektrik şebekelerinin, potansiyel yenilenebilir kaynak alanları ile yenilenebilir enerji ve elektrikli araçların yaygınlaşma hızı da dikkate alınarak, geliştirilmesine yönelik planlama ve yatırım çalışmaları yürütülecektir.

249.4 Evlerde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılmasına yönelik potansiyel belirlenecek, fayda-maliyet etkinliğini de içerecek şekilde atılacak adımların tespit edilmesine yönelik yol haritası oluşturulacak ve uygulamaya geçirilecektir.

249.5 Yenilenebilir enerji sistemleri ve özellikle enerji depolama sistemlerine yönelik Ar-Ge çalışmaları desteklenecektir.

249.6 Güneş enerjisinin yanı sıra rüzgar enerjisi gibi diğer yöntemlerin kullanılması imkanları araştırılacak ve uygun bulunan tüm yöntemlerle elektrik üretilmesi sağlanacaktır.

249.7 Scada kontrol merkezine yüksek gerilim şebekesinin yanında orta gerilim şebekesinin izlenmesi projesinin eklenmesi için gerekli yazılım ve donanımlar temin edilecek ve fotovoltaik kapasitesi belirlenecektir.

250. Enerji alanındaki mevzuat eksiklikleri giderilecek ve mevcut idari yapılar gözden geçirilerek kapasite gelişimi sağlanacaktır.

250.1 KIB-TEK'in şeffaf, hesap verebilir ve verimli halde çalışacak şekilde yeniden yapılandırılması gerçekleştirilecektir.

250.2 Enerji verimliliğine yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanarak yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

250.3 Enerji Dairesi oluşturulması ile ilgili mevzuatın yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

250.4 İletim, dağıtım sisteminin planlanması, işletilmesi ve sisteme bağlı santrallere ilişkin kuralların yer alacağı "Şebeke Yönetmeliği" hazırlanacaktır.

250.5 Elektrikli araç ve şarj istasyonları ile ilgili yasal mevzuat düzenlenecek, kullanımı özendirilecektir.

251. Enerji verimliliği alanındaki çalışmalar artırılacak, bu alandaki kurumsal yapı ve insan kaynağı güçlendirilecektir.

251.1 Enerji Verimliliği Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle ülke genelinde binaların yüksek enerji verimliliğine uyumlu hale getirilmesi sağlanacaktır.

251.2 Yüksek tasarruf sağlayan elektrikli ev aletlerinin kullanılması teşvik edilecektir.

251.3 Enerji verimliliği alanında ihtiyaç duyulan nitelikli personel sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

251.4 Enerji yöneticisi sertifika programları açılacak ve enerji yöneticileri yetiştirilecektir.

251.5 Toplumdaki enerji verimliliği farkındalığının geliştirilmesi amacıyla bilinçlendirme, tanıtım ve eğitim faaliyetleri yürütülecektir.

251.6 Kamu binalarının enerji verimliliğine uyumlu hale getirilmesine yönelik uygulamalar başlatılacaktır.

251.7 KKTC'de enerji verimliliğinin takibine yönelik olarak veri toplama, saklama ve ulaşma altyapısı kapasite, nitelikli insan gücü ve bilgi teknolojileri altyapıları ile birlikte oluşturulacaktır.

252. Güneş enerjisi santral yatırımları dağınık kurulumlar yerine merkezi kurulumlar şeklinde ve uzaktan kontrol edilebilir sistem altyapısı ile yapılacak, depolama yatırımlarına teşvik sağlanacaktır.

Tablo 25: Enerji Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Elektrik Enerjisi Tüketimi (GWh)	1.712,5	1.776	2.064
Elektrik Enerjisi Üretimi (GWh)	1.900,6	1.971	2.290
Yenilenebilir Enerji Kurulu Güç (MW)	113	118,5	250
Yenilenebilir Enerji Üretimi (MWh)	192.100	201.450	425.000

Kaynak: Elektrik Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

a.Amaç

253. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin ve yaygın kullanılması yoluyla dijital dönüşümün hızlandırılması, ekonomide verimliliğin ve rekabetçiliğin sağlanması, kamu hizmetlerinin etkin ve süratli bir şekilde yapılabilmesi, dijital okuryazarlığın yaygınlaştırılması temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

254. Dijital dönüşümün hızlandırılması amacıyla elektronik iletişim altyapılarının güçlendirilmesi, yeni nesil ağ altyapılarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

254.1 Geniş bant altyapısının geliştirilmesinin zor olduğu bölgelerde ve mobil iletişimin bulunmadığı yerleşim yerlerinde altyapı kurulumları teşvik edilerek gerçekleştirilecektir.

255. Yazılım geliştirme ve hizmet sunumu standartlarının bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe yaygınlaşması desteklenecektir.

255.1 Bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe yenilikçi yazılım teknolojilerinin yaygınlaştırılması yoluyla insan kaynağının etkin kullanımı, rekabet edebilirlik ve sürdürülebilirlik artırılabilecektir.

256. Kurumsal ve sektörel düzeyde veriden değer yaratılması, ileri dijital becerilerin sağlanması, veri ekosisteminin güçlendirilmesi ve güvenilir yapay zekâ ürün ve hizmetlerinin geliştirilmesi özendirilecektir.

257. Dijital dönüşüme yönelik teknolojilerde etkinliğin artırılması ve özellikle şirketlerin kapasite ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

257.1 KKTC'nin veri işleme faaliyetlerinde bölgesel bir merkez haline getirilmesi amacıyla veri merkezi ve bulut bilişim yatırımları desteklenecektir.

258. Kamu kurum ve kuruluşlarında verilen tüm kamu hizmetlerinin, dijital olarak verilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

258.1 Kamu kurum ve kuruluşlarının yazılım ve donanım altyapılarının merkezi e-Devlet yapısına uygun hale getirilip entegre edilmeleri sağlanacaktır.

258.2 E-devlet altyapısı için, yüksek hızlı, kaliteli ve güvenli erişim sağlayan sabit ve mobil geniş bant altyapıların yaygınlaştırılması ve fiziki altyapıların ortak kullanımını teşvik edilecektir.

258.3 Dijital teknolojilerden vatandaş odaklı bir yaklaşımla yararlanılarak, kamu hizmetlerinde verimlilik artırılacaktır.

258.4 E-devlet hizmetlerinin mobil uygulama üzerinden de sunulması sağlanacaktır.

259. E-Devlet Kapısı başta olmak üzere hizmet tasarımı ve sunumuna ilişkin standartlar, altyapı ve idari kapasite, hizmet süreçlerine göre yeniden yapılandırılacak ve geliştirilecektir.

259.1 E-Devlet çalışmaları için üst düzey yönetim ve kurumlararası bilgi teknolojileri yönetim kapasitesi geliştirilecektir.

259.2 E-Devlet Kapısı üzerinden sunulan entegre hizmetlerin nitelik ve niceliği artırılacaktır.

259.3 E-Devlet Kapısı üzerinden sunulacak belediye hizmetlerinin standardizasyonu sağlanıp, kullanımı kolaylaştırılacaktır.

260. Ulusal siber güvenlik yeteneğinin artırılması ve bu alanlarda ihtiyaç duyulan kapasitenin geliştirilmesi amacıyla, orta vadede Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanacaktır.

260.1 Siber güvenlik alanında toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

260.2 Ülkemizde siber güvenlik bilincinin oluşturulması ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

261. KOBİ'lerin dijital dönüşümünde bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin şekilde kullanımı özendirilecektir.

261.1 KOBİ'lerin dijital teknolojilere yönelik olarak finansmana ulaşmalarına destek verilecek ve etkin mekanizmaların oluşturulmasına öncelik verilecektir.

261.2 Toplumda dijital okuryazarlık oranının artırılması için çalışmalar yapılacaktır.

Tablo 26: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hedefleri

	2023	2024	2029
Sabit Genişbant Abone Sayısı	478.790	502.806	550.000
Mobil Genişbant Abone Sayısı	479.263	474.293	600.000
4G Abone Sayısı	432.695	439.681	100.000
5G Abone Sayısı	0	0	500.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı ve BTHK, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.4. Bilim, Teknoloji ve Yenilik (Ar-Ge)

a.Amaç

262. Bilgi üretmeye yönelik sorgulama, araştırma, öğrenme, geliştirme, istek ve düşünce sistematiğini tüm düzeylerde yaygınlaştıran, katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirme kapasitesini artıran, insan odaklı, iş birliğine dayalı, etkin işleyen bir bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemi oluşturmak temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

263. Ar-Ge insan kaynağı kapasitesi ve niteliği güçlendirilecek, araştırma kariyerlerinin çekiciliği ve sürdürülebilirliği artırılacaktır.

263.1 Araştırma deneyimine sahip nitelikli insan kaynağının artırılmasını teminen kamu destekli Ar-Ge projelerinde daha fazla lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisinin yer alması sağlanacaktır.

263.2 Sanayide ihtiyaç duyulan doktora derecesine sahip nitelikli insan kaynağının üniversite-sanayi iş birliğiyle yetiştirilmesi sağlanacak ve doktoralı araştırmacı istihdamı teşvik edilecektir.

264. Üniversitelerin bilimsel araştırma kapasitesi artırılacak, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerindeki rollerinin güçlendirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

265. Temel bilimlerde nitelikli araştırmacı insan gücü kapasitesi ve araştırma faaliyetleri, öncelikli sektörler ve teknoloji alanlarındaki ihtiyaçlara yönelik artırılacaktır.

266. Toplum genelinde bilim, teknoloji, yenilik kültürünün yaygınlaştırılması, farkındalığın artırılması, bilim ve teknolojiye olan merakın teşvik edilmesi ve nitelikli insan kaynağının erken yaşlardan itibaren geliştirilmesi teşvik edilecektir.

266.1 Bilim ve teknolojiyle ilgili yetenekli gençlere teknoloji atölyelerinde ücretsiz eğitimler ve etkinlikler sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

266.2 Bilim ve teknoloji alanında fuarlar, yarışmalar, festivaller, sergiler, etkinlikler ve atölyeler desteklenmeye devam edilerek teknoloji farkındalığının artırılması sağlanacaktır.

267. Araştırma altyapılarının öncül araştırmalar yapan, nitelikli insan gücü istihdam eden, özel sektörle iş birliği içinde çalışan bir yapıyla Ar-Ge ve yenilik ekosistemindeki etkinliklerinin artırılması sağlanacaktır.

268. Ar-Ge ve yenilik destek sisteminin, performans bazlı, araştırmadan ticarileştirmeye tüm süreci kapsayan, başta öncelikli sektörler olmak üzere sektörlerin ihtiyaçlarını ve gelişme potansiyellerini dikkate alan bir yapıda etkinleştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

269. Yüksek katma değerli üretimi destekleyecek nitelikteki öncül araştırma ve teknolojiler teşvik edilecektir.

269.1 Yüksek katma değerli ürünler ile ham maddesi ülkemizde olan ürünlerin yerli imkân ve kabiliyetlerle geliştirilmesine yönelik destekler sağlanacaktır.

270. Teknolojilerin daha yaygın ve etkin kullanılmasına imkân tanımak için dijitalleşme sürecinde yasal çerçeveler oluşturulacaktır.

271. Dijital dönüşüm sürecinin başarıyla ilerleyebilmesi için öncelikle dijital konularla ilgili mevzuat geliştirilecektir.

272. Bilgi teknolojileri alanında kariyer sahibi olmak isteyen gençlere yönelik bilişim projeleri hazırlama ve yönetme kapasitelerini artıracak eğitimler verilecektir.

4.2.3.4.1. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknoparklar)

a.Amaç

273. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınmasına ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmasına katkı sağlayan, teknolojik yenilikçilik ve girişimcilik odaklı, verimli yönetilen ve kümelenme anlayışı çerçevesinde rekabetçi bir ekosistem oluşturacak şekilde paydaşlarıyla birlikte gelişme imkânına sahip, teknoloji geliştirme bölgelerinin oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

274. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin üniversitelerdeki mevcut bilgi birikiminin topluma ve üretime kazandırılmasında, insan kaynağının niteliğinin yükseltilmesinde katalizör rolünü güçlendirecek şekilde, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası gözden geçirilecektir.

275. Yükseköğretim kurumları bünyesinde kurulan uygulama ve araştırma merkezleri ile teknolojik geliştirme merkezlerinin farklılaşan nitelikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden yapılandırılması için çalışmalar yapılacaktır.

276. Yükseköğretim kurumları, özel sektör ve kamu kuruluşları arasındaki iş birliği çalışmaları artırılacaktır.

277. Yükseköğretim kurumları ve diğer kurum ve kuruluşların araştırma altyapısı öncelikli alanlar temel alınarak geliştirilecektir.

277.1 Toplumda bilim ve teknoloji bilinci, nitelikli araştırmacı sayısı artırılacak ve araştırma altyapısı geliştirilecektir.

278. Dünyada bacasız sanayi olarak kabul edilen, ham maddesi büyük ölçüde yetişmiş insan gücü olan yüksek katma değerli yazılım üretimi teşvik edilecektir.

279. Yazılım sanayicilerinin Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası'ndan en etkin biçimde faydalanmaları sağlanacaktır.

280. Teknoloji odaklı girişimlere fikir aşamasından, ölçeklenerek kurumsallaşma safhasına kadar tüm aşamalardaki ihtiyaçlarına hitap edecek girişim destekleri sağlanacaktır.

281. Teknolojilerin daha yaygın ve etkin kullanılmasına imkân tanımak için dijitalleşme sürecinde yasal çerçeveler oluşturulacaktır.

282. Teknoparklar ve teknoloji merkezleri için yatırım ortamı iyileştirilecek ve teknoloji girişimciliği desteklenecek, bölgeler ve bölgelerde faaliyet gösteren firmaların yakın takibi sağlanacaktır.

Tablo 27: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Hedefleri

	2023	2024	2029
Teknopark Sayısı	2	2	8

Kaynak: Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4. Tarım Sektörü

a.Amaç

283. Ekolojik, sosyal ve ekonomik olarak sürdürülebilir, ülke insanının yeterli ve dengeli beslenmesinin yanı sıra, arz talep dengesini gözeten planlı üretim yapısıyla öncelikle kendi kendine yetebilen, uluslararası rekabet gücünü artırmış, yeni teknolojik gelişmeleri takip edip ayak uydurabilen, altyapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkin bir tarım ve ormancılık sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

4.2.4.1. Tarım ve Tarımsal Uygulamalar

a.Amaç

284. Ekonomik büyümeyi destekleyen, iş imkanları yaratan, kırsal kalkınmayı teşvik eden, ekolojii ve biyoçeşitliliği koruyan tarım ve tarımsal uygulamalarla insanların güvenilir gıdaya, yeme, tıbbi ve aromatik bitkilere ve sanayide ham madde olarak kullanılan tarım ürünlerine ulaşımının sağlanması, yaşamsal faaliyetlerinin devamlılığı için gerekli tüm temel ihtiyaçlarının karşılanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

285. Tarım istatistikleri uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilecek ve Entegre Tarım Bilgi Sistemi oluşturulacaktır.

285.1 Tarımsal Üretici Kayıt Sistemi diğer kayıt sistemleriyle entegre edilerek iyileştirilecek ve tarım sayımıyla kapsamlı tarım envanteri oluşturulacaktır.

285.2 Teşvik ve sübvansiyonların doğru alanlara verilebilmesi için çiftçi kayıt sistemlerinden yararlanılarak planlama yapılacaktır, ülke gıda sanayinin ihtiyaçlarını karşılayacak ham madde üretiminin gelişmesini sağlayacak düzenlemelere gidilecektir.

286. Kırsal kalkınma ile tarımsal istihdamın korunması için doğrudan gelir destekleri hane halkının ana gelir kaynağı tarımsal faaliyet olan işletmelere verilmesini sağlayacak düzenlemelere gidilecektir.

287. Akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ile tarım teknolojilerinin kullanımı yönlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

287.1 Dijitalleşme ve çiftliklerin izlenebilirliği konusunda yenilikçi yöntemlerin kullanılması yaygınlaştırılacak ve teşvik edilecektir.

287.2 Dijitalleşme, yapay zekâ ve veriye dayalı iş modelleriyle akıllı tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

287.3 Tarım işletmeleri ve üretici örgütlerinin akıllı tarım uygulamaları konusundaki beşerî ve teknik altyapılarının geliştirilmesi desteklenecektir.

287.4 Alternatif enerji kaynaklarının tarımda kullanılması için farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

288. Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı ve bağlı dairelerin daha etkin çalışmasını sağlamak amacıyla kurumsal yapılanma geliştirilecek ve mevzuat güncellenecektir.

289. Gıda güvenilirliğini teminen altyapının iyileştirilmesine yönelik yatırımlar sürdürülecek, gıda denetimi, bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadele hizmetleri etkinleştirilecektir.

289.1 Gıda güvenliği için yem, bitkisel ve hayvansal ürünlerin analizlerini yapabilecek düzeyde akredite ülkesel merkezi laboratuvar kurulacaktır.

289.2 Tarımsal faaliyet yürüten işletmelerin bu faaliyetleri için sertifikasyon programları oluşturularak gıda güvenliği sağlanacak ve bilinçli üretim yapılacaktır.

289.3 Hayvanlarda kullanılan veteriner tıbbi ürünlerin ve bunların kalıntılarının çiftlik ve gıda zincirinde izlenmesini sağlayacak sistem kurulacaktır.

289.4 İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi ile insan ve hayvan sağlığına yönelik tek sağlık politikası hayata geçirilecektir.

289.5 Hayvan Islahı, Hastalık ve Zararlılarla Mücadele Projesi kapsamında, halk sağlığının korunması ve hayvan hastalıklarının önlenmesi çalışmaları yapılacaktır.

290. Tarım ürünlerinde israfın önlenmesi için, etkin stok yönetimi ile pazarlamaya yönelik altyapı ve uygulamaların geliştirilmesi sağlanacaktır.

290.1 Modern ve teknolojik depolama tesislerinin teşvik edilecektir.

290.2 Tarım ürünleri soğuk zincir lojistik altyapısının iyileştirilecektir.

290.3 Stok yönetimi için dijital takip ve izleme sistemlerinin geliştirilecektir.

- 290.4** Tarım ürünlerinin pazarlanması için dijital platformlar ve çevrimiçi pazar yerlerinin oluşturulacaktır.
- 290.5** Tarım ve sanayi etkileşiminin güçlendirilmesi amacıyla sözleşmeli üretim özendirilerek yaygınlaştırılacaktır.
- 290.6** Toprak Ürünleri Kurumunun soğuk hava depoları yenilenerek hem girdi maliyetleri azaltılacak hem de kalite ile hijyen artırılabilecektir.
- 290.7** Ülkemizde yetiştirilen harnup ürününün ayırma işleminin hızlı bir şekilde yapılabilmesi için gerekli yatırımlar yapılacaktır.
- 290.8** Yöresel ve coğrafi işaretli ürünlerin artırılması ve tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- 290.9** Üretici birlikleri ve/veya odalara tarım ürünlerinde katma değeri artırıcı marka, sertifikalı üretim ve coğrafi işaret hakkında farkındalık yaratıcı eğitim ve yayım faaliyetleri yapılacaktır.
- 290.10** Katma değeri artırıcı coğrafi işaret, mahreç, menşei gibi sertifikaların verilmesi konusunda bürokratik işlemlerin hızlandırılması sağlanacaktır. (Yeni tescil alan Ada Lokumu, Ada Karası ve Ada İncisi gibi yerli üzüm ve incir tipleri)
- 290.11** Ürün güvenilirliğini artırmak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına katkı sağlamak amacıyla iyi tarım uygulamaları hakkında farkındalık yaratıcı eğitim ve yayım faaliyetleri yapılacaktır.
- 291.** Ülkenin bitki üretim deseni, su kısıtı dikkate alınarak oluşturulacak, bitkisel üretimde planlı üretime geçilecek ve nitelikli genetik materyal kullanılarak verimin yükseltilmesi sağlanacaktır.
- 291.1** Bölgesel su miktarı analizleri yapılacak ve bölgelerin hangi tür bitki desenine uygun olduğu ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.
- 291.2** Piyasa ihtiyacına göre üretim planlaması yapılarak, tarım arazilerinin kabiliyet sınıflarına uygun kullanımı sağlanacaktır.
- 292.** Ar-Ge sonuçlarının uygulamaya yansıtılması için yayımı yapılacak, Ar-Ge ile eğitim ve yayımdan sorumlu kurumlar arasında iş birliği sağlanacaktır.
- 293.** Tarımsal amaçlı üretici örgütlerinin beşerî ve kurumsal yapıları güçlendirilerek üretimden pazarlamaya kadar tüm süreçlerde etkin rol alabilmeleri sağlanacaktır.

294. Tarımsal proje ve politika üretme kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

295. Çevrenin korunması ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında tarım sektöründe sera gazı salımının azaltılması için çevre dostu tarımsal uygulamalar desteklenerek yaygınlaştırılacaktır.

296. Tarım sektörüne yeni girmek isteyen genç girişimcilere, sektördeki çalışanlara ve/veya tarımsal alanda eğitim veren kurumlardaki öğrencilere, uygulamalı eğitim verilecektir.

297. Çiftçilerin tohumluk ve damızlık ihtiyaçlarının karşılanması yönündeki faaliyetler artırılabacaktır.

297.1 Ülke koşullarına uygun olarak geliştirilen ve tescillenen yeni tohumluk çeşitlerinin sulanabilir alanlarda üretiminin artırılması sağlanacaktır.

Tablo 28: Tarım ve Tarımsal Uygulama Hedefleri

	2023	2024	2029
Sertifikalı Üretimdeki Üretici Sayısı	55	79	200
Tarımsal ARGE Aktif Proje Sayısı	20	23	35
Tarımsal Mekanizasyon Kredi Paketi Kapsamında Desteklenen Tarımcı Sayısı	84	95	150

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.2. Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı

a. Amaç

298. Ekonomik büyümeyi destekleyen, iş imkanları yaratan, kırsal kalkınmayı teşvik eden, ekolojii ve biyoçeşitliliği koruyan, doğaya dost, akılcı, sürdürülebilir bitkisel üretim teknikleri ile, insanların güvenilir gıdaya, yeme, tıbbi ve aromatik bitkilere ve sanayide ham madde olarak kullanılan tarım ürünlerine ulaşımının sağlanması, yaşamsal faaliyetlerinin devamlılığı için gerekli tüm temel ihtiyaçlarının karşılanması, ithal ve ihraç edilecek olan bitki ve bitkisel ürünlerin uluslararası standartlara göre tarımsal karantina şartlarına uygun olması temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

299. Narenciye ve enginarda yaşanan ihracat sorunlarından dolayı sektörün sürdürülebilirliğini sağlamak için çalışmalar başlatılacaktır.

- 300.** Narenciye sektörünün sürdürülebilir bir yapıda devam edebilmesi ve pazarda rekabet edebilirliği artırmak için Cypfruvex soğuk hava depoları kapasitesi ile yaş meyve sıkma kapasitesi geliştirilecektir.
- 301.** Tarımsal arazi kullanım haritaları güncellenecektir.
- 302.** Verimlilik haritaları hazırlanacak, sulama amaçlarına yönelik arazi etüt ve sınıflandırmaları yapılacak ve bitkisel üretim planlamaları buna göre yapılacaktır.
- 303.** Tarım arazilerinin kullanımı etkin şekilde izlenecek, kullanılmayan araziler üretime kazandırılacaktır.
- 304.** Tarım arazilerinin tarım dışı amaçlı kullanımının önlenmesi sağlanacaktır.
- 304.1** Tarım topraklarının değerlendirilmesi ve korunması ile ilgili mevzuat düzenlenip yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.
- 305.** Üretim, ithalat ve ihracatta bitki sağlığı denetimlerinin uluslararası standartlara uygun yapılması sağlanacaktır.
- 306.** Bitki Sağlığı ve Karantina Laboratuvarı kurulacaktır.
- 307.** İthalat ve ihracatta bulaşıcı hastalık ve zararlıların ülkeye giriş ve çıkışının kontrol altına alınabilmesi için deniz limanlarında ve Lefkoşa Metehan sınır kontrol noktasındaki karantina merkezlerinin iyileştirilmesi sağlanacaktır.
- 308.** Fumigasyon ve izole karantina alanları kurulacaktır.
- 309.** Bitki koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması, piyasaya arzı ve ilaç satış yerlerinin denetimi, gübrelerin piyasaya arz denetimlerinin yapılması ile insan ve çevre sağlığı korunması sağlanacaktır.
- 310.** Eğitim–yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ile çiftçilerin ve teknik personelin bilgi düzeylerinin artırılacaktır.
- 310.1** MEB ile yapılan “Yaşam Boyu Eğitim Faaliyetlerine İlişkin İş birliği Protokolü” kapsamında mesleki yeterlilik eğitimleri düzenlenecektir.
- 310.2** Veri ve bilgi kaynağı olacak dijital tarım kütüphanesi kurulacaktır.
- 311.** Tarımsal üretimde yenilenebilir enerji sistemleri özendirilerek, üreticilerin girdi maliyetleri azaltılacaktır.

312. Modern tarımsal üretim teknikleri yaygınlaştırılarak, üretime katma değer sağlanacaktır.

313. Ürüne katma değer katılması amacıyla ürün işleme, paketlenme ve pazarlama konusunda çalışmalar yapılacaktır.

314. Küresel ısınma ve iklim krizi ile mücadele hedef alınarak ürün yelpazesi geliştirilecek ve üreticiler uygun bitki desenlerine yönlendirilecektir.

315. Yeşil ve dijital dönüşüme ayak uydurulacak, sürdürülebilir çevre ve rekabetçi üretim için bilinçlendirme ve yönlendirme çalışmaları yapılacaktır.

Tablo 29: Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Hedefleri

	2023	2024	2029
Pestisit Analiz Sayısı	2.700	2.850	3.000
Fide/Fidan Üretim Kapasitesi (Adet)	140.000	150.000	200.000
Ülke Adına Tescilli Tohum	4	5	8
Coğrafik Tescilli Ürün	3	4	10
Cypruvex Soğuk Hava Deposu Kapasitesi (Ton)	2.000	8.300	40.000
Cypruvex Yaş Meyve Sıkma Kapasitesi (Ton/Gün)	350	460	1.000
DÜÇ Sulanabilir Tarımsal Alan (Dönüm)	820	880	1.200
Tescilli Tahıl Tohum Üretimi (Kg)	73.665	245.000	1.100.000

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.3. Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı

a.Amaç

316. Çevresel, sosyal ve ekonomik olarak sürdürülebilir, ülke insanının yeterli ve dengeli beslenmesinin yanı sıra, arz talep dengesini gözeterek üretim yapısıyla uluslararası rekabet gücünü artırmış, ileri teknolojiye dayalı, altyapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkin bir hayvancılık sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

317. Hayvansal üretimde verim ve kalite yükseltilecek, yem maliyetlerinin azaltılmasına yönelik mera ıslah çalışmalarına hız verilecek, ürün ve pazar çeşitliliği artırılacaktır.

317.1 Anaç hayvan sayısı artırılarak süt ve kırmızı et üretimindeki küçükbaş payının yükseltilmesi amacıyla küçükbaş hayvan yetiştiriciliği desteklenecektir.

317.2 Kuzu ve oğlak ölümlerinin azaltılması için hastalıklarla mücadelede gerekli eğitim ve destek verilecektir.

317.3 Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin maliyetleri ve gelirleri göz önünde bulundurulacak, et ve süt üretim dengesi korunarak süt fiyatlarının istikrarlı seyretmesi sağlanacaktır.

317.4 Çayır ve mera kadastro yapılarak otlatmaya yardımcı yapılar, âtil durumda bulunan meralar ve orman vasfını yitirmiş alanlar belirlenecek, kaliteli kaba yem üretimi artırılması için meraların ıslahı sağlanacak ve yem bitkileri üretimi yaygınlaştırılacaktır.

317.5 Küçükbaş hayvancılık sektörü destekleme politikası yeniden düzenlenerek gıda güvenilirliğine uygun kaliteli süt üreten işletmeler ve altyapı yatırımları desteklenecek, işletmelerin hellim tesciline uygun süt üretmeleri sağlanacaktır.

317.6 Küçükbaş hayvancılıkla uğraşan çiftçilerimizin işletme ölçeklerinin artırılarak, hayvan ağıllarının modernizasyonu sağlanacak, hayvan, alet ve ekipman alımı desteklenecektir.

317.7 Danışmanlık Hizmetleri Destek merkezleri sayesinde hayvan yetiştirme, besleme, sağlık ve refahının iyileştirilmesi ve de çiftçilerin teknik bilgiye erişimi sağlanacaktır

317.8 Hellimin Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında Avrupa'ya ihracatının sağlanması amacıyla, coğrafi tescil gerekliliklerin karşılanması için hazırlanan eylem planı hayata geçirilecektir.

317.9 Hayvan refahı ve sağlığı üst düzeye taşınacaktır. Bruselloz hastalığının eradikasyonu sağlanacak ve süt ürünlerinin AB pazarına arzını sağlayacak hayvan sağlığı statüsü elde edilecektir.

317.10 Uygun bakım ve ekonomik besleme koşullarıyla üretimde kalite ve verimliliğin artırılması, damızlık hayvan üretilmesi için damızlık üretim işletmeleri desteklenecektir.

317.11 “Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Programı” kapsamı genişletilecek ve programa katılan işletmelerin altyapıları desteklenecektir.

- 317.12** Güvenli Yem ve Süt Sertifikası (PDO) sertifikalı süt üretim çiftlikleri oaltılacaktır.
- 317.13** Soğuk zincir kapsamında Süt Endüstrisi Kurumuna (STEK) süt veren işletme sayısı ve süt miktarı artırılabacak, yeni süt toplama merkezleri devreye alınarak kapasite yükseltilecektir.
- 317.14** Merkezi mezbahalarda gece kesiminden gündüz kesimine geçirilerek veteriner kontrolünde kesilmesi sağlanacak ve üreticiden kasaplara doğrudan et satışı gerçekleştirilecektir.
- 317.15** Hayvan yemi yapımında kullanılması uygun olan sanayi yan ürünlerinden kaba yem üretilmesi sağlanacaktır.
- 317.16** Hayvansal yan ürünlerin ekonomiye kazandırılması sağlanacaktır. (Boynuz, deri, yn vb.)
- 317.17** Yem depolama altyapısı, silo tipi tesislerin yaygınlatırılmasıyla modernize edilerek yem israfı en aza indirilecektir.
- 318.** Büyükbaş hayvancılıkta et ırkı (besi) iftliklerinin oluşturulması için destekleme politikası oluşturulacaktır.
- 319.** Kanatlı hayvan ürünleri ihracatında ürün ve pazar çeşitliliği artırılacaktır.
- 319.1** Kanatlı hayvan yetitiriciliinde üretici grupları entegre üretim sistemi uygulamaları artırılacaktır.
- 320.** Arıcılıkta modern kovan dağıtımları ve eğitim programlarıyla üretim sürdürülebilirliği desteklenecek, ürün çeşitliliği ve üretim artırılacaktır.
- 321.** İpek bcei yetitiriciliinin ürün kalitesinin ve üretiminin artırılması amacıyla farkındalık yaratılıp yaygınlaştırılacaktır.
- 321.1** Türkiye'deki uzman kuruluşlardan teknik destek alınması için çalışmalar yapılacaktır.

Tablo 30: Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı Hedefleri

	2023	2024	2029
Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	64.647	65.500	72.000
Küçükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	321.612	343.000	460.000
Hellim Tesciline Uygun Süt Üretimi Yapan İşletme Sayısı	13	30	120
Modern Arılı Kovan Sayısı	23.875	26.000	35.000
Organize Hayvancılık Bölgesi Sayısı	83	84	90
Küçükbaş Süt Toplama Merkezi Sayısı	0	2	10
Hastalıktan Ari İşletme Oranı (%)	99,8	99,9	100,0
Küçükbaş Hayvan Sütü Üretimi (Litre)	122.420	150.000	300.000
Silo Tipi Yem Depolama Tesisi	3	4	9
Hayvansal Atıkların Ekonomiye Kazandırılması	-	Pilot	Endüstriyel
Hayvan Refahı İzleme Sistemi	Yok	Yok	Kurulum/ Tam
Kanatlı Hayvan Üretimi (Ton)	1.500	2.000	3.500
Arıcılık Üretim Çeşitliliği	Sınırlı	Orta	Yüksek
Danışmanlık Hizmetleri Destek Merkezleri	1	1	6

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.4. Balıkçılık

a.Amaç

322. Su ürünleri stoklarının izlenmesi çalışmaları başlatılarak; balık avcılığı ile uğraşan kesimin sosyal refahını yükseltirken kontrol ve denetim etkinliği artırmak, yetiştiricilikte ise çevresel faktörleri de dikkate alarak gerek üretim gerekse tür çeşitliliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

b.Politika ve Tedbirler

323. Balıkçılığın gelecekte yeniden yapılandırılmasına uygun olarak, mevcut balıkçı barınaklarının modernizasyonu yapılacak ve gerek balıkçıların gerekse bölge halkının ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni balıkçı barınaklarının inşa edilmesi sağlanacaktır.

324. Küçük ölçekli kıyısız avcılık faaliyetleri ile uğraşan kıyı balıkçıların teknelerinin modernize edilmesi ve gerekli teçhizatların alınmasına yönelik hibe ve teşvikler verilecektir.

325. Balıkçılığı denetim altına almak için balıkçı teknelerine takip sistemi kurulması için çalışmalar yapılacaktır.

326. Su ürünleri yetiştiriciliğinde çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yatırımlar özendirilecektir.

327. Balıkçılık sektörünün geliştirilmesi, su ürünlerinin üretimi ve verimliliği ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

327.1 Küçük ölçekli balıkçılık işletmeleri, ekonomik sürdürülebilirliklerinin sağlanması desteklenecektir.

327.2 Su ürünlerinde stok izleme ve stoklara ilişkin verilerin toplanmasına yönelik çalışmalara başlanacaktır.

327.3 Su ürünleri kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve yasadışı avcılığın önlenmesi yanında istilacı ve yabancı türlerin yayılımının önlenmesine yönelik kontrol, denetim ve izleme faaliyetleri etkin şekilde yürütülecektir.

327.4 Yeni su ürünleri yetiştiricilik bölgeleri planlanacak, yetiştiricilik tesislerinin kapasite kullanım oranları ve üretim verimliliği yükseltilecektir.

Tablo 31: Balıkçılık Hedefleri

	2023	2024	2029
Kayıtlı Balıkçı Gemi	587	590	650
İzinli Balıkçı Gemisi	383	392	400
Balıkçı Barınakları	16	16	17
Su Ürünleri Yetiştiricilik Çiftliği Sayısı	2	3	5
Üretilen Balık (Avcılık) (Ton)	410	420	500
Üretilen Balık (Yetiştiricilik) (Ton)	201	380	2.500
İhraç Edilen Balık (Ton)	121	310	1.000

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.5. Orman ve Ormancılık

a.Amaç

328. Orman alanlarının korunması yanında doğal afetler ve iklim değışikliklerinden kaynaklanan kuraklık ve çölleşme ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

329. Orman mevzuatında ormanların korunması ve geliştirilmesi önceliğiyle gerekli değışiklikler yapılacaktır.

330. Ülkemiz ormancılık altyapısına yönelik iyileştirmeler sağlanacak, sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri çerçevesinde orman varlığı artırılacaktır.

330.1 Orman kadastro oluşturulacak, tescil ve uyumlaştırma çalışmaları tamamlanacaktır.

330.2 Orman Bilgi Sistemi kurulacaktır.

330.3 Ormancılık istatistiklerinin uluslararası standartlara uyumu sağlanacaktır.

330.4 Karbon odaklı ağaçlandırma faaliyetleri yürütülerek ülkemiz orman varlığı artırılacaktır.

331. Orman yangınları ve doğal afetlere karşı önleyici tedbirler artırılacak, yangınlara müdahale kapasitesi güçlendirilecektir.

331.1 Orman yangınlarıyla mücadelede beşerî kapasite geliştirilecek ve eğitimlere öncelik verilecektir.

331.2 Orman yangınlarının erken tespiti amacı ile uzaktan algılama sistemi kurulacaktır.

332. Orman zararlıları ile mücadele kapsamında gerekli tedbirler alınarak ormanların etkin ve sürdürülebilir bir şekilde korunmasını sağlanacaktır.

332.1 Orman zararlıları ile mücadelede biyolojik mücadele önceliklendirilecektir.

332.2 İklim değışikliğine uyum, hastalık ve böcek zararının azaltılmasına yönelik Ar-Ge çalışmaları desteklenecektir

Tablo 32: Orman ve Ormancılık Hedefleri

	2023	2024	2029
Orman Yangınlarıyla Mücadele Amacıyla Mevsimlik Olarak İstihdam Edilen Yangın Hazır Kuvvet Ekibi Personel Sayısı	125	138	200
Yangın Söndürme Araçları (Arazöz)	14	15	18
İlk Müdahale Araç Sayısı	10	12	20
Yangın Emniyet Yol ve Şeritleri için D7 Dozer Sayısı	2	2	4
Zararlılarla Mücadele Edilen Alan (Hektar)	2.000	3.350	10.000
Ağaçlandırma Faaliyetleri (Ağaç Sayısı)	160.000	220.000	500.000
Orman Bakımı (Silvikültür) (Hektar)	0	85	500

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.6. Su Kaynakları Yönetimi

a.Amaç

333. Su kaynaklarının etkin bir şekilde yönetilmesi, alternatif su kaynaklarının artırılarak suyun verimli kullanılması ve sulama yönetiminde teknolojik yeniliklerin kullanılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

334. Tarımsal sulamada alternatif su kaynakları kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

334.1 Alternatif su kaynakları kullanımının artırılması için yağmur sularının hasadı, arıtılmış atık suların sulama suyu kalitesine getirilmesi ve deniz suyunun tuzdan arındırılarak tarımsal veya diğer amaçlarla kullanımı için proje çalışmaları yapılacaktır.

334.2 Su Master Planı tamamlanarak elde edilen sonuçlara göre çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

335. Tarımda suyun verimli kullanılmasına yönelik çalışmalar özendirilecektir.

335.1 Su tasarrufu sağlayan yağmurlama ve damla sulama gibi modern sulama sistemleri yaygınlaştırılacaktır.

335.2 Sulama yönetiminde teknolojik yeniliklerin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

336. Ada geneli dere ıslahı, gölet temizliği ve sulama sistemlerinin yenilenmesi çalışmalarına devam edilecektir.

336.1 İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri tespit edilecek ve iklim değişikliğine uyum sağlanmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir.

Tablo 33: Su Kaynakları Yönetimi Hedefleri

	2023	2024	2029
Arıtma Tesisinden Elde Edilen Su Miktarı (m³/gün)	37.847	39.500	48.000
Göletlerin Temizliği ve Islahı	3	3	5
Derelerin Islahı	1	2	6
Güzelyurt Ovası Tarımsal Amaçlı Su Kullanımı (Hektar)	2.014	2.736	7.153
Mesarya Ovası Sulama Projesi (Hektar)	0	0	9.720

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.7. Yem İmalatı

a.Amaç

337. Kaliteli kaba yem üretimi artırılarak üretim maliyetlerinin düşürülmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

338. Kaliteli kaba yem üretimini artırılması için çalışmalar yapılacak, et ve süt maliyetlerinin düşürülmesi sağlanacaktır.

339. Türkiye Cumhuriyeti'nden gelen suyun Mesarya Ovası'na ulaşmasına müteakip, avantajlı alanımız olan fiğ üretimini çoğaltmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır.

340. Kaliteli kaba yem üretimi için çiftçilere eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

340.1 Uluslararası standartlarda ve kaliteli üretim yapılmasına yönelik olarak üreticiler bilgilendirilecektir.

341. Toprak Ürünleri Kurumunun yem depolama silolarının artırılması sağlanarak etkin stok yönetimi ile ekonomik kayıplar önlenecektir.

342. Yem ham maddesinin sindirilebilirliğini artırarak maliyetlerin düşürülmesi ve piyasaya daha uygun ürün sağlanabilmesi için yatırım yapılacaktır.

Tablo 34: Yem İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	0	0,3	2,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5. Sektörel Politikalar

4.2.5.1. Ulaştırma ve Lojistik

a.Amaç:

343. Ulaştırma türlerinin teknik ve ekonomik açıdan en uygun yerlerde kullanıldığı, dengeli, esnek, emniyetli, güvenli, bütüncül ve etkin bir ulaştırma altyapısının oluşturularak turizmin geliştirilmesi, ticaretin kolaylaştırılması ve ülkemizin rekabet gücünün artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler:

344. KKTC Ülkesel Ulaşım Ana Planı tüm paydaşlarla koordineli bir biçimde tamamlanacaktır.

345. Türkiye Cumhuriyeti ile yapılan mali iş birliği protokolü kapsamında Dinamik Kavşak Yönetimi Sistemi, Kavşak İzleme Sistemi, Akıllı Trafik Yönetimi, hız tespit kameralarının modernizasyonu, plaka tanıma sistemi ve aşırı yük taşıyan kamyonların tespiti için kantar sistemi hayata geçirilecektir.

346. Başta liman yapımı olmak üzere büyük ulaştırma projelerinin yapım ve işletiminde finansman ihtiyacına cevap vermek ve özel sektörün verimli işletme yapısından yararlanmak üzere kamu özel sektör iş birliği modelinin uygulanmasına öncelik verilecektir.

346.1 Kalecik ve Gemikonağı bölgelerinde yeni liman inşa edilmesine yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

346.2 Gazimağusa Limanı'nın kamu-özel iş birliği ile geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

347. Kamu ve özel sektörün liman yatırımları bütüncül bir bakış açısıyla koordine edilerek çevreye duyarlı, sürdürülebilir liman uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

347.1 Limanlar Dairesi yeniden uluslararası standartlarda düzenleyici ve denetleyici bir otoriteye dönüştürülecektir.

347.2 Limanlardaki yolcu konforunun artırılması ve operasyonel süreçlerin kısaltılması için gerekli görülen teknolojik yatırımlar planlanacaktır.

348. Limanların ölçek ekonomisinden azami faydalanacak şekilde, kıyı tesislerinin geri sahaları geliştirilecek ve bütüncül kıyı planlamalarına uygun olarak hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

349. Ulaştırma sektöründe bakım-onarım hizmetlerinin zamanında ve yeterli düzeyde karşılanmasını sağlayacak bir yapıya kavuşturulacak ve ulaşırma altyapılarının yeterli hizmet seviyesinde tutulmasına yönelik gerekli yatırımlara ağırlık verilecektir.

349.1 Karayollarındaki standartların yükseltilmesi, karayollarının bakımlarının yapılması, yol güvenliğinin artırılması ve geliştirilmesi amacı ile yeni projeler üretilecektir.

349.2 Kent içi yolcu taşımacılığının (dolmuş ve otobüsler) yenilenmesi ve modernizasyonu için çalışmalar yapılacaktır.

349.3 Hizmet seviyeleri düşmüş yolların hizmet seviyelerinin artırılmasına yönelik yeni yollar, güzergahlar ve alternatif yollar tasarlanacaktır.

349.4 Yerel yönetimler ile yol temizliği, yol çizimleri, ışıklandırma ve tabela standardizasyonu kapsamında iş birliği yapılacaktır.

349.5 Liman altyapılarının geliştirilmesi amacıyla Özelleştirme Yasası kapsamında kamu-özel iş birliği ile çalışmalar yapılacaktır.

350. Trafik Dairesi Kuruluş Görev ve Çalışma Esasları Yasası günün ihtiyaçlarına göre güncellenerek idari ve teknik kapasite geliştirilecektir.

351. Trafik güvenliği konusunda faaliyet gösteren mevcut kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon ile veri paylaşımı en üst seviyeye çıkarılacaktır.

351.1 Trafik güvenliğini artırmak, ölümlü ve ciddi yaralanmalı kazaları önlemek için eğitim, denetim, mühendislik ve acil hizmetleri de içine alacak şekilde bir sistem benimsenecektir.

351.2 Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ve Polis Genel Müdürlüğü kurumları ile iş birliği çerçevesinde, okullarda trafik eğitimleri artırılarak çocuk ve gençlerimizin trafik güvenliğine dair duyarlılığı artırılacaktır.

351.3 Trafik farkındalığı yaratmak için kamu spotları sürekli kılınacaktır.

352. Ulaştırma ve lojistik sektöründe insan kaynağının niteliğine yönelik kamu, üniversite ve sanayi iş birliği çalışmaları yürütülecektir.

352.1 Ulaştırma ve lojistik alanında nitelikli personel yetişmesi için sivil toplum örgütlerinde ve özel sektörde staj imkanı sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

353. Lojistik alanında faaliyet gösteren firmaların yeterli ölçek büyüklüğüne ulaşması desteklenecek, kamu kurum ve kuruluşları arasında etkin bir koordinasyon ve iş birliği mekanizması oluşturulacaktır.

353.1 Lojistik alanında rekabetçiliğin artırılması ve korunması sağlanacaktır.

354. Ulaştırma sistemlerindeki mevcut altyapının daha etkin ve verimli kullanılabilmesini teminen bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere dijital uygulama ve yeni teknolojilerin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

354.1 Tek otobüs kartının tüm otobüslerde kullanılmasını sağlayacak çalışmalar yapılacaktır.

354.2 Otobüs zamanları ile ilgili programların oluşturulması, hatlardaki yolcu yoğunluğunun tespiti ile ilgili çalışmalar yapılarak çözümler üretilecektir.

354.3 Ulaştırma ile ilgili tüm verilerin toplanarak sağlıklı bir sistem oluşturulması sağlanacaktır.

354.4 Ercan Havalimanı'nın festival, fuar ve eğitim amaçlı kullanılmasını teminen sektör paydaşlarıyla iş birliği sağlanacaktır.

355. Kentlerdeki trafik sıkışıklığının, kazaların ve hava kirliliğinin azaltılması amacıyla kent içi ulaşımda talep yönlü politikalar uygulanacak, bireysel araç kullanımı yerine sürdürülebilir, çevreci, verimli ve düşük emisyonlu toplu taşıma sistemlerinin kullanılması özendirilecektir.

355.1 Toplu Taşıma Master Planı ivedilikle hazırlanacak ve toplu taşımacılık ağı genişletilecektir.

355.2 Toplu taşımacılığın bölgesel olarak kooperatifleşmesi yönünde çalışmalar özendirilecektir.

355.3 Her kentin özgün yapısı, dinamikleri ve potansiyelleri göz önüne alınarak, kent içi ulaşım türlerinde çeşitlilik ve bütünleşme sağlanacaktır.

355.4 Tüm toplu taşımacılık hatlarında elektronik ödeme ve sürücü tanıma sistemi, araç içi görüntüleme, mobil uygulama ile araç takip ve yolcu bilgilendirme standart hale getirilecektir.

356. Denize kıyısı olan kentlerde afet durumu göz önünde bulundurularak ulaşım planlaması yapılacaktır.

357. Denizyolu güvenliğinin artırılması için çalışmalar yapılacaktır.

357.1 Denizyolu güvenliğinin artırılması amacı ile denizyolu ulaşımının izlenmesine yönelik altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.

358. Motorlu kara araçları muayene istasyonlarının altyapısının oluşturulması sağlanacaktır.

358.1 Türkiye Cumhuriyeti ile imzalanan KKTC Sınırları İçerisinde Motorlu Kara Araçları Muayene İstasyonları Kurulması ve İşletilmesi, Karayolu Ulaşım Sistemlerinin Geliştirilmesi ve Kara Trafik Güvenliğine Katkı Sağlanmasına Yönelik Projelerin Yürütülmesi ile ilgili Protokol'ün yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

359. Sürücü adaylarının eğitimi, şoför okulları ve eğitimcilerinin eğitim güncellemesi ile sınav sistemi uluslararası standartlar seviyesine getirilecektir.

359.1 Geçici bir süre için ülkemizde ikamet edecek olan yabancı uyruklu şahıslara ehliyet verilmesi için belirli kriterler getirilecektir.

359.2 Sürüş ehliyetleri uluslararası standartlara uygun, üst düzey güvenli hale getirilecektir.

360. Ağır yük taşıma mevzuatındaki eksiklikler giderilecek, araçlarda kapasite üzeri yük taşınmaması için akıllı kantar sistemleri ile etkin bir denetim mekanizması uygulaması sağlanacaktır.

361. Telekomünikasyon, posta iş ve hizmetleri vb. altyapılarının çağın gerekliliklerine uygun bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

361.1 Erişim şebekesi fiber olarak yenilenecek ve fiber erişim şebekesi ile her eve fiber dönüşüm sağlanacaktır.

361.2 Ülkemizdeki dijitalleşme için gerekli geniş bant internet ağının ülkemizin her noktasına taşınması konularına hız ve öncelik verilecektir.

361.3 Posta İşleme Merkezi günün koşullarına göre geliştirilerek hizmetleri etkinleştirilecek, güvenliği sağlanacak posta dağıtım hizmetleri, teknolojik imkanlardan da yararlanılarak iyileştirilecek ve hızlandırılacaktır.

Tablo 35: Ulaştırma Hedefleri

	2023	2024	2029
Otoyol Uzunluğu (km, kümülatif)	1.651	1.654	1.843
Trafik Kazaları	4.025	4.100	500
Tamir Edilen Yol (km, kümülatif)	1.587	1.619	1.780
Her eve fiber projesi (FTTH) (Toplam Hane)	0	0	150.000
Gelen-Giden Yolcu Sayısı (Hava ve Deniz Limanları)	4.363.909	4.973.000	8.700.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5.2. İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi

a.Amaç

362. Özel sektör öncülüğünde, rekabete dayalı ve kurallı serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde teknik ve bürokratik öngörülebilirliğin sağlandığı bir iş ve yatırım ortamının oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

363. İş ve yatırım ortamının desteklenmesi ve geliştirilmesine yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

363.1 Yatırım Ortamını Geliştirme ve İyileştirme Kurulunun ve kurula teknik destek sağlayacak organların oluşturulması ve etkin bir şekilde çalıştırılması sağlanacaktır.

363.2 Yatırımcılar için izin, onay ve ruhsat işlemleri kolaylaştırılacaktır.

364. Piyasa aksaklıklarının giderilmesine öncelik verecek şekilde serbest piyasa ekonomisinin işleyişi desteklenecek, iş ve yatırım ortamı iyileştirilecektir.

364.1 Yatırım yapmanın önündeki bürokratik süreçlerin azaltılması için çalışmalar yapılacaktır.

364.2 İzin, ruhsat, kayıt, lisans gibi işlemler dijitalleştirilip hızlandırılacaktır.

364.3 Yatırım ortamının iyileştirilmesi için öncelikli sektörlerde iş ve yatırım ortamına ilişkin mevzuat gözden geçirilecektir.

364.4 Başta doğrudan yatırımlar olmak üzere ülkemizde uluslararası yatırımların artırılması için çalışmalar hızlandırılacaktır.

364.5 Yurt dışında yaşayan KKTC vatandaşları başta olmak üzere yatırım yapma potansiyeli yüksek olan kesimlere yönelik tanıtımlar yapılacak, bu tanıtımlarda yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik talep ve beklentiler tespit edilecektir.

365. Kamu kurumları ve özel sektör arasındaki koordinasyon güçlendirilecek, iş ortamına etki edecek mevzuat değişikliklerinde özel sektörün aktif katılımı ve iş birliği sağlanacaktır.

365.1 Kamu özel ortaklığı finansman modeli ile altyapı, enerji, ulaşım gibi alanlarda özel sektörün katılımı ile yapılan yatırımlar, kamu mali yapısına ilişkin risklerin yükselmesine neden olmayacak şekilde artırılacaktır.

365.2 Ülke açısından önem arz eden büyük yatırımlar için özel bir yatırım takip sistemi kurulacak, bu yatırımlarda kamulaştırma ve izin süreçlerinin kolaylaştırılması ve hızlandırılması için çalışmalar yapılacak, yatırım sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlar çözülecektir.

4.2.5.2.1. Teşvik Sistemi Etkinleştirilmesi

a.Amaç

366. Teşvik sisteminin etkili, verimli, orantılı ve şeffaf bir şekilde uygulanması ve yeşil dönüşümün finansmanını kolaylaştırarak ekonomiye katma değer yaratması temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

367. Teşvik, destek ve işletmelere yönelik mali destek uygulamaları gözden geçirilecek ve yeniden yapılandırılacaktır.

367.1 Devlet yardımları gözden geçirilip etkin bir denetim ve uygulamaya olanak sağlayacak şekilde tek elden gözetim sağlanması için merkezi elektronik bir izleme

sistemi oluşturulacak, devlet yardımı uygulayan kurumların izleme kapasitesi geliştirilecektir.

367.2 Uygulanmakta olan devlet yardımları, amacı ile tutarlılığı başta olmak üzere etki değerlendirme sonuçları kapsamında gözden geçirilecektir.

367.3 Farklı kurumlar tarafından verilen benzer nitelikteki devlet yardımlarının birleştirilerek sadeleştirilmesi ve uyumu sağlanacaktır.

367.4 Devlet teşvikleri belirli bir süreyle veya ölçüyle sınırlı, aynı zamanda girişimcinin yatırım ve/veya üretim kararı almasında etkili olacak şekilde sürdürülecektir.

367.5 Devlet teşvikleri yeşil dönüşümün finansmanını kolaylaştıracak şekilde bütüncül bir yaklaşımla gözden geçirilecektir.

368. Yatırım teşvikleri konusunda net politika ve düzenlemeler yapılarak yatırımcıların ülkeye güvenmeleri ve uzun vadeli yatırım yapmaları sağlanacaktır.

369. Küçük işletmelere yönelik Güçlendirme Destek Sistemi oluşturularak finansal desteklerin çeşitliliği sağlanacaktır.

369.1 Reel sektörün, özellikle KOBİ'lerin, finansmana erişimi kolaylaştırılacak ve mali sistemden daha fazla yararlanması sağlanacaktır.

370. Teşvik ve destek miktarlarının önceden belirlenmesi, zamanında gerçekleştirilmesi ve ödemelerde bütçe sınırlarının aşılması sağlanacaktır.

4.2.5.2.2. Ticaretin Kolaylaştırılması

a.Amaç

371. Ülkemizde ticaretin kolaylaştırılması için bürokratik süreçlerin gözden geçirilerek basitleştirilmesi, işlemlerin oluşturulacak otomasyon sistemi ile süratlenmesi ve tüm paydaşların sisteme entegrasyonun sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

372. Kamu kurum ve kuruluşlarında otomasyona geçilmesi için çalışmalar yapılacak ve bürokratik süreçlerin basitleştirilmesi sağlanacaktır.

373. Devlet gelirlerini, kamu güvenliğini ve halk sağlığını göz önünde bulundurarak gümrük prosedürleri basitleştirilecek ve teknolojiyi etkin kullanarak ticaretin hızlandırılması sağlanacaktır.

374. Ülkemize güvenli ürün girişini sağlamak amacı ile ön izin vermek için yetkilendirilen Bakanlık/Kurum/Birimler arasındaki bürokrasinin azaltılarak süreçlerin kısaltılması için tüm paydaşların erişebileceği bir otomasyon sistemi oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

374.1 İthalat izni alma sürecinde ilgili kurumların bir yazılımla entegre olması ve izin süreçlerin otomasyon sistemi üzerinden değerlendirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

375. Ticaretle ilişkili kamu kurumlarının mevzuatları güncellenerek idari ve teknik kapasiteleri geliştirilecektir.

375.1 Teşkilat yasaları güncellenecek idari ve teknik altyapıları geliştirilecektir.

375.2 Denetim altyapısı geliştirilecek ve kamu sektörünün etkili denetim yapabilecek kapasiteye ulaşması sağlanacaktır.

375.3 Denetim elemanları eğitilerek etkili denetimler yapılması sağlanacaktır.

376. Standardizasyon, uygunluk değerlendirme, deney ve kalibrasyon faaliyetleri tarafsız, bağımsız, etkin ve güvenilir olarak sağlanacaktır.

377. Gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlanması için çalışmalar yapılacaktır.

378. Gümrük Dairelerinin modernleştirilmesi ile ilgili gerekli araştırmalar ve çalışmalar sürdürülecektir.

379. Gümrük müdürlüklerinde tek tip uygulamayı sağlayacak bir sistem oluşturulacaktır.

380. e-Devlet Programı kapsamında gerçekleşen Gümrük Bilgi Sistemi Projesi'nin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalara devam edilecektir.

381. Gümrüklerin idari organizasyonu, kullanılan belgeler ve iş süreçlerinin düzenlenmesi sağlanarak dünya ticaret normlarına ve Avrupa Birliği gümrük mevzuatına uyumlu kaliteli ve çağdaş bir gümrük hizmetinin verilmesi sağlanacaktır.

382. Gümrük Dairesinin saha denetimlerinde etkinliği artırılacak, kaçakçılığın önlenmesi ile Devlet gelirlerinin artması sağlanacaktır.

383. Limanlarda denetimlerin daha etkin yapılabilmesi için gerekli teknik donanım sağlanacaktır.

Tablo 36: İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Hedefleri

	2023	2024	2029
Plan Döneminde 47/2000 Sayılı Teşvik Yasası Kapsamında Verilen Teşvik Sayısı	15	19	118
Plan Döneminde 47/2000 Sayılı Teşvik Yasası Kapsamında Verilen Teşviklerle Yaratılan İstihdam Sayısı	1.141	1.850	5.800

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5.3. Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi

a.Amaç

384. Kamuda güvenin güçlendirilmesi, mali etkinliğin sağlanması, etkin bir denetim mekanizmasının oluşturulması, hesap verebilirlik anlayışının yerleştirilmesi, e-devlet altyapısının geliştirilmesi ile kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ve kamu görevlilerinin sürekli hizmet içi eğitimlerle gelişmelerinin sağlanması ile şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

385. Kamu mali yönetiminde gerekli yasal değişiklikler ve ikincil mevzuatlar yapılarak kamu mali yönetiminde başlatılan kapsamlı reformlar, kamu idarelerine güvenin güçlendirilmesi, mali etkinliğin sağlanması ve kuruluşların etkili kamu hizmeti sunmalarına odaklanmaları sağlanacaktır.

385.1 41/2019 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasası kapsamında kapasite artışı sağlanması için eğitim ve danışmanlık faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

385.2 Sayıştay denetimleri aracılığıyla kaynak kullanımının verimliliğine, etkililiğine ve ekonomikliğine dair kamuoyuna güvenilir bilgi sunulmasıyla kamuda hesap verebilirlik güçlendirilecektir.

386. E-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri ile ortak altyapı, hizmet ve standartların geliştirilmesine devam edilecek ve kurumsal bilgi sistemleri sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.

386.1 Kamu bulut bilişim stratejisi oluşturularak kamu kurumlarında yaygınlaştırılacaktır.

- 386.2** E-Gümrük ve E-Sağlık Projesi tamamlanacaktır.
- 386.3** Bakanlıklarda Mali Hizmet Birimi oluşturulacaktır.
- 386.4** Kamu Entegre Veri Merkezi Projesi tamamlanacaktır.
- 386.5** Belediyeler e-Devlet programına dahil edilecektir.
- 386.6** Kamu bilgi sistemlerinde veri standardizasyonu sağlanacak, kurumlar arası veri paylaşımının önündeki engelleri kaldırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
- 387.** E-devlet altyapısının geliştirilmesi ve kapsadığı kamu hizmetinin artırılması için çalışmalar yapılacak ve vergi beyanlarından sağlık hizmetlerine, eğitim işlemlerinden belediye hizmetlerine kadar geniş bir yelpazeyi içermesi sağlanacaktır.
- 387.1** Özel sektörün teknolojik uzmanlığından yararlanılarak kamu ve özel sektör iş birliği ile e-devlet hizmetlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
- 388.** Kullanıcılar, e-devlet hizmetlerini nasıl kullanacakları konusunda eğitilecek ve güvenlik önlemleri ile veri gizliliği konusunda farkındalıkları artırılacaktır.
- 389.** Mobil cihazlara özel e-devlet uygulamalarının geliştirilmesi ve kullanıcıların mobil platformlarda da hizmetlere erişim sağlaması için çalışmalar yapılacaktır.
- 390.** Kullanıcılar hızlı ve sorunsuz bir şekilde istedikleri hizmetlere ulaşabilmeleri amacıyla e-devlet platformları, kullanıcı dostu ve kolay anlaşılır arayüzlerle donatılması sağlanacaktır.
- 391.** Bilgiye erişimin artırılması ve veri analizine fırsat yaratılması için kamu verilerinin, açık veri standartlarına uygun olarak daha geniş bir topluluğa açılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.
- 392.** E-devlet sistemlerinin siber güvenliği için güçlü güvenlik önlemleri alınarak veri ihlallerini önlemek için sürekli izleme yapılacaktır.
- 393.** E-devlet hizmetlerinde çevresel etkilerin azaltılması için yeşil teknoloji ve sürdürülebilir uygulamalar benimsenecektir.
- 394.** E-devlet hizmetlerini sağlayan kurumlar, iş süreçlerini ve prosedürleri sürekli gözden geçirerek, iyileştirilmeleri için çalışmalar yapacaklardır.
- 394.1** İş süreçleri ve prosedürleri belirlenmemiş olan kamu kurumları ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.

394.2 İş süreçleri ve prosedürleri iyileştirme çalışmaları kapsamında gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.

395. Kamu kurum ve kuruluşların çalışma usul ve esaslarını düzenleyen teşkilat yasalarının günün koşullarına göre güncellenmesi için gerekli mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

396. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların bilgilerinin artırılması ve yürüttükleri işlerde uzmanlıklarının sağlanması için düzenli olarak hizmet içi eğitimlere katılımları desteklenecek ve planlı hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.

Tablo 37: Kurumsal Kapasite Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeni Oluşturulan veya Değişiklik Yapılan Teşkilat Yasası Sayısı *	6	12	31
e-Devlet Sistemi Üzerinden Hizmet Sunan Kurum Sayısı	14	16	40
e-Devlet Kayıtlı Kullanıcı Sayısı	1.275	1.900	30.000
EBYS Kullanım Oranı (%)	95	96	100
e-Devlet Kapsamında Sunulan Hizmet Sayısı	23	30	68

Kaynak: Personel Dairesi, Dijital Dönüşüm ve Elektronik Devlet Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı dönemi hedefidir.

4.2.5.4. Girişimcilik ve İşletmeler

a. Amaç

397. Girişimcilerin finansmana erişim imkânlarının, kurumsal gelişimlerinin ve verimliliklerinin artırılması, yenilikçilik kapasitelerinin ve ölçeklerinin büyütülmesi, tedarik zincirlerinde daha güçlü bir biçimde yer almalarının sağlanması, ihracat, yenilikçilik ve rekabetçilik düzeylerinin yükseltilerek daha etkin ve verimli olarak büyümeye ve istihdama katkılarının artırılması temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

398. İş fikri olan ve kendi işini kurmak isteyenlere iş kurma ve geliştirme eğitimi dahil temel işletme eğitimlerini içeren Girişimcilik Projesi uygulanacaktır.

399. Örgün eğitimde girişimcilik müfredata eklenerek finansal okuryazarlık, mevzuat bilgisi, dijital teknolojiler, e-ticaret, pazarlama gibi konularda farkındalık yaratılması sağlanacaktır.

400. İmkân sunan uygulamalı girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.
401. Teknoloji odaklı girişimlere fikir aşamasından, ölçeklenerek kurumsallaşma safhasına kadar tüm aşamalardaki ihtiyaçlarına hitap edecek girişim destekleri sağlanacaktır.
402. Girişimcilik alanında iş birliği yapma kültürü yaygınlaştırılacaktır.
403. Girişimciler, ölçeklerini büyütmesi, sürdürülebilir bir yapıya kavuşması ve küresel düzeyde daha rekabetçi bir konum kazanması amacıyla desteklenecektir.
404. Yurt içi ve yurt dışı pazarlara tutunma sürecinde girişimci firmaların sürekliliğini sağlayacak destek ve faaliyetlere özel önem gösterilecektir.
405. Finansmana erişim kolaylaştırılacak, alternatif ve yenilikçi finansman yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.
406. Girişimcilere sağlanan devlet yardımları izlenecek ve etki analizleri yapılacaktır.

4.2.5.4.1. Pazarlama

a.Amaç

407. Firmaların satışlarını artırmada rol oynayacak yaratıcı pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi, pazarlamaya yönelik kurulacak yapıların desteklenmesi ve firmaların etkin bir şekilde rekabet edebilirliğinin sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

408. Firmalara satışları artırmada etkili olacak yeni ve yaratıcı pazarlama stratejileri hususlarında farkındalık yaratılacaktır.
409. Uluslararası standartlara uygun üretim yapılması ve mevcut ihracatçı sayısının artırılması amacıyla paydaşlarla iş birliği içerisinde farkındalık eğitimleri ve detaylı pazar analizleri yapılacaktır.
410. Hedef pazar ve ürünlere göre paydaşlarla birlikte strateji ve eylemler belirlenecektir.
411. Yerel yönetimlerin ve kooperatiflerin pazarlamaya yönelik kuracağı yapılar özendirilecektir.
412. Firmaların iç ve dış pazarlarda konumlanmak üzere pazarlama stratejileri geliştirmesi, hedef ülke ve ürünleri belirlemesi için paydaşlarla iş birliği içerisinde çalışmalar yapılacaktır.

413. Firmaların pazar ve rekabet araştırması yapması ve bu araştırmalara dayalı stratejilerle pazarlarda konumlanması sağlanacaktır.

414. Rekabette farklılık yaratan yaratıcılık, dijitalleşme ve pazarlama konularında çalışmalar yaygınlaştırılacaktır.

Tablo 38: Girişimcilik ve İşletmeler Hedefleri

	2023	2024	2029
YAGA KOBİGEM Girişimcilik Projesi Kapsamında Destek Verilen Girişimci Sayısı	30	40	175
Rekabet Gücünün Artırılması Mali Destek Programı Kapsamında Destek Verilen İşletme Sayısı	8	25	150

Kaynak: YAGA, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı dönem hedefleridir.

4.2.5.4.2. E-Ticaret

a.Amaç

415. İşletmelerin daha geniş bir müşteri kitlesine ulaşması, maliyetleri azaltma, satışları artırma, rekabet gücünü ve operasyonel verimliliği artırma, yenilik ve büyüme temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

416. E-Ticaret ile ilgili mevzuat hazırlanacak ve altyapının oluşturulması sağlanacaktır.

417. KKTC ürünlerinin öncelikle Türkiye’de belirli online mağazalarda satışa sunulabilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

418. Yerel işletmelerin çevrim içi platformlarda varlık göstermeleri desteklenecektir.

419. Elektronik ticaret alanında dijital altyapının geliştirilmesi, ödeme ve lojistik altyapısının güçlendirilmesi sağlanarak e-ihracat desteklenecek, elektronik ticaret pazarında daha fazla ihracatçı firmanın etkin şekilde faaliyet göstermesi sağlanacaktır.

419.1 İç ve dış pazarlarda rekabetçiliğin korunmasına yönelik yeşil dönüşüm kapsamında ortaya çıkan üretim ve e-ticarete ilişkin standartlara uyum sağlanması için gerekli önlemler alınacaktır.

420. Posta sektörünün gelişen e-ticaret koşullarına uyumu sağlanarak hızlı, kaliteli, güvenilir ve sürdürülebilir hizmet sunulmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

421. E-Ticarete yönelik eğitim, tanıtım ve farkındalık faaliyetleri yürütülecektir.

422. E-Ticarette piyasa gözetim ve denetimini etkin şekilde yürütecek bir sistem kurulacaktır.

4.2.5.5. Kooperatifçilik Sektörü

a.Amaç

423. Kooperatif üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunarak, iş birliği ve sosyal bağları güçlendirerek, ortak çabalarının karşılığını adil bir şekilde almaları yanında bununla bağlantılı olabilecek geniş toplulukların refahının artırılması sağlanarak, rekabet edebilirlik, sürdürülebilirlik ve yenilikçilik hedefleri ile toplumda olumlu bir kooperatifçilik imajı oluşturmak, sektöre olan güveni artırarak ekonomik kalkınmaya ve gelirin daha adil paylaşımına katkı sağlamak temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

424. Kooperatifçilikle ilgili mevzuatın günümüz koşullarına göre yeniden düzenlenmesi ve güncellenmesi sağlanacaktır.

425. Kooperatif Şirketler Mukayyitliğinin kadrosunun güçlendirilmesi sağlanacaktır.

426. Kooperatifçilikte, eğitim ve araştırma faaliyetlerini yürütecek bir yapılanmaya gidilecektir.

426.1 Kooperatifçilik bilincinin kazandırılmasına yönelik kamuoyunda ve yükseköğrenim kurumlarında farkındalık sağlanacaktır.

426.2 Kooperatifçilik bilincinin toplum geneline yayılması amacıyla bölgesel kooperatifçilik eğitim programları düzenlenecektir.

426.3 Kooperatiflerde aktif olarak görev yapan yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif çalışanları için eğitim çalışmaları düzenlenecek ve sertifikasyon zorunluluğu getirilecektir.

426.4 Kooperatif müfettişlerinin gelişen ve değişen koşullara uyumlu bilgi sahibi olmalarına yönelik eğitim çalışmaları düzenlenecektir.

426.5 Ülke kooperatifçiliğinin içinde bulunduğu durum analizi ve uluslararası gelişmeler hakkında üç yılda bir düzenli olarak kooperatifçilik çalışmayı yapılacak ve buna bağlı olarak “Ülke Kooperatifçilik Raporu” hazırlanacaktır.

427. Kooperatiflerin sürdürülebilir bir yapıda ve üyelerine daha etkin bir şekilde hizmet vermelerini sağlamak amacıyla, yeniden yapılandırılmaları yönünde çalışmalar yapılacaktır.

428. Kooperatifçilik girişimciliğinin değişik alanlarda uygulanması yönünde farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

428.1 Gençlerin ve kadınların işgücüne katılımlarını artıracak kooperatifçilik eylem ve kapsamı genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.

428.2 Kooperatifçilikte finansal destek araçlarının ve bilgi birikiminin geliştirilmesi sağlanacaktır.

429. Örgütlenme kapasitesi ve kooperatifler arası iş birliği olanakları artırılacaktır.

429.1 Sosyal ve yenilikçi bakış açısına sahip kooperatifçilik desteklenerek iş birliği ve ortak çalışma kültürünün artırılması sağlanacaktır.

429.2 Kooperatifçilik potansiyeli yüksek yeni alanlar tespit edilerek bu alanlarda kooperatif kurulması ve geliştirilmesine yönelik özendirici çalışmalar yapılacaktır.

429.3 Çok amaçlı ve büyük ölçekli kooperatifçiliğin ve kooperatifler arası birleşmelerin özendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

429.4 Ülkemizdeki kooperatiflerin Türkiye’deki başarılı kooperatifler ile iş birliğinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

430. Kooperatif ürünlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılabilmesi ve pazarlanabilmesinin sağlanması ile pazar paylarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır.

430.1 Kurumsallaşan kooperatiflerde gerekli yazılımlar yapılarak e-ticaret geliştirilecektir.

430.2 Bölgelerde üretilen ürünlerin son kullanıcılara ulaştırılması için tanzim satış marketleri veya aracısız marketler açılacaktır.

431. İç ve dış denetim sistemleri tümüyle revize edilerek tüm kooperatiflerin denetlenmesi sağlanacaktır.

431.1 Kooperatif iç denetim uygulamasının daha işlevsel bir yapıya kavuşturulması yönünde yasal düzenleme yapılacaktır.

432. Kurumsal ve Profesyonel Yönetim Kapasitesi Artırılacaktır.

432.1 Kooperatiflerin internet sitesi oluşturması özendirilecektir.

432.2 Kooperatifler tarafından orta ve uzun vadeli kurumsal strateji belgeleri hazırlanacaktır.

432.3 Kooperatif ortaklarına kooperatifin faaliyetleri ve finansal durumları ile ilgili periyodik olarak bilgi verilmesi zorunluluğu getirilecektir. Kurumsal yönetim bağlamında kooperatiflerin mali ve idari raporlarının periyodik olarak yayımlanması sağlanacaktır.

Tablo 39: Kooperatifçilik Hedefleri

	2023	2024	2028
Teftişi Tamamlanan Kooperatif Kuruluşu	90	112	186

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyitliği, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3. YAŞANABİLİR MEKANLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

4.3.1. Şehirleşme

a.Amaç:

433. KKTC'nin coğrafi özelliklerine, tarihi değerlerine ve kültürel mirasına uyumlu, nitelikli yerleşim alanlarına sahip, herkes için erişilebilir kentsel hizmetler sunan, akıllı, çevreci ve doğal güzellikleri öne çıkaran, yaşam kalitesi yüksek, güvenli, sürdürülebilir şehir ve yerleşimler oluşturmak temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler:

434. “Ülkesel Fizik Plan” politikalarına uygun olarak yeni imar planları yapılacak, mevcut planların da uygulanırılığı artırılacaktır.

434.1 Planların sürdürülebilirliğinin temelini oluşturan sosyal, ekonomik ve çevresel unsurlar üzerinden katılımcı bir anlayış ile yapılmasına devam edilecektir.

435. Şehirlerdeki özgün tarihi mimariyi ve kültürel mirası koruyarak, toplumsal düzen içindeki ihtiyaçları karşılayan, nitelikli kentsel mimari yapılaşması sağlanacaktır.

435.1 Tarihi kentsel alanlar yalnızca korunacak alanla sınırlı olmayarak kent bütünü içinde ele alınıp planlanması yapılacaktır.

435.2 Kırsal alanlardaki geleneksel dokunun korunması, canlandırılması ve geliştirilmesi için ekonomik ve sosyal canlandırma ve gelişmeyi de kapsayan bütüncül koruma ve planlama çalışmaları yapılması sağlanacaktır.

436. Şehirlerdeki sosyal etkileşimi ve kültürel zenginliği destekleyen, sosyal alan odaklı, yeşil, güvenli mekânsal alanların yerel hizmetlerin yerindelik ilkesiyle yürütüldüğü yaşam kalitesi yüksek yerleşimler oluşturulacaktır.

436.1 Şehirlerde yapılaşmanın yoğun olduğu alanlara parklar ve büyük ölçekte yeşil alanlar oluşturulması planlanacaktır.

437. Yoğun yerleşim ve iş merkezlerinin bulunduğu bölgelerde yerel yönetimlerle iş birliği halinde toplu otoparklar oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

438. Şehirleşme politikaları oluşturulurken tarımsal alanların ve orman bölgelerinin korunması için gerekli önlemler alınacaktır.

439. Kent sorunlarına ilişkin yenilikçi çözümlerin geliştirilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı artırılarak akıllı şehirleşme politikaları uygulanacaktır.
440. Doğal afetlere dirençli sürdürülebilir şehirleşmenin oluşturulmasına yönelik tedbirler alınacaktır.

Tablo 40: Şehirleşme Hedefleri

	2023	2024	2029
55/1989 İmar Yasası Tahtında Hazırlanmış Plan veya Emirname Kontrolü Altındaki Alanın Ülke Geneline Oranı (%)	57,9	57,9	100

Kaynak: Şehir Planlama Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.2. Yerel Yönetimler

a.Amaç:

441. Yerel yönetimlerin vatandaş memnuniyetini üst düzeyde tutan çalışmalarla kaliteli hizmet sunması, afetlere hazırlıklı, çevrenin korunmasını öncelikli tutan, teknolojik gelişmelere uyum sağlayan, mali sürdürülebilirliği sağlanmış, şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

442. Yerel ihtiyaçlara göre belirlenen öncelikler ve geliştirilen standartlar çerçevesinde yerel yönetimlerin kapasiteleri artırılabilecektir.
443. Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin tahsilinde yaşanan olumsuzlukların giderilmesi ve yatırım yapma potansiyellerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
444. Yerel yönetimlerde kaynaklar daha etkin kullanılarak ve mali sürdürülebilirlik güçlendirilerek şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir yapı oluşturulacaktır.
- 444.1 Yerel yönetimler kısa, orta ve uzun süreli mali planlar hazırlanarak harcamaların planlar ve programlar çerçevesinde yapılması sağlanacaktır.
445. Yerel yönetimlerin performans göstergelerini içeren programların hazırlanmasına yönelik destek sağlanacaktır.
446. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki iş birliği ve koordinasyon geliştirilecektir.

446.1 İstatistiki bilgilerin elde edilmesi amacına hizmet etmek üzere tüm yerel yönetimlerde tek tip verilerin kaydedilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

447. Kamu yatırım planlamasını güçlendirmek üzere yerel yönetimleri de kapsayacak şekilde tüm kurumlarda yatırım projelerinin hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin uluslararası standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi için kurumsal yapı güçlendirilecek, beşerî kapasite artırılabacaktır.

448. Yerel yönetimlerin doğal afetlerle ve iklim değişikliği ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

449. Belediyelerin karar alma süreçlerinde muhtarların ve vatandaşların katılım rolü güçlendirilecektir.

450. Yerel yönetimlere yapılacak devlet katkısının doğru ve gerçekçi şekilde öngörülmesi için çalışmalar yapılacaktır.

451. Yerel yönetimlerde hizmetlerin yüksek standartlarda, verimli şekilde yürütülmesi ve belediye çalışanlarının gerek duyulan eğitim ve beceri seviyesinde olması için istihdamların sınavla yapılması için çalışmalar yapılacaktır.

452. Yerel yönetimlerin girişimciliğin geliştirilmesine yönelik kapasiteleri artırılabacaktır.

452.1 Özellikle kadın ve genç girişimcilere ürettikleri ürünleri sergileyebilecekleri mekanlar oluşturulması ve etkinlikler düzenlenmesi desteklenecektir.

453. Sahipsiz hayvanlarla ilgili yerel yönetimlerin daha etkin çalışmasını sağlayacak uygulamalar hayata geçirilecektir.

Tablo 41: Yerel Yönetim Hedefleri

	2023	2024	2029
Yerel Yönetimlerin Personel Giderlerinin Önceki Yıl Toplam Gelirlerine Oranı (%)	105	95	50

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2023 ve 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.3. Konut ve Sosyal Konut

a.Amaç

454. Kâr amacı gütmeyen, yaşanabilir, dayanıklı, güvenli, kapsayıcı, ekonomik olarak karşılanabilir, sürdürülebilir, temel altyapı hizmetlerine sahip konuta erişiminin sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

455. Halkın temel konut ihtiyacının daha yüksek oranda karşılanması için gerekli önlemler alınacaktır.

455.1 Devletin sosyal konut üretim politikasına öncelik verilecektir.

456. Sosyal konut üretim politikası ile uyumlu olarak kırsalda kalkınma desteklenecek ve kırsalda yerleşim teşvik edilecektir.

457. Konut sektöründe enerji verimliliğinin sağlanması için çalışmalar yapılacak ve ülkemizin CO₂ emisyon hacimlerinin azaltılmasına katkı sağlanacaktır.

457.1 Güneş enerjisinden faydalanarak yenilenebilir enerji üretiminin yaygınlaştırılması faaliyetleri artırılacaktır.

457.2 Enerji verimliliği yüksek, erişilebilir konut üretimi hedeflenerek, bu amaca ulaşmak için beşerî ve teknik kapasite artırılacaktır.

457.3 Enerji performansı yüksek olan binaların yapılması ve mevcutlarının iyileştirilmesi için gerekli yasal düzenleme yapılacaktır.

457.4 Konutlarda ve kamusal alanlarda enerji tasarrufu yöntemlerinin sürdürülebilir bina yapısına yönelik sertifikalandırma sistemi kurulacaktır.

458. Sosyal konut niteliğinde üretilen fakat amacı dışında kullanılan konutların amaca uygun şekilde kullanılması takip edilecektir.

459. Mevcut konut piyasasını destekleyici, etkin, kurumsal ve erişilebilir finansman faaliyetleri geliştirilecektir.

460. Kamunun düzenleyici, denetleyici ve destekleyici rolü güçlendirilecek ve gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.

460.1 Çalışma Bakanlığı bünyesinde, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının, ülkedeki tüm inşaatlarla ilgili yaptıkları kontrolleri ve güncel denetim bilgilerini içeren merkezi bir sistem oluşturulacaktır.

461. Konuttan sorumlu birimler arasında düzenli iş birliği sağlanarak koordinasyon mekanizması oluşturulacaktır.

461.1 Bürokrasinin azaltılması için otomasyon sağlanarak yasalar arasındaki yetki karmaşasının yanı sıra icraatları, fiziki gelişmeyi yönlendirmek ve denetlemeye yönelik olan kurumlar arasında yeterli iletişim, eş güdüm ve iş birliği sağlanacaktır.

461.2 İnşaat izinlerinin daha hızlı alınabilmesini sağlamak amacı ile vize işlemleri otomasyona bağlı olarak gerçekleştirilecektir.

461.3 Konut verilerine ulaşmak amacıyla istatistiki çalışmalar geliştirilecektir.

462. Yapılarda depremin doğrudan neden olduğu maddi zararları teminat altına alan zorunlu deprem sigortasına ilişkin mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

463. Yapılacak imar planları ve emirnameler, Ülkesel Fizik Planı çerçevesinde önceliklendirilecek ve mevcut planlar belirlenen tarih aralıklarında güncellenerek, gelişme bölgelerinin sınırlarının ilan edilmesi yoluyla piyasada öngörülebilirlik ve ileriye yönelik planlama yapabilme imkânı yaratılacaktır.

463.1 Plansız olarak gelişen ve büyüyen bölgelerin yetersiz teknik altyapıları geliştirilecek ve altyapısı tam, emniyetli ulaşım ağları ile bağlanması sağlanacaktır.

464. Konut üretiminin, nüfus tahminleri, iş olanakları ve istihdamdaki artışlarla uyumlu bir şekilde olması sağlanacaktır.

465. Emlakçıların Kayıt ve İşlemleri Yasası günümüz koşullarına ve ülkemiz ihtiyaçlarına göre revize edilerek güncellenecek ve yasallaşması sağlanacaktır.

466. Kat Mülkiyeti ve Kat İrtifakı Yasası günümüz koşullarına ve ülkemiz ihtiyaçlarına göre revize edilerek güncellenecektir.

Tablo 42: Konut ve Sosyal Konut Hedefleri

	2023	2024	2029
İnşa Edilen Sosyal Konut Sayısı	-	-	3.000

Kaynak: İşçileri Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Plan dönemi hedefleridir.

4.3.4. Kentsel Yenileme

a.Amaç:

467. Doğal afetlerden kaynaklanabilecek zararın en aza indirilmesi, ekonomik ömrünü doldurmuş, yıkılma ve/veya ağır hasar görme riski taşıyan binaların sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde yeniden yapılarak kentsel yenileme yoluyla güvenli hale getirilmesini temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

468. Kentsel yenileme planlanması ve uygulanması için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

468.1 Afet Riski Altındaki Alanların Yenilenmesi Hakkında Yasa hazırlanarak yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

468.2 Kentsel yenileme politikalarının uygulanabilmesi için imar ile ilgili yasalarda yeni düzenlemeler yapılacaktır.

469. Kentsel yenilemenin planlanması ve uygulanmasında özellikle merkezi ve yerel yönetimlerin teknik, mali ve idari kapasiteleri hızlı ve yaygın şekilde güçlendirilecektir.

470. Ülkenin kentsel yenileme ihtiyacının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

470.1 Ekonomik ömrünü tamamlamış yapı stoku, mevcut afet riskleri, hızlı nüfus artışı ve göç gibi faktörler nedeniyle mevcut yapıların ve alanların yenilenme ihtiyacı tespit edilecektir.

471. Kentsel yenileme projeleri; şehrin tarihi ve kültürel birikimiyle uyumlu, sosyal alanları öne çıkaran bir yaklaşımla gerçekleştirilecektir.

472. Kentsel yenilemeyle birlikte kentsel altyapının yenilenmesi ve modernleştirilmesi çalışmalarına öncelik verilecektir.

472.1 Çevre dostu binaların inşa edilmesi ile çevrenin korunması sağlanacaktır.

472.2 Atık yönetiminin daha etkin bir şekilde yapılması ve yeşil alanların artırılması gibi yöntemlerle çevrenin korunması sağlanacaktır.

4.3.5. Kentsel Altyapı

a.Amaç

473. Kentsel altyapıda, sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişimin sağlandığı, kent içi ulaşımında ise uygun maliyetli, etkin, temiz ve enerji verimli, tüm bireyler için kolay erişilebilir sistemlerin oluşturulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

474. Su kaynaklarının koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir, bütüncül, etkin ve verimli şekilde yönetimi sağlanacaktır.

475. Deniz suyunun arıtılması, yağmur suyu hasadı ve gri suyun yeniden kullanımı gibi hususlarda mevzuat altyapısı geliştirilecektir.

476. Hızlı nüfus artışı ve gelişme gösteren bölgelerde su ve kanalizasyon altyapısının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

477. İçme ve kullanma suyu temininde gerekli yatırımlar yapılarak en verimli şekilde kullanımı sağlanacaktır. İçme suyundaki hatlar yenilenerek kayıp-kaçak oranı düşürülecektir.

478. Altyapı projeleri, çevresel etkileri en aza indirecek şekilde tasarlanacak ve yeşil teknolojiler ile enerji verimliliği teşvik edilecektir.

479. Yol ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesi için tüm kurumların koordineli bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

479.1 Mevcut yolların bakımı ve onarımı düzenli olarak yapılacaktır.

479.2 Trafiği rahatlatmak ve ulaşımı kolaylaştırmak için yeni yolların inşası ve eksik bağlantıların tamamlanması sağlanacaktır.

479.3 Toplu taşıma ağı ve bisiklet yolları geliştirilecektir.

480. Enerji üretimi ve iletimi altyapısı güçlendirilerek enerji verimliliği önlemlerinin benimsenmesi için çalışmalar yapılacaktır.

481. Telekomünikasyon altyapısının geliştirilmesi için program çerçevesinde çalışmalar yapılacaktır.

481.1 Geniş bant internet erişimi yaygınlaştırılacak ve hızlandırılacaktır.

481.2 Mobil altyapıyı güçlendirmek için yatırımlar özendirilecektir.

482. Turizm ve ticaretin artırılması amacı ile havaalanı ve liman altyapısı modernleştirilecek ve kapasite artırılabacaktır.

483. Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılarak okulların, üniversitelerin ve sağlık tesislerinin altyapısının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

484. Afetlere hazırlık ve acil durum müdahalesi için altyapı ve kapasite güçlendirilecektir.

485. Kamu ve özel sektör arasında altyapı projelerini finanse etmek ve yönetmek için iş birliği teşvik edilecektir.

Tablo 43: Kentsel Altyapı Hedefleri

	2023	2024	2029
Tamir Edilen, Yeni Yapılan ve Yapılması Planlanan Telekomünikasyon Altyapısı (Boru, Rögar) (metre)	35.000	55.000	643.000
Şehirlerarası Veri Taşıyıcı Şebekenin Fiber Hat Uzunluğu (metre)	631.838	631.838	1.124.838
Lokal Veri Taşıyıcı Şebekenin Fiber Hat Uzunluğu (Devlet Kurum ve Kuruluşları ile Kurumsal Abonelere Verilen Kiralık Devre Hizmetleri.) (Metre)	260.000	275.000	460.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.6. Kırsal Kalkınma

a.Amaç

486. Kırsal kesimde üretken işgücü oluşturularak ekonominin canlandırılması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması suretiyle nüfusun kırsalda tutundurulması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

487. Kırsal Kalkınma Planı güncellenecektir.

488. Bölgelere özgü özellikler dikkate alınarak kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılması için kamu hizmet sunumu iyileştirilecektir.

488.1 Kır ve kentin etkileşimini sağlayan ulaşım, iletişim ve enerji altyapısı güçlendirilmesi sağlanacaktır.

488.2 Köylerde ulaşım, kanalizasyon, içme suyu ve atık su altyapısının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılacak, suyun etkin kullanılmasına yönelik proje ve uygulamalar sürdürülecektir.

489. Kırsalda nüfus kaybını önlemek ve tersine göçü sağlamak için beşerî ve sosyal sermaye geliştirilerek, istihdam imkânları iyileştirilecek ve ekonominin çeşitlendirilmesi ile kırsalın çekiciliği artırılabacaktır.

489.1 Kırsalda başta kadınlar ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren gruplara yönelik yenilikçi sosyal programlar hayata geçirilecektir.

489.2 Kırsal nüfusun, nitelikli sağlık hizmetleri ile başta yaygın eğitim olmak üzere tüm eğitim hizmetlerine erişimi artırılabacaktır.

489.3 Kırsalda üretici örgütlerinin güçlendirilmesi ve kooperatifçiliğin etkinleştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır.

Tablo 44: Kırsal Kalkınma Hedefleri

	2023	2024	2029
Karayolları Tarafından Tamir Edilen Köy Yolları Sayısı	18	17	80
Köylerde Açılan Kurs Merkezi Sayısı	61	62	70
Köylerde Açılan Kurs Merkezlerinde Görevli Öğretmen Sayısı	26	26	30
Köylerde Açılan Kurslara Katılım Sayısı	1.444	1.536	2.000
Kırsal Genişbant Abone Sayısı	3.188	3.500	37.500

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.7. Çevrenin Korunması

a.Amaç

490. Sürdürülebilir kalkınma prensipleri doğrultusunda, doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi, sürdürülen endüstriyel ve turistik faaliyetlerin çevreye etkisinin azaltılması, atık su ile atıkların insan ve çevre etkilerinin en aza indirilmesi, içme suyu kaynaklarının etkin yönetilmesi, deniz ve hava kirliliğinin önlenmesi, iklim değişikliği ile mücadelede toplum bilincinin artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

491. İklim değışikliği göz önünde bulundurularak enerji talebinin azaltılması ve yenilenebilir enerji çeşitliliğinin artırılması gerçekleştirilecektir.

491.1 Tüm kurumların ve devlet organlarının enerjii en verimli şekilde kullanabilmeleri için yeni uygulamaların adapte edilmesi özendirilecek, enerji tüketimi ve karbon salınımı azaltılacaktır.

491.2 Turizm tesislerinde enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.

492. Döngüsel ekonomi yaklaşımı çerçevesinde atıkların geri dönüşümünün artırılmasını hedefleyen ve katı atıkların çevreye olan etkilerini en aza indirgeyen bir yönetim planı hazırlanarak atık su arıtma kapasitesinin artırılması ve bu tesislerden elde edilen suyun en verimli şekilde geri kazanımı sağlanacaktır.

492.1 Güngör Katı Atık Depolama Tesisindeki eksiklikler giderilecektir.

492.2 Sürekli Atık Su İzleme Sistemi (SAİS) geliştirilerek, ülkedeki tüm atık su arıtma tesislerinin ve deniz kenarındaki büyük işletmelerin takibi tamamlanacak ve sistemin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

492.3 Atık su arıtma tesislerinden alıcı ortamlara deşarj edilen suların kalitesine göre en verimli şekilde su kaynağı olarak kullanılması planlanacak ve bu yönde adımlar atılacaktır.

493. Ulusal Atık Yönetim Planı hazırlanacaktır.

494. Denizlerimizi kirletebilecek tüm tehlikelere karşı önlemler alınacak ve denetimler artırılacaktır.

494.1 Kıyıların korunması için master plan çalışması yapılacak, mevzuat eksiklikleri giderilecektir.

495. Hava kirliliğinin azaltılması için etkin denetlemeler gerçekleştirilecektir.

495.1 Ülkeye ithal edilen yakıtların TSE standartlarına göre analiz edilmesi için kurulan laboratuvar geliştirilip, sürekliliği sağlanacaktır.

495.2 Yapılan ölçümler neticesinde gerek görülen alanlarda kirleticilerin atmosfere salınımının engellenmesi ve bu tür gazların üretiminin azaltılması için tedbirler alınacaktır.

- 496.** 18/2012 Sayılı Çevre Yasası gelişen çevre sorunlarına cevap verebilmesi için yeniden düzenlenecektir. Sürdürülebilir üretim ve tüketim için mevcut çevresel uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
- 497.** Özellikle taşocakları merkezli madencilik faaliyetlerinin çevre etkisinin en aza indirilmesi sağlanacaktır.
- 498.** Paris Anlaşması ve iklim adaptasyonu prensipleri çerçevesinde iklim değişikliğine sebep olabilecek faaliyetlerin denetlenmesi ve iklim değişikliğine karşı önlemlerin alınması planlanacaktır.
- 498.1** İklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması için orman alanlarının artırılması, sulak alanların korunması, biyoçeşitlilik ağının etkinliğinin artırılması ve korunması, habitat parçalanmasının önlenmesi, bozulan eko sistemlerin iyileştirilmesi sağlanacaktır.
- 499.** Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerde işletmelerin çevre ve gürültü kirliliği açısından etkin denetimi sağlanacaktır.
- 500.** Şehirlerin bazı bölgeleri ile ilgili stratejik gürültü haritaları oluşturulacak, gürültü takip projesinin geliştirilmesi ve idame sağlanacaktır.
- 501.** Deprem ve tsunami başta olmak üzere doğal afetler açısından ülkenin riskleri belirlenerek, gerekli önlemler alınacak ve sürekli takibi sağlanacaktır.
- 502.** Sulak alanların biyolojik çeşitliliğinin korunması amacıyla oluşturulmaya başlanan envanter çalışmalarına devam edilecek, elde edilen veriler raporlanacaktır. Biyo-kaçakçılığın önlenmesi için çalışmalara devam edilirken nesli tükenme tehlikesi olan türlere yönelik tür eylem planları oluşturulması için projeler geliştirilmeye devam edilecektir.
- 503.** Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
- 503.1** Sıfır atık uygulamaları kapsamında KKTC Entegre Katı Atık Yönetim Planı uyarınca geri dönüşüm ve geri kazanım hedefleri doğrultusundaki projeler desteklenecektir.

Tablo 45: Çevrenin Korunması Hedefleri

	2023	2024	2029
Sürekli Atık Su İzleme Sistemi Sayısı	1	1	14
Hava ve Yakıt Kirliliği Laboratuvar sayısı	2	2	3
Yenilenen Hava Kalitesi İzleme Ağı Oranı (%)	70	75	100

Kaynak: Çevre Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleştirme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.8. Afet Yönetimi

a.Amaç

504. Yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risk ve zararlarının azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

505. Ülke genelinde, bölgelerin sosyoekonomik ve fiziksel özellikleri dikkate alınarak tüm afet tehlike türlerine göre önceliklendirme yapılacak, afet risk ve zararlarını azaltıcı çalışmalar yürütülerek afet risk haritalarına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.

505.1 Deprem riski haritası güncellenerek yapılaşmaya müsait olmayan alanlar belirlenecektir.

506. Kentsel yenileme için çalışma yapılarak, öncelikle özel ve kamu okulları, sonrasında ise sağlık kuruluşları, yurtlar ve sosyal konut yapılarının tüm bölgelerde risk sıralaması çalışması tamamlanacaktır.

506.1 Depreme karşı yapılan dayanıklılık testi ve risk analiz raporlarında riskli bulunup güçlendirilme çalışmaları başlatılan okullarda güçlendirme çalışmaları süratle tamamlanacaktır.

506.2 Depreme karşı dayanıklılık testi ve risk analiz raporlarında riskli bulunup güçlendirilmesi mümkün olmayan ve yıkılması gereken yapıların depreme dayanıklı ve güvenli olarak ıslah edilmesiyle ilgili mevzuat çalışmaları süratle tamamlanacaktır.

507. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetlerinin sunulduğu yapılar afet ve olağanüstü durumlara karşı güçlendirilecektir.

508. İklim değişikliğiyle ilgili afet tehlikelerine karşı toplumsal dirençlilik artırılarak uyum kapasitesi güçlendirilecektir.

508.1 Aşırı hava olayları, çölleşme, erozyon, su ve toprak koruma hususunda eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla iklim değişikliğine karşı direncin artırılması sağlanacaktır.

509. Su taşkınları için yönetim planları tamamlanarak güncel tutulacaktır.

510. Taşkınların etkilerinin asgari seviyeye indirilebilmesi, dere yataklarına yapılan müdahalelerin önlenmesi ve su taşkın riskinin yapılacak tüm çalışmalarda dikkate alınması amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

511. Afet ve acil durumlara müdahale kapasitesi artırılarak her türlü afete ve acil duruma hızlı, etkili ve kapsamlı bir müdahale yapılması sağlanacaktır.

512. Afet sonrasında yapılacak iyileştirme çalışmaları için kapasite güçlendirilecektir.

513. Afet ve acil durumlara ilişkin toplumsal farkındalık artırılacak ve gönüllülük sistemi geliştirilecektir.

Tablo 46: Afet Yönetim Hedefleri

	2023	2024	2029
Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı Tarafından Yapılan Tatbikat Sayısı	8	56	60
Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı Afete Hazırlık Kapsamında Yaptığı Okul Eğitimi Sayısı	173	122	200
Depreme Karşı Güçlendirilecek veya Yeniden İnşa Edilecek Kamu Eğitim Binası Sayısı	5	28	127

Kaynak: Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4. NİTELİKLİ VE SAĞLIKLI İNSAN, GÜÇLÜ TOPLUM

4.4.1. Eğitim

a.Amaç

514. Toplumdaki tüm bireylerin özgüvenli, problem çözebilme yetileri gelişmiş, düşünme ve algılama becerileri yüksek, girişimci ve yenilikçi, demokratik değerleri ve milli kültürü yerleşmiş, iletişim ve paylaşımda rasyonel, sanatsal ve estetik yönünden güçlü duygulara sahip olan, teknoloji okuryazarı, üretken ve mutlu olmasını sağlayacak politikaları gerçekleştirmek temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

515. Eğitimin kalkınma hedeflerine katkısının azami düzeyde gerçekleşmesinin sağlanması için Millî Eğitim Bakanlığı teşkilat yapısının günün ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi sağlanacaktır.

516. Eğitimde tüm kademelerde fırsat eşitliği bağlamında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ortalamalarında eğitime erişim sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

516.1 Yeni derslik/okul yapımı planlanacaktır. Okullarda fiziki ve beşerî standartlar oluşturularak ekolojik ve kültürel öğelerin dikkate alındığı, teknolojik altyapısı geliştirilmiş, sağlıklı ve güvenli okullar tasarlanacaktır.

517. Eğitimde tam zamanlı uygulama çerçevesinde, özel politika gerektiren bölgelerden başlayarak okul yemeği programı uygulanacaktır. Okul kapsam alanları mekânsal adres sistemi doğrultusunda gözden geçirilerek taşımacılık minimal düzeyde yeniden organize edilecektir.

518. Öğretim programları milli, manevi ve evrensel değerler doğrultusunda güncellenerek küresel gelişmeler ve ihtiyaçlara bağlı olarak düzenlenecektir. Akademik beceriler yanında sosyal becerilerin kazandırılması amacıyla esnek ve modüler bir öğretim programı tasarımı yapılacaktır.

518.1 Günlük hayat problemlerine, disiplinler arası bir bakış ile çözüm üretmek dört temel disiplini STEM (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) ile uyumlu bir eğitime entegre ederek öğrencilere yüksek kaliteli, yaratıcı ve eleştirel eğitim sistemine geçiş sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

518.2 Türkçe, Matematik ve Fen Bilimleri becerileri ve yeterlilikleri geliştirilerek, bu alanlarda yapılacak merkezi sınavlarla okullar arası eşitlik sağlanacaktır.

518.3 Öğrenen ve gelişen okullar felsefesi ile her kademenin ders dağılım çizelgeleri revize edilecek, sosyal etkinlikler ve akademik etkinlikler AB normlarında uygulanacaktır.

518.4 Yabancı dil eğitimi dört temel beceriyi geliştiren ve ölçen bir anlayışa yerleştirilecektir.

518.5 Öğrencilerin kendilerini ve meslekleri tanımaları için kariyer ve meslek seçimi süreçlerini destekleyen rehberlik hizmetleri destek programları hazırlanacaktır.

519. Özel eğitime gereksinim duyan bireylere sunulan hizmetler geliştirilecek, tespit ve tanı sistemi kurularak erken müdahale mekanizması hazırlanacaktır.

519.1 Özel gereksinimli bireyler için kapsayıcı ve bütünleştirici uygulamalar geliştirilecek, özel eğitim standartları ve rehberlik hizmetlerinin kalitesi artırılacaktır.

519.2 Üstün zekalı ve özel yetenekli bireylerin üst düzey zihinsel, sosyal, kişisel ve akademik becerileri kazanmalarını sağlamak amacıyla tespit edilmesi, tanınması, yönlendirilmesi ve yerleştirilmeleriyle ilgili iş ve işlemler için politikalar geliştirilip, eğitim imkanları zenginleştirilecektir.

519.3 Sosyo-ekonomik yönden özel politika gerektiren ve suça yönelim riski olan çocuk ve gençlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri geliştirilecektir.

519.4 Toplumsal cinsiyet eşitliği, bağımlılıkla mücadele, zorbalık ve şiddeti önleyici destek programları hazırlanıp uygulanacaktır.

519.5 Öğretmen yetiştirme, atama ve mesleki gelişim süreçlerinin bir bütün olduğu dikkate alınarak, tüm paydaşların birlikte çalışması sağlanarak sistem güçlendirilecektir.

519.6 Öğretmenlerin hizmet içi eğitim mekanizması ve uygulama tabanlı hizmet içi eğitim modeli geliştirilecektir. Eğiticinin eğitimi organizasyonu ile genişletilmiş hizmet içi eğitim yapılandırılması sağlanacaktır.

519.7 Okul yöneticiliği eğitimi akreditasyon yapısı oluşturularak daha profesyonel okul yöneticileri yetiştirilecektir.

519.8 Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin sürekli gelişim sağlaması için konferanslara ve uluslararası çalışmalara katılmaları teşvik edilecektir.

519.9 Atatürk Öğretmen Akademisi Sınıf Öğretmenliği bölümünde mesleki beceri programları açılacaktır.

519.10 MEB, öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora eğitimlerine katılmasını destekleyici ve teşvik edici programları daha aktif bir şekilde uygulamaya koyacaktır.

520. Etkin ve verimli bir eğitim sisteminin oluşturulması için veriye dayalı politikalar geliştirilecek ve bu politikaların etki analizleri planlanacaktır. Okul bazında veriye dayalı planlama ve yönetim anlayışının hayata geçirilmesi maksadıyla veri analiz kabiliyetleri güçlendirilecektir.

521. Yaşam boyu öğrenme programlarının çeşitliliği artırılarak bireylerin kişilik özellikleri ile yetenekleri doğrultusunda, meslek liselerinde farklı meslek alanları arasında geçişkenliğin sağlanabileceği ve sertifikalandırmaya imkân tanıyacak kurslar düzenlenecektir.

522. Okul-veli arasındaki etkileşim ve uyumun güçlendirilmesi sağlanacaktır.

523. Mesleki ve Teknik Öğretimde kalifiye eleman yetiştirmeye yönelik alan ve dal programlaması güncellenecektir. Sektör temsilcileri ve küresel ve bölgesel fırsatlar gözetilerek dönüşüm ve istihdam planlaması yapılacaktır.

523.1 Okul bünyesinde bulunan atölyelerin daha etkin kullanılması sağlanacak böylece döner sermaye kazanımları artırılabilecektir.

523.2 Mesleki belgelendirmeye, dolayısı ile istihdama esas oluşturulacak ulusal meslek standartları ve yeterlilikler oluşturulacaktır. Bu amaçla Mesleki Yeterlilik Kurulu'nun oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

523.3 Güncel bilgi ve becerilerin geliştirilmesi öncelikli sektörler başta olmak üzere sektör temsilcileri ile iş birliği içerisinde sağlanacaktır. İş birliği protokolleri ile sektörlerin işgücü ihtiyacına yönelik destek ve teşvik çalışmaları sürdürülecek, mesleki eğitime iş hayatındaki gelişmeler yansıtılacaktır.

523.4 Sertifikalandırma Sistemi tüm seviyeler için kurulacaktır.

524. Geçici koruma altındaki, göçmen ve mültecilerin eğitim-öğretimini destekleyecek programlar planlanacaktır.

524.1 Ülkemize göç eden yabancı uyruklu vatandaşların, topluma entegrasyonları ve eğitim hakkına erişimleri sağlanacaktır.

524.2 Yabancı öğrencilerin Kıbrıs Türk Kültürüne adapte olmasını sağlayacak etkinlikler yanında Türkçe öğrenme süreçlerini düzenleyecek çalışmalar yapılacaktır.

525. Özel okulların işleyişleri ile ilgili kurallar revize edilecektir.

525.1 Uluslararası program uygulayan okulların program bütünlüğünün standartlaşması, öğretmen yeterliliklerinin eşitlenmesi sağlanacaktır.

526. Yurt dışında yaşayan Kıbrıslı Türklere yönelik program ve eğitim materyali desteği imkanları artırılabilecektir. Bu çerçevede oluşturulacak dijital platforma ulaşım sağlanacaktır.

527. Denetim ve rehberlik mekanizması yönlendirme merkezli olacak biçimde geliştirilecektir. Kalite güvencesi çerçevesi oluşturularak bu yönde yönlendirilmeye gidilecektir.

Tablo 47: Eğitim Hedefleri

	2023	2024	2029
Devlet Okul Öncesi ve Anaokul Sayısı	23	22	26
Devlet İlkokul sayısı	83	80	86
Devlet Ortaöğretimdeki okul sayısı	36	36	42
Devlet Mesleki Teknik Lise sayısı	12	13	15
İlköğretim, Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Liselerde haftalık eğitim programında tam gün sayısı	2	2	5

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.2. Sağlık

a.Amaç

528. Sağlık hizmetlerinin erişilebilir, sürdürülebilir ve kaliteli olmasını sağlamak devletin en önemli görevlerinden biridir. Toplum sağlığını koruyucu adımları ve önlemleri hayata geçirmek, kronik hastalıkları engellemek, sağlık eğitimleri vererek farkındalığı artırmak, bunun yanında uzayan yaşam süresi ile birlikte ortaya çıkan hastalıklar nedeniyle gerek ayaktan gerekse yatılı hizmetlerde artan taleplere cevap vermek için projeleri tamamlamak temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

529. Sağlık Sistemi mevzuatı güncel sorunlara cevap verebilecek, çağdaş niteliklere kavuşturulacaktır.

529.1 “Sağlık Hizmetleri Dairesi Yasası” sonuçlandırılıp ilgili tüzükleri hazırlanacaktır.

529.2 “112 Acil Sağlık ve Ambulans Hizmetleri Yasası” sonuçlandırılacaktır.

529.3 Yeni adıyla “Halk Sağlığı Hizmetleri Dairesi” olarak revizyonu yapılmış olan “Temel Sağlık Hizmetleri Dairesi Yasası”nın yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

529.4 “Devlet Laboratuvarı Teşkilat Yasası” revize edilecektir.

529.5 İlaç Eczacılık Dairesinin beşerî ve teknik olarak günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi için teşkilat yasası güncellenecek, “Eczacılık ve Zehirler Yasası”nın güncellenme çalışması tamamlanacaktır.

529.6 “Akıl ve Ruh Sağlığı Yasası” günümüz koşullarına yanıt verebilecek nitelikte güncellenecektir.

529.7 Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin engellenmesi amacıyla yasal düzenlemeler yapılması için çalışmalar başlatılacaktır.

529.8 Sağlık Kurulları ile ilgili mevzuat düzenlenecek, kurullar paydaşlarla iş birliği içerisinde yürütülecek, verimlilikleri artırılacaktır.

529.9 Kronik Hastalıklar Yasası, kronik hastalıkları olan kişilere bakım hizmeti verilmesi yanında, palyatif tedavi verilmesinin sağlanması amacıyla yeniden düzenlenecektir.

529.10 Döner sermaye ile ilgili yasal mevzuat düzenlenecektir.

529.11 Temel Sağlık Hizmetleri Dairesinin yürüttüğü çevre ve gıda sağlığı kapsamındaki “Doğal Mineralli Sular Yasası”, “Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirmeye İlişkin Gıdaların Resmi Kontrolü ve Hijyen Yasası” ile “Kimyasallar Yasası” ve ilgili tüzükleri tamamlanacaktır.

529.12 “Tıp ve Kimya Laboratuvarları Yasası” düzenlenerek, yasa kapsamına “Genetik Yasası” ve “Tıp ve Kimya Laboratuvarları Yasası” dahil edilerek güncellenecektir.

529.13 Ülkemizde ilaç üretiminin düzenlenmesi ile ilgili “İlaç Üretim Tüzüğü” sonuçlandırılarak yasallaşması sağlanacaktır.

529.14 Özel hastanelerin güncel sağlık standartlarına uygun hale getirilmesi için “Özel Hastane, Özel Dal Hastanesi, Özel Klinik, Özel Dispanser ve Özel Muayenehaneler (Denetim) Yasası” revize edilecektir. Belirlenecek kalite ve akreditasyon kuralları kapsamında özel hastanelerin düzenli denetlenmesi sağlanarak sağlık kalitesi artırılacaktır.

529.15 “Kamu Sağlık Çalışanları Yasası” güncellenerek günümüz koşullarına cevap verebilecek, verimliliği artıracak nitelikte olması sağlanacaktır.

529.16 “Ürün Güvenliği Yasası”na bağlı “Tıbbi Cihaz Tüzüğü” hazırlanacaktır.

529.17 Hizmetlerin kalitesini artırmak, uluslararası standartlara uygun bir yapıya kavuşturmak, hizmet sunumunda etkinlik, verimlilik ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla kalite ve akreditasyon alanında yasal düzenlemeler sonuçlandırılacaktır. Böylece denetim mekanizmalarının daha etkili işletimi sağlanarak, performans ölçümlerinin düzenli olarak izlenmesi, eğitim ve farkındalık faaliyetlerinin artırılması sağlanmış olacaktır. İş güvenliği ve sağlığı, meslek hastalıkları ve çalışan sağlığı ile ilgili yapılacak yasal düzenlemelerin arından birimler kurulacaktır.

530. Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık hizmeti sunucularının altyapı ve medikal donanımları güncel sağlık standartlarına uygun hale getirilecektir.

530.1 Yeni Girne Hastanesi’nin donanımı tamamlanarak ve personel eksiklikleri giderilerek halkımızın hizmetine sunulacaktır.

530.2 Yeni Güzelyurt Hastanesi’nin yapımı tamamlanarak hizmete girecektir.

530.3 Değirmenlik, Lapta ve Maraş Bölgesi'nden başlanmak üzere tüm sağlık merkezleri yenilenecek ve Eski Girne Hastanesi Binası; sağlık merkezi ve kronik hastaların palyatif bakım hizmetinin verileceği bir merkeze dönüştürülecektir.

530.4 Devlet Laboratuvarı Dairesinin yeni binası tamamlanarak, tetkik kapasitesi artırılacak ve akreditasyonu sağlanacaktır.

530.5 528.5 Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi (AMATEM), Barış Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi altında bir servis olarak hizmete açılmış olup hizmetlerin artırılabilmesi ve etkinliğin sağlanabilmesi için hastane kampüsü içerisinde yapımına başlanan AMATEM Binası tamamlanacaktır.

530.6 Lefkoşa'ya ülkemizin sağlık gerekliliklerini karşılayacak, güncel standartlara uygun, tam donanımlı bir hastane oluşturulacaktır. Lefkoşa Burhan Nalbantoğlu Devlet Hastanesi'nin günümüz koşullarına cevap verebilecek niteliğe getirilebilmesi için "Master Plan" hazırlama çalışmaları başlatılmış olup bu plan doğrultusunda yapılacak testler neticesinde gerekli görülen güçlendirilme, yenileme ve/veya yeni hastane binası yapım çalışmaları yapılacaktır.

530.7 Pamuklu Bölgesi'nde "D Tipi Hastane Projesi" hazırlanmış olup ihalesi yapılacak ve hastane tamamlanacaktır.

530.8 Sağlık kuruluşlarının karot testlerinin tamamlanmasının ardından güçlendirilmesi veya yeniden inşası gereken binalar tespit edilip, gerekli yapım-onarım işleri yapılacaktır.

531. Sağlık Bakanlığı Teşkilatı günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden edilmesi için gerekli adımlar atılacaktır.

532. Halk Sağlığı kapsamındaki hizmetlerin organizasyonlarının, koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında işlevselleştirmesi ve sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğin artırılması sağlanacak, adrese dayalı sağlık hizmeti sunumunun yapılması ve basamak hekimliğine geçiş için çalışmalara başlanacaktır.

532.1 Basamak hekimliğine geçişin ardından "Sağlık Kurulları" tarafından istenilen raporların Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri çerçevesinde çözümlenmesi için çalışmalar yapılacaktır.

532.2 "Halk Sağlığı Yasası" kapsamında "Tarama Birimi" ve "Sürveyans Birimi" oluşturulacak; bu birimleri tarafından özellikle "Koruyucu hekimlik" alanında

toplanan verilerin bilimsel metotlarla analizi yapıp gerekli önlemler alınması yönünde çalışmalar başlatılacaktır.

532.3 Bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik risk faktörlerinin azaltılması (bebeklik döneminden başlayarak yetişkinlik çağına kadar olan dönemi kapsayan süreç) amacı ile çeşitli taramalar yapılacaktır. Bebeklik dönemine yönelik; “Yeni Doğan Metabolik-Endokrin Taraması” kapsamında, “Gelişimsel Kalça Displazisi”, “Görme, İşitme Taramaları”, okul çağı çocuklarına yönelik; okul çağı sağlıklı yaşam araştırmaları taraması, işitme taraması yapılmaya başlanacak. Halihazırda devam etmekte olan “Görme taraması” tamamlanıp yaygınlaştırılacaktır. Erişkin nüfusa yönelik; “Böbrek Hastalıkları, Hipertansiyon ve Diyabet taramaları”, “Kalp ve Damar Hastalıkları Risk Analizi Taraması” ile “Kanser Taramaları” gibi programlar genişletilip yeni taramalar eklenerek erken teşhis ve halka yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır. Ayrıca, 65 yaş üstü kişilerin nörolojik ve ruhsal sağlığının tespitinin yapılabilmesi için “Unutkanlık, Alzheimer ve Depresyon Taraması” yapılacaktır.

532.4 Nadir hastalıkların erken teşhisi için tarama programları düzenlenecektir.

532.5 Engelli bireylerin sağlığa erişimi konusunda çalışmalar yapılacaktır.

532.6 “Akıl ve Ruh Sağlığı Yasası”nın düzenlenmesi ile birlikte Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri kurulacaktır.

532.7 Evde sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ile birlikte izleme takip sisteminin güçlendirilmesi sağlanacaktır.

532.8 Bulaşıcı hastalıklara yönelik mevcut tanı, takip ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Aşı kampanyaları yapılarak farkındalık artırılacak ve kampanyalarla bulaşıcı hastalıkların yayılması engellenecektir.

532.9 Ülke haritalandırılması yöntemi ile etkin şekilde vektörle mücadelenin etkin şekilde yapılması sağlanacaktır.

532.10 Halkımızda organ bağışı konusunda farkındalık oluşturulup, bağış oranının artırılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

532.11 Birinci basamak sağlık birimleri geliştirilerek bu birimlere başvuran kişilerin koruyucu, önleyici, tedavi edici sağlık hizmetlerini etkin şekilde alabilmesi, böylece

ikinci ve üçüncü basamak sağlık merkezlerine başvuru sayısının azaltılması sağlanacaktır.

532.12 Tütün ürünlerinin zararlarından korunma kapsamında farkındalık artırılma çalışmaları yapılacak ve denetimler etkin bir şekilde planlanıp yürütülecektir.

533. Halkımızın sağlık ulaşılabilirliğinin artırılması, kolaylaştırılması ve hastalarımıza sağlık çalışanlarının bütüncül bir yapıyla yaklaşım sağlayabilmeleri için dijitalleştirilme çalışmalarının tamamlanması ile E-Sağlık Sistemi'nin E-Devlet kapsamında hizmete girmesi sağlanacaktır. Bu şekilde ülke sağlık verilerinin düzenli ve güvenilir şekilde (mahremiyeti göz önünde bulundurularak) toplanması ile birlikte sağlık ihtiyaçlarının tespit edilerek etkili sağlık plan ve politikalarının üretilebilmesi, ilaç ve diğer medikal malzemelerde israfın önüne geçilmesi ve bu yolla tıbbi atıkların azaltılabilmesi sağlanacaktır.

533.1 Hastane Bilgi Yönetim Sistemi Modülü ile E-Sağlık Hizmetleri dahilinde istatistiki bilgilerin ulaşılabilirliği, kolay takip edilebilirliği ve denetlenmesi sağlanacaktır.

533.2 Kullanıma açılması planlanan Aşı Takip Sistemi ile birlikte aşuların kontrolü sağlanacaktır.

533.3 Sağlık Personeli Bilgi Bankası Modülü ile sağlık çalışanlarının özlük bilgileri E-Sağlık Hizmetleri dahilinde otomasyon sistemine dahil edilecektir.

533.4 E-Sağlık Hizmetleri kapsamında, hastaların Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastane ve sağlık merkezlerinde muayene ve genel tetkikler için ilgili hekimlerden Hekim Randevu Sistemi (HRS) Modülü ile online randevu alabilmeleri sağlanacaktır.

533.5 İlaç, Tıbbi Malzeme, Diş ve Laboratuvar Malzeme ve Kozmetik Bilgi Bankası oluşturulacak, böylece ön izin ve ruhsata tabi malzemeler ile üretici ve ithalatçı firmalara ait üretim ruhsatı, üretim yeri ruhsatı, ihracat izni, ithalat ön izni gibi süreçler E-Sağlık kapsamında yönetilecektir.

533.6 İlaçların üretiminden/ithalatından başlayarak son kullanıcıya ulaşana kadar geçen tedarik ve dağıtım süreci İlaç Takip Sistemi ile kontrol edilecek, E-reçete, E-eczane gibi hizmetler hayata geçirilecektir.

533.7 Organ ve Doku Bilgi Sistemi ile, organ, doku ve hücre nakli alanında hizmet veren sağlık sunucularının hasta bilgilerine anlık erişimleri sağlanacak ve denetleme faaliyetlerinin yürütülmesi E-Sağlık Hizmetleri dahilinde yapılacaktır.

533.8 Kişisel Sağlık Kayıt Sistemi ile bireylerin almış oldukları sağlık hizmetlerine ilişkin bilgilerin, kişinin izni ile, KKTC sınırları içerisinde, E-Sağlık Hizmetleri dahilinde herhangi bir sağlık sunucusu üzerinden görüntülenmesi ve kişiye özel hekim randevusu alınabilmesi sağlanacaktır.

533.9 Tüm paydaşların doğum ve ölüm bildirimlerini tek bir sistem üzerinden (Doğum Bildirim Sistemi- Ölüm Bildirim Sistemi) yapabilmesi ve istatistiki bilgilere erişim sağlanabilmesi için E-Sağlık Hizmetleri dahilinde sistem kurulacaktır.

533.10 Medikal cihazların bakım, onarım ve takiplerinin yapılabilmesi için Dijital Tıbbi Cihaz Bakım-Onarım Sistemi hayata geçirilecektir.

533.11 Sağlık Hizmet Sunucuları Yönetimi Modülü ile birlikte E-Sağlık Sistemi bakımları ve kullanıcı yetkilendirmeleri yapılacaktır.

533.12 Malzeme Kaynak Yönetim Sistemi ile birlikte Sağlık Bakanlığına bağlı dairelerde bulunan sarf ve demirbaş ürünlerin takipleri yapılacaktır.

533.13 Sözleşme Yönetim Modülü'nün devreye alınması ile Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan tüm iş birlikleri ve sözleşmeli personel alımları tek bir modülden izlenecektir.

533.14 Kural Motoru'nun devreye alınması ile Sağlık Bakanlığı tarafından E-Sağlık uygulamalarına eklenmesi veya değiştirilmesi planlanan kurallar belirlenecek ve sisteme dahil edilecektir.

533.15 Acil Sağlık Hizmetleri Modülü ile acil sağlık hizmetleri verilerinin kayıt altına alınması ve değerlendirilip ihtiyaç planlamalarının yapılabilmesi sağlanacaktır.

533.16 Devlet Laboratuvarı Modülü ile Devlet Laboratuvarı Dairesi bulguları tek bir modül üzerinden kayıt altına alınacaktır.

533.17 Halk Sağlığı Modülü ile değiştirilmesi planlanan yasa dahilinde veri girişleri, halk sağlığı eğitimlerinin planlanması, ihtiyaç tespitleri yapılacaktır.

533.18 Muayene Bilgi Sistemi ile sağlık sunucularına başvuran kişilerin randevu, muayene vb. verilerinin bütünleşik bir şekilde kişinin talep ettiği farklı bir sağlık sunucu tarafından görülebilmesi sağlanacaktır.

533.19 Üremeye Yardımcı Tedavi Sistemi ile bu alanda hizmet veren sağlık sunucularının izin bilgileri ve denetimleri izlenebilecektir.

533.20 E-Sevk modülü ile sevk edilen hasta bilgileri kayıt altına alınacaktır.

533.21 Radyo Frekansı ile Tanımlama Sistemi (RFID) ile İlaç ve Eczacılık Dairesi'nde bulunan ilaçların kimliklendirilerek takip edilebilmesi sağlanacaktır.

534. "Acil Sağlık Durumları" için gerekli düzenleme ve çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

534.1 Sağlık Bakanlığı bünyesinde Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) kurma çalışmaları başlatılmış olup eğitici eğitimleri verilmiş, ekibin genişletilmesi, alımları yapılan ekipmanlara araçların da eklenmesi ve alan belirleme çalışmaları tamamlanacaktır.

534.2 Hastane Acil Afet Planları'nın (HAP) eğitimlerinin tamamlanması ile birlikte protokol ve kılavuzları hazırlanacaktır.

534.3 Sahra hastanelerinin kurulması için gerekli araç, gereç, tıbbi ve diğer malzemelerin alınması için çalışmalar yapılacaktır.

535. Genel Sağlık Sigortası ve Döner Sermaye ile ilgili düzenleme yapılacaktır.

535.1 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yapmakta olduğu çalışmaları tamamlamasının ardından Sağlık Bakanlığı ile ilgili kısımlarının mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

535.2 Döner sermaye ile ilgili yasal mevzuatın tamamlanmasından sonra döner sermaye, ihale ve satın alma birimleri oluşturulacaktır.

536. Sağlık meslek gruplarında eğitimin kalitesi artıracak şekilde müfredatlarının güncellenmesi, Sağlık Bakanlığının izin ve izlemine tabi tutulması ve sağlık alanında ülke ihtiyaçlarına uygun bir şekilde nitelikli işgücünün oluşturulması sağlanacaktır.

536.1 "Sağlık Hizmetleri Dairesi Yasası" kapsamında tıpta uzmanlık kurulu ve sağlık alanında sertifikasyonlar ile ilgili Sağlık Bakanlığı'nda gerekli veya ilgili kurullar oluşturulduktan sonra ve tıp, diş hekimliği ve eczacılık uzmanlık eğitimi müfredatları

güncellenecek ve sağlık alanında sertifikasyonların standardizasyonu sağlanacaktır. Yine aynı Yasa kapsamında hizmet içi eğitimlerin planlanması ve düzenli olarak yapılması sağlanacaktır.

536.2 Ülkedeki nüfusa ve ülkedeki hizmet ihtiyacına göre kontenjan planı Sağlık Bakanlığı tarafından yapılacaktır.

536.3 Sağlık personelinin mesleki kapasitelerini geliştirmeye yönelik eğitim programları, ilgili meslek örgütleri ile iş birliği içerisinde, genişletilerek devam edilecektir.

536.4 Sağlık profesyonellerine ve hastanelere E-Sağlık Sistemleri'ni kullanma konusunda eğitimler düzenlenecek ve yardımcı kılavuzlar hazırlanacaktır.

537. Sağlıklı yaşam biçimlerinin teşvik edilmesine yönelik sağlıklı beslenme, fiziksel aktivitelerin artırılması gibi alışkanlıklarla ilgili bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenecek ve sağlık okuryazarlığı teşvik edilecektir.

537.1 Halkımıza yönelik, koruyucu sağlık eğitimleri, kamu spotları, broşürler hazırlanacak ve bireylerin sağlık okuryazarlığını geliştirmelerine yönelik eğitimler düzenlenecektir.

538. Bağımlılıkla mücadeleye yönelik çalışmalar yaygınlaştırılacaktır.

538.1 Bağımlılıkla mücadele kapsamında paydaşlarla birlikte halkımıza yönelik bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

538.2 AMATEM'in kurulması ile birlikte bağımlılıkla mücadele edilecek ve diğer kurumlarla iş birliği yapılacaktır.

539. Sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren ve yetki belgesine sahip sağlık kuruluşları ile aracı kuruluşlarda standardizasyon sağlanacaktır.

539.1 Sağlık turizmi faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlar belirlenerek ülke ekonomisine ve sağlık sistemine katkıda bulunacak planlar yapılacaktır.

Tablo 48: Sağlık Hedefleri

	2023	2024	2029
Hastane Sayısı	6	6	7
Sağlık Merkezi Sayısı	16	17	21
Doktor Sayısı	300	360	673
Devlet Hastanesi Yatak Sayısı	1.084	994	1.409
Toplam Eczane Sayısı	360	369	531

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.3. Spor

a. Amaç

540. Sağlıklı ve hareketli bir yaşamın gereği olarak toplumda spor yapma kültürünün yerleştirilmesi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliği artırılarak sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması ve başarılı sporcular yetiştirilmesi temel amaçtır.

b. Politika ve Tedbirler

541. Spor ile ilgili mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

541.1 Beden Eğitimi Spor Yasası günümüz koşullarına uygun hale getirilecektir.

542. Spor yapma alışkanlığının oluşturulması amacıyla spor eğitimi tüm eğitim kademelerinde içerik ve uygulama olarak geliştirilecektir.

542.1 Sporda yetenek seçimine önem verilecek, teşvik ve ödül verilerek sporcu yetiştirilmesi desteklenecektir.

543. Toplumsal olarak spor yapma teşvik edilecek ve uygun rekreasyon alanları oluşturulacaktır.

544. Sporun geliştirilmesi ve spor tesislerinin yapımı ve işletiminde, kamu-özel ve/veya yerel yönetimlerle iş birliği yapılacaktır.

545. Kamuya ait tüm spor tesislerinde vatandaşların spor yapması için ortam iyileştirilmesi yapılacaktır.

546. Okullarda yapılacak Sportif Yetenek Taraması Programı ile yetenekli öğrencilerin ilgili spor dallarına yönlendirilmesi sağlanacaktır.

547. Başarılı sporcu yetiştirmek amacıyla sporculara gerekli fiziki ve beşeri altyapı imkânları sunulacak ve gerekli katkı sağlanacaktır.

548. Başarılı sporcuların performanslarının en üst düzeye çıkması için TC ile spor alanında yapılan iş birliği protokolüne istinaden Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Olimpiyat Hazırlık Merkezleri kullanılacaktır.

549. Spor Eğitim Biriminin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

550. Özel gereksinimli vatandaşların spora erişimi kolaylaştırılacak, sportif faaliyetlere katılımları teşvik edilecektir.

551. Sporda şiddetin ve etik olmayan davranışların azaltılması için tüzük yapılacaktır.

Tablo 49: Spor Hedefleri

	2023	2024	2029
Lisanslı Sporcu Sayısı	30.758	32.680	50.000
Uluslararası Federasyonlara Üye olan Federasyon Sayısı	10	9	20
Türkiye ve Üçüncü Ülke Spor Organizasyonlarına Katılan Federasyon Sayısı	30	29	32
Spor Salonu Sayısı	16	16	21
Futbol Sahası	113	113	120
Tenis Kortu	21	21	26
Kapalı Olimpik Yüzme Havuzu	0	0	1
Açık Olimpik Yüzme Havuzu	0	0	1
Sporcu Performans Ölçüm Laboratuvarı	0	0	1
Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi	1	1	2

Kaynak: Spor Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.4. Kadın ve Çocuk

a.Amaç

552. Kadınların hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanarak her alanda ve düzeyde temsil ve katılımın artırılması temel amaçtır.

553. Geleceğimizin teminatı çocuklarımızın üstün yararı temelinde iyi olma hallerinin desteklenmesi, hayata eşit ve sağlıklı koşullarda başlayabilmeleri, erken yaşlardan itibaren nitelikli eğitim imkânlarına eşit fırsatlarda erişebilmeleri, sağlıklı bir şekilde

beslenmeleri, barınmaları ve gelişmeleri için en uygun ortamın oluşturulması, potansiyellerini gerçekleştirmeye yönelik imkânların artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

554. Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.

555. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle çalışmalar yapılacaktır.

556. Kadınların işgücüne katılımlarını artıracak girişimcilik, finansal ve dijital okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlardaki programların kapsamı genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.

557. Değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni beceri ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programlar geliştirilecektir.

558. Kırsalda kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılması, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulması sağlanacaktır.

559. Kadınlara ve çocuklara yönelik şiddette sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının korunması sağlanacaktır.

560. Çocuk hakları ile çocukların cinsel sömürü ve istismara karşı korunması ile ilgili Çocuk İzlem Merkezi Yasa Tasarısı'nın yasallaşması için çalışmalar yapılacaktır.

561. Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddeti önleyecek program ve uygulamalar geliştirilecektir.

562. Çocukların gençlik merkezlerine, spor salonlarına, kültür merkezlerine ve kütüphanelere erişimlerinin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler ve uygulamalar yapılacaktır.

563. Çocukların suça maruz kalmalarının önlenmesine yönelik kurumların kapasitesi artırılabacaktır.

564. Okulların rehberlik hizmetleri güçlendirilecek ve çocuklara etkili danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

565. Çocukların siber suçlar ve siber zorbalıklar konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.

566. Bağımlılık oluşturan davranış ve maddelerden çocukların korunmaları için farkındalık yaratan eğitimler düzenlenecektir.

566.1 Bağımlılıkla mücadele amacıyla çocuklara, ailelere ve çocuklarla çalışan profesyonellere yönelik bilinçlendirme çalışmaları ve eğitimler sürdürülecektir.

Tablo 50: Kadın ve Çocuk Hedefleri

	2023	2024	2029
Kadın İstihdam Oranı (%)	36,1	36,2	38,0
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın (%)	38,3	38,3	40,0
Kadınlara Yönelik Meslek Edindirme Kurslarına Katılım Sayısı	90	150	200
Özel Kreş Sayısı	58	58	70
Denetlenen Özel Kreş Sayısı	58	58	70

Kaynak: İstatistik Kurumu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.5. Yaşlı Nüfus

a.Amaç

567. Yaşlı nüfusun artmasıyla bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, yaşam boyu eğitim imkânlarının artırılması ve yaşlıların değişime uyumunun sağlanması ön plana çıkmaktadır. Yaşlıların yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ekonomik ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmesi, aktif ve bağımsız olarak hayatlarını sürdürebilmesi, yüksek kalitede uzun süreli bakım, sağlık ve diğer hizmetlerden yararlanabilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

568. Huzurevi Yasası ve Özel Huzurevleri Yasası günümüz koşullarına göre güncellenecek, yaşlılarımızın hayata bağlanmaları ve topluma uyum sağlamaları için gerekli destek sağlanacaktır.

569. Bakımevleri ile ilgili mevzuat çalışması yapılacaktır.

570. Yaşlılar için yeni huzurevleri ve bakımevleri yapılması özendirilecektir.

571. Evde sağlık hizmetleri yaygınlaştırılarak, yaşlılara yönelik koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin güçlendirilmesi sağlanacaktır.

572. Yaşlı sağlığı izlemleri yapılacaktır. Yaşla birlikte artan hastalıklara ilişkin koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

572.1 Geriatri alanında uzman personel sayısı artırılacak ve geriatrik hizmetler yaygınlaştırılacaktır. Geriatri ve palyatif bakım hizmetleri sunan merkezlerin sayısının artırılması sağlanacaktır.

572.2 Yařlıların dūřme ve kaza risklerini azaltmak için kamusal alanlarda çevre düzenlemeleri yapılacaktır.

573. Uzun süreli bakıma gereksinim duyan yaşlılara yönelik hizmetlerin çeşitliliği artırılacaktır.

573.1 Farklı kurumlar tarafından sunulan uzun süreli bakım hizmetlerinde bütünlük ve kurumlar arası eş güdüm sağlanacak, yerel yönetimlerin hizmet sunumunda daha fazla rol almasına imkân verecek düzenlemeler yapılacaktır.

573.2 Evde ve kurumsal yaşlı bakım hizmetlerinde çalışacak işgücünün nitelik ve niceliği artırılacaktır.

574. Yaşlı nüfusun sosyal hayata daha fazla katılımı sağlanarak, aktif yaşlanma fırsatları artırılacaktır.

574.1 Yaşlıların hayat boyu öğrenme imkânlarına erişimi kolaylaştıracaktır.

575. Yaşlıların kendilerini dışlanmış ve yalnız hissetmedikleri bir ortam oluşturulacaktır.

575.1 Nesiller arasında fikir ve değerler akışının sağlanabileceği sosyal ortamlar ve mekanlar oluşturulacaktır.

575.2 Nesiller arası dayanışmayı artıracak gönüllü faaliyet ve projeler desteklenecektir.

575.3 Nesiller arası kültür paylaşımı ve dayanışmanın artırılması amacıyla yaşlıların aile içinde bakımı desteklenecektir.

576. Yaşlanan nüfusa yönelik hizmet ve politikalar veriye dayalı olarak geliştirilecektir.

577. Yaşlı bireylerin evlerinden kopmadan yaşlılarıyla birlikte vakit geçirebilecekleri ve ortak paylaşımlarda bulunabilecekleri, rutin sağlık kontrollerinin yapılabileceği,

sağlıklı yaşam sürdürmelerini amaçlayan yaşlı gündüz bakım merkezleri, paydaşlarla yapılacak protokoller ile tüm ilçelerde açılacaktır.

Tablo 51: Yaşlı Nüfus Hedefleri

	2023	2024	2029
Devlet Huzurevi Sayısı	1	1	3
Devlet Engelli Bakım Merkezi Sayısı	0	1	2
Yaşlı Gündüz Bakım Merkezi Sayısı	0	0	1

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.6. Gençlik

a.Amaç

578. Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmeleri, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

579. Gençleri okul-sınav-iş bulma döngüsünden çıkartan, fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimleri ile yenilikçi ve girişimci niteliklerini destekleyen kültürel, bilimsel ve sportif faaliyetler özendirilecek, yaygınlaştırılacak ve erişilebilir hale getirilecektir.

580. Gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal aktiviteler ile birlikte, beşerî bilimlere yönelmesini özendirecek programlar geliştirilecektir.

581. Gençlik merkezlerinin sayısı ihtiyaca göre artırılacak ve benzer faaliyetler yürütülen kuruluşlarla ortaklıklar geliştirilecektir.

582. Gençlerin okuma, anlama ve düşünme yetileri ile liderlik becerilerinin artırılmasına yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.

583. Ders dışı zamanlarda gençlerin fiziksel, sosyal, sanatsal, sportif ve kültürel gelişimlerini destekleyici faaliyetlerin sunulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

584. Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecektir.

585. Gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında yürütülen programlar, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamasına yönelik düzenlenen programlar ile faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılabacaktır.

585.1 Gençlerin daha güvenli ve verimli ortamlarda faaliyet gösterebilmelerini sağlayarak ve gençlik merkezlerini çağdaş standartlara uygun hale getirerek gençlerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerine destek olunacaktır.

585.2 Gençlik kamplarının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi ve yeni tematik gençlik kamplarının açılması için çalışmalara başlanacaktır.

586. Gençler gönüllülük faaliyetleri kapsamında bilinçlendirilecek ve yönlendirilecek, gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı teşvik edilecektir.

587. Gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen faktörler ile etkilerinin azaltılmasını teminen gençlerin ve ebeveynlerin özelliklerine uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.

588. Okullarda, yükseköğrenim öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde sağlık, çevre, teknoloji ve hukuk okuryazarlığı gibi konularda farkındalık artırıcı faaliyetler yürütülecektir.

589. Gençler ve ebeveynler sanal platformlarda karşı karşıya oldukları riskler konusunda bilgilendirilecektir.

590. Özel politika gerektiren gençlerin toplumla entegrasyonun artırılması için çalışmalar yapılacaktır.

Tablo 52: Gençlik Hedefleri

	2023	2024	2029
Genç İşsizlik Oranı 15-24 yaş	14,9	14,9	9,0
Gençlik Merkezi Sayısı	8	8	12
Gençlik Kampı Sayısı	2	2	3

Kaynak: Çalışma ve Sosyal güvenlik Bakanlığı, Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.7. Sosyal Hizmetler

a.Amaç

591. Sosyal hizmetlerin geliştirilmesi, sosyal devlet anlayışının esası olarak ekonomik istikrarın sağlanması, yoksulluğun azaltılarak, toplumsal refahın artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

592. Sosyal Hizmetlerin sorumluluk alanında bulunan vatandaşlara verilen hizmet şartlarının evrensel normlara uygun olarak iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılarak hizmetlerin kalitesi artırılabacaktır.

593. Hedef odaklı yardımların yapılması için sistem oluşturulacaktır.

594. Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerine daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaştırılacaktır.

595. Sosyal Yardım amacı ile mevcut tesisler yenilenirken, yeni tesislerin oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

595.1 Yaşlı ve 18 yaş Üstü Engelli Rehabilitasyon Merkezi, Lapta Huzurevi ve Lefkoşa Otizm Merkezi binalarının tamamlanması yönündeki çalışmalar yapılacaktır.

595.2 Çocuk ve gençlerin kötü alışkanlıklardan korunması, suça itilmesinin önlenmesi için ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde çalışılarak etkin önlemler alınmasını sağlamak, ihmal ve istismarın önlenmesi, kötü alışkanlıkların ve bağımlılıkların azaltılmasına yönelik hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla Çocuk, Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nin açılması yönündeki çalışmalar tamamlanacaktır.

595.3 Yeni Erenköy bölgesine 18 Yaş Üstü Engelli Rehabilitasyon Merkezi ve Aile Danışma Merkezi proje çalışmaları başlamış olup, tamamlanacaktır.

595.4 Gazimağusa İrfan Nadir 18 Yaş Üstü Engelli Rehabilitasyon Merkezi Down Cafe tadilatı yapılacaktır.

595.5 Riskli davranış sergileyen çocuk ve gençlerin rehabilite edilerek topluma yeniden kazandırılması için Çocuk Aile Destek ve Eğitim Merkezi (ÇADEM) projesi hayata geçirilecektir.

596. Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemini bütünleyen etkin bir yapıya kavuşturulacaktır.

597. Sosyal hizmetlerin mevzuatının iyileştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

597.1 Sosyal Yardımlar Yasası'nın tadil edilmesi yönündeki çalışmalar tamamlanarak yasallaşması sağlanacaktır.

597.2 Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Yasası çalışmaları tamamlanacaktır.

597.3 Sosyal Hizmetler Dairesi Yasası düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

598. Sosyal Yardım kurumlarının idari ve teknik altyapısı geliştirilecektir.

Tablo 53: Sosyal Hizmetler Hedefleri

	2023	2024	2029
Sosyal Yardım Alan Kişi Sayısı	4.219	4.326	4.450

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.8. Kültür

a.Amaç

599. Kültür ve sanat mirasımızın zenginlik ve çeşitliliğinin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, milli kültür ve medeniyetimizin ortak değerleri etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi, kültür faaliyetlerinin toplum genelinde yaygınlaştırılarak kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artırılması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

600. Kıbrıs'taki kültür mirasımız; toplumun kültür ve tarih bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacak, taşınmaz vakıf kültür varlıklarına vakfiye şartları doğrultusunda işlevsellik kazandırılacaktır.

600.1 Kıbrıs'taki vakıf eserleri başta olmak üzere taşınmaz kültür mirasının korunmasına yönelik yürütülen tespit ve envanter çalışmalarına devam edilecek ve elde edilen veriler dijital ortama aktarılacaktır.

600.2 Müzecilik faaliyetleri nitelik ve nicelik bakımından geliştirilecek, özel müzelerin kurulmasını teşvik için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

600.3 Çağdaş tasarım ve sergileme yöntemleriyle ören yerleri yeniden düzenlenecektir.

600.4 Kıbrıs'ın kültürel değerlerini ön plana çıkartacak ve turizm hareketliliğine katkıda bulunacak tematik rotalar belirlenecektir. Tarih ve arkeoloji temalı rotaların yanında düzenlenecek uluslararası kültür sanat festivalleriyle kültürel hayata canlılık kazandırılacaktır.

600.5 Somut olmayan kültürel mirasın tüm unsurlarıyla kayıt altına alınması çalışmaları yürütülecek ve üniversitelerin ilgili bölümleriyle birlikte çalışılacaktır.

600.6 Sivil mimari eserlerin restorasyon süreçlerine dair niteliği artırıcı ve kolaylaştırıcı mevzuat düzenlemeleri ve destek çalışmaları yapılacaktır.

600.7 Kıbrıs'ın Türk-İslam dönemi öncelikli olmak üzere her türlü arkeolojik kazı desteklenecektir.

600.8 Su altı arkeolojisinin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunulacaktır. Ada ülkesi olan Kıbrıs'ta denizciliğin tarihi, sosyal ve iktisadi kökenlerine dair araştırmaların yapılacağı bir enstitü kurulacaktır.

600.9 Yazma ve nadir eserlerle ilgili kataloglama, tasnif ve muhafazasına dair çalışmalar nitelik ve nicelik bakımından geliştirilecektir.

600.10 Müze ve ören yerlerinin modern işletmecilik tekniklerine uygun yönetilmesi için stratejik tasarım yapılacak ve gerekli yasal altyapı çalışmaları yapılacak, kamu özel iş birliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

601. Kültür yapıları ihtiyacına yönelik tespit çalışmaları yapılarak, önceliklendirilmek suretiyle Kıbrıs'ın kültürel altyapı unsurları geliştirilecektir.

601.1 Kültürel yapılar mimarisi, işletme modeli ve işlevleriyle sosyal hayatın merkezinde yer alan, kültürün aktarıldığı ve yeniden üretildiği mekânlar olarak tasarlanacaktır.

601.2 Mevcut kültürel altyapı gözden geçirilerek nüfusa ve envantere göre kültürel mekân ihtiyaç analizi yapılacaktır.

601.3 Kamuya ait boş olan binalardan uygun olanlar bilgi evi, gençlik merkezi veya benzeri işlevle tefriş edilecektir. Böylelikle merkezi kültürel yapılar haricinde çepere de kültürel mekân bakımından hizmet götürülecektir.

602. Yeni yapılaşma olan yerlerde yapılaşmanın doğal ve kültürel miras ile Kıbrıs'ın kültürel dokusuna uygunluğuna özen gösterilecektir.

- 603.** Erken yaştan itibaren kültür ve sanat eğitimi verilecek, toplumun tüm kesimlerinin kültür sanat etkinliklerine katılım imkânları arttırılacaktır. Yetenekli bireylerin erken tespiti ve gelişimi için yetenek tespiti ve gelişimine yönelik uygulamalar desteklenecektir.
- 604.** Kıbrıs Türk sanatlarının yaygınlaştırılması için faaliyetler düzenlenecek, geleneksel el sanatlarının ve geleneksel ürünlerin üretimi desteklenecektir.
- 605.** Kıbrıs Türk kültürü yurt dışında tanıtılacak, kültürel diplomasinin tüm unsurlarından faydalanılacaktır.
- 606.** Kültür sanat alanında yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ile bütünlüklü bir kültür sanat hayatı için eş güdüm sağlanacaktır.
- 607.** Yerli tiyatro eserlerinin sahnelenmesi ve yeni eser yazımı için gerekli uygulamalar düzenlenecek, özel tiyatrolar desteklenecektir.
- 608.** Okuma kültürünün gelişmesi ve erken yaşlardan itibaren kazanılması için gerekli uygulamalar hayata geçirilecektir. Kütüphaneler çağdaş kütüphanecilik anlayışıyla yeniden işlevlendirilecektir.
- 608.1** Yeni yapılacak kütüphaneler sosyal hayatın merkezinde yer alacak kültürel yapılar olarak esnek ve birden çok işlevi bünyesinde barındıracak şekilde tasarlanacaktır.
- 608.2** Gezici kütüphane ve gezici tiyatro-sinema faaliyetleri arttırılacaktır.
- 609.** Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın kültürün birleştirici gücüyle birlik beraberliğinin sağlanması için gerekli sosyal ve kültürel faaliyetler yürütülecektir.
- 610.** Kitap ve süreli yayıncılık alanının gelişmesine dair gerekli mevzuat çalışmaları yapılacak ve ilgili destek mekanizmaları geliştirilecektir. Kıbrıs Türk edebiyatının gelişimini desteklemek, yeni yazarları teşvik etmek ve kültürü tanıtıcı alanlarda tematik yayınları arttırmak için edebiyat alanında çalışmalar yürütülecektir.

Tablo 54: Kültür Hedefleri

	2023	2024	2029
Yıl İçerisinde Restorasyonu/Konservasyonu Tamamlanan Taşınır Kültür Varlığı Sayısı	250	283	450
Yıl İçerisinde Restorasyonu/Konservasyonu Tamamlanan Taşınmaz Kültür Varlığı Sayısı	6	6	25
Müzeleri Ziyaret Eden Ziyaretçi Sayısı	751.703	959.750	2.000.000

Kaynak: Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve evre Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.9. İstihdam ve alışma Hayatı

a.Amaç

611. Toplumun tüm kesimlerine iş imkanlarının sunulması, gençler, kadınlar ve engelliler gibi özel politika gerektiren kesimler için özel istihdam politikalarının geliştirilmesi, yerel işgücünün işgücü piyasasına katılımının artırılması, iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirilmesi, işgücünün niteliğinin iyileştirilmesi, kayıt dışılığın önlenmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

612. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı altındaki tüm mevzuatın günümüz koşullarına göre güncellenmesi sağlanacaktır.

612.1 İş Uyuşmazlıklarının Davasız Halli Yasası ıkarılacaktır.

612.2 İş Yasası'nda gerekli değişikliklerin yapılması sağlanacaktır.

613. İstihdam oranının artırılması için çalışmalar yapılacaktır.

613.1 İstihdam Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanacaktır.

613.2 Uluslararası teknolojik eğilim ve gelişmeler takip edilerek kamu kurumlarının dijital dönüşüm sürecini yönetme kapasiteleri geliştirilecek, kamu-özel-niversite iş birliği ile katma değeri yüksek istihdam ve iş modelleri yaygınlaştırılacaktır.

614. İş sağlığı ve güvenliği konularında mevcut yasa ve tüzükler gözden geçirilerek dünya standartlarına ulaşılacaktır.

615. Kayıt dışı istihdamla mücadele konusunda ilgili tüm paydaşlarla iş birliği yapılacak ve teknolojik altyapının entegrasyonu sağlanarak denetim sistemleri etkinleştirilecektir.

615.1 Çalışma izin işlemlerinde tam otomasyona geçilecektir.

615.2 İlgili kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile etkin ve koordineli iş birliği yapılacaktır.

615.3 Kayıt dışı istihdamla mücadele konusunda mevzuat güncellenecektir.

615.4 Denetim mekanizması güçlendirilecektir.

615.5 İş hijyen laboratuvarı kurulacaktır.

616. İşgücü Piyasasında yerel işgücü istihdamını artırmaya yönelik uygulanan destek programları ekonominin değişen ve gelişen şartlarına uygun olarak çeşitlendirilerek sürdürülecektir.

617. Gençlere ve kadınlara yönelik istihdam teşvikleri desteklenecek ve işgücü piyasasına aktif katılımları sağlanacaktır.

618. Genç ve kadın girişimcilere özel bir destek sağlanacaktır.

618.1 Sektör paydaşlarıyla iş birliği içerisinde iş garantili meslek edindirme ve beceri kursları düzenlenecektir.

619. Gençler ortaokuldan itibaren mesleki eğitime özendirilecek, gençlerin yeteneklerine ve piyasa taleplerine uygun eğitim almaları sağlanacaktır.

619.1 Meslek okullarının altyapısı güçlendirilecektir.

619.2 Meslek okullarında okuyan öğrencilere belirli bir süre eğitim aldığı sektörde çalışmak kaydıyla burs verilmesi uygulamasına geçilecektir.

620. Engellilerin rehabilite edilmesi, korunması, eğitilmesi ve işgücü piyasasında desteklenip istihdam edilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Tablo 55: İstihdam ve Çalışma Hayatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İşsizlik Oranı (%)	5,1	5,2	5,0
İşgücüne Katılma Oranı, Toplam (%)	50,9	50,9	53,0
İşgücü*	156.199	188.285	220.950
İstihdam*	148.211	178.495	209.903
İstihdam Oranı (%)	48,3	48,3	50,4
İş Hijyen Laboratuvarı	0	0	1

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, *2023 yılı verileri İstatistik Kurumu tarafından 2011 yılı nüfus projeksiyonuna göre açıklanan verilerdir. Kurumun 2019-2023 yıllarını kapsayan nüfus projeksiyonu ile ilgili çalışmasını kapsamamaktadır. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. 2024 ve 2029 yılı tahminleri İstatistik Kurumunun 2019-2023 nüfus projeksiyon güncellemesi dikkate alınarak hesaplanmıştır.

4.5. KALKINMA İÇİN ULUSAL VE ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ

4.5.1. Türkiye Cumhuriyeti ile İş Birliği

a.Amaç

621. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Türkiye Cumhuriyeti ile yakın iş birliğini güçlendirerek ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

622. Bölgesel ve küresel ölçekte aynı istikamette planlama yapılacak ve oluşturulan ortak vizyon çerçevesinde iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine devam edilecektir.

623. İki ülkenin kurumları arasındaki iş birlikleri ve yardımlaşmayla kurumların insan kaynağı ve teknik kapasitelerinin artırılması sağlanacaktır.

624. İki ülke yetkili makamları arasında yoğun iletişim ve dayanışma ile ekonomik ve sosyal araçlar en etkin ve verimli şekilde geliştirilip kullanılacaktır.

625. İki ülke arasındaki ticaret hacminin ve üretim imkanlarının etkinlik ve verimlilik esasıyla artırılması için çalışmalar yapılacaktır.

626. Enerji arzı güvenliği konusunda, iki ülke şebeke sistemlerinin birbiriyle entegrasyonu ile çift yönlü elektrik projesi hayata geçirilecektir.

4.5.2. Uluslararası Örgütler ile Ekonomik İlişkiler

a.Amaç

627. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, uluslararası örgütlerle ilişkilerini artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

628. Halihazırda gözlemci üye olarak yer aldığımız İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryaları, bu örgütlere bağlı kurum/kuruluşlar ve üye ülkeler ile ticari ve ekonomik iş birliklerinin teşvikini sağlayacak temaslar hızlandırılacak, anlaşmalar yapılacaktır.

628.1 Örgütlere bağlı kurum ve kuruluşlar ve yan organlara projeler sunmak suretiyle ihtiyaç duyulan alanlarda maddi ve teknik katkı alınması için çalışmalar yapılacaktır.

628.2 Belli ürünlerin imtiyazlı şekilde ihracatının yapılması ve üye ülkelerle ülkemiz arasındaki ticaret hacminin gelişmesi yönünde girişim ve anlaşmalar yapılması için istişareler yapılacaktır.

628.3 Ortak projeler, serbest ticaret anlaşmaları ve diğer ekonomik iş birliği önlemleri alınması için çalışmalar yapılacaktır.

628.4 Üye ülkelerden yatırımcıları ülkeye çekmek ve KKTC'ye yatırımlarını artırmak amacıyla kolaylıklar sağlanacaktır.

628.5 Yerel firmalarımızın, üye ülkelere gerçekleştirdikleri ihracat miktar ve çeşitliliğinin artırılması için kapsamlı ve planlı tanıtım çalışmaları yürütülecektir.

629. Söz konusu örgütler, bağlı kurum ve kuruluşlar ve üye ülkelerle ülkemiz arasında irtibatı artırmak ve bilgi, deneyim paylaşımını geliştirmek amacıyla, uluslararası toplantılara katılımın artırılması, kültürel değişim programları düzenlenmesi ve bilim, eğitim, çevre vb. alanlarda ortak projeler gerçekleştirilmesi yönünde girişimler yapılacaktır.

629.1 Üçüncü ülkelerle olan çok taraflı ve ikili ilişkileri geliştirmek maksadıyla çalışmaların ilk elden yürütülmesini teminen yeni temsilcilikler açılacaktır.

629.2 Uluslararası toplantı ve faaliyetlerde daha etkin şekilde yer alınacak, ikili ve çoklu temaslar hızlandırılacak, ülkemizde daha fazla uluslararası etkinlik düzenlenmesi için çalışmalar yapılacaktır.

630. BM ile yasal temelde bir ilişki kurulmasına yönelik pozisyonumuzdan sapmaksızın, halkımızın hak, çıkar ve ihtiyaçlarına yönelik projeler ve çalışmalara ilişkin BM nezdindeki temaslar devam edecektir.

631. AB ile iş birliği içerisinde yürütülen/yürütülecek projelerin, siyasi pozisyonumuza ve hassasiyetlerimize halel gelmeksizin, hayata geçirilmesi yönünde çalışmalar yapılacaktır.

4.5.3. Yurtdışı Kıbrıslı Türkler ve Yabancılar için Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

a.Amaç

632. Yurt dışında yaşayan Kıbrıslı Türkler ile yabancı yatırımcıların ekonomik büyümeyi desteklemesi ve iş birliği olanaklarını artırarak, yeni iş imkanları yaratmak amacıyla ülkemize yatırımın özendirilmesi temel amaçtır.

b.Politika ve Tedbirler

633. Uzun vadeli yatırımların özendirilmesi, tüm kurumlarımızla istişare içinde politika ve düzenlemeler belirlenmesi, yatırımcılar için güven iklimi yaratılarak, bu imkân ve olanaklara ilişkin bilgilerin katılım sağlanan uluslararası toplantı/etkinliklerde, ikili/çoklu temaslarda ve temsilciliklerimizin mukim olduğu ülkelerde duyurulması sağlanacaktır.

634. İş kurma süreçlerinin ve bürokratik işlemlerin basitleştirilip hızlandırılması için iş kayıt ve iş kurma prosedürü oluşturulması, bu prosedürün de yurt dışında duyurulması için çalışmalar yapılacaktır.

635. Yurt dışındaki geniş Kıbrıs Türk Diasporası ve yabancı yatırımcıların sermaye getirmelerini özendirmek maksadı ve kamu diplomasisinden istifadeyle, irtibat sağlanacak ve ülkenin etkin tanıtımı yapılacaktır.

636. Potansiyel yatırımcıların Ar-Ge faaliyetlerini ve teknolojiye yatırımlarını artırmak, ekonomik kalkınmalarına ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmalarına katkı sağlayacak verimli, yenilikçi ve girişimcilik odaklı teknoloji geliştirme bölgelerinin oluşturulması ve bu konuda uluslararası camiadan uzmanlık imkanları temin edilmesi sağlanacaktır.

Tablo 56: Uluslararası İş Birliği Hedefleri

	2023	2024	2029
Temsilcilik Sayısı	27	27	33
Yapılan Ortak Proje	6	6	20

Kaynak: Dışişleri Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.